

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Факультет іноземних мов

ТЕЗИ

звітної наукової конференції
професорсько-викладацького складу
факультету іноземних мов за 2019 рік
(6-7 лютого 2020 рік)

На пошану доцента кафедри іноземних мов
Сергія Омеляновича Гурського
(до 100-річчя від дня народження)

Львів
2020

УДК 811.112.2(063)

Т 30

Відповідальна за випуск

О. В. Татаровська, технічний секретар

*Автори відповідальні за достовірність
наукових результатів, зміст і стиль своїх публікацій.*

Т 30   Тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов за 2019 рік (6-7 лютого 2020 рік). На пошану доцента кафедри іноземних мов Сергія Омеляновича Гурського (до 100-річчя від дня народження). – Львів, 2020. – 132 с.

У збірнику вміщено тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов за 2019 рік, яка відбулась 6-7 лютого 2020 року у Львівському національному університеті імені Івана Франка. У тезах висвітлено питання дериватології, дискурсознавства, контрастивної лінгвістики, фразеології, міжкультурної комунікації, історії, теорії та практики художнього перекладу, генології, теорії та історії літератури, лінгвокраїнознавства та методики викладання іноземних мов.

УДК 811.112.2(063)

ЗМІСТ

<u>Роман ДУДОК</u> СЛОВО, ЗНАЧЕННЯ ТА ЙОГО СМИСЛИ	10
<u>Валентина МАКСИМУК</u> ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДОЦЕНТА КАФЕДРИ ІНОЗЕМНИХ МОВ ГУРСЬКОГО С. О. 01.02.1919.–02.04.2003 ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ	16
<u>Ольга АЛІЄВА</u> ПРОЦЕСИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ І ПОТЕНЦІАЛ СЕМАНТИЧНОЇ ІНВАНІАНТНОЇ СТРУКТУРИ	18
<u>Надія АНДРЕЙЧУК</u> СЕМІОСИЧНИЙ ПІДХІД ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ДИСКУРСУ	20
<u>Надія АНДРЕЙЧУК</u> ЧАС У КЛІТЦІ СЛОВА: ВІДТВОРЕННЯ ХРОНОЗНАКІВ У ПЕРЕКЛАДІ.....	21
<u>Anetta ARTSYSHEVSKA</u> LEGAL WRITING: A SKILL TO BE DEVELOPED	22
<u>Марія БОНДАРЕНКО</u> <i>HIS SONG IS SOFTER THAN THE DEW</i> : ВІДТВОРЕННЯ СЛОВЕСНОЇ МУЗИКИ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ ПОЕЗІЇ ДЖЕЙМСА ДЖОЙСА	24
<u>Марія БОНДАРЕНКО</u> МУЛЬТИМОДАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ПЕРЕКЛАДУ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ: УКРАЇНСЬКЕ ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ «ДЖАКОМО ДЖОЙС» ДЖЕЙМСА ДЖОЙСА	25
<u>Любомир БОРАКОВСЬКИЙ</u> ТРИЛОГІЯ ГЕРМАНА БЛЮМЕНТАЛЯ «ШЛЯХ МОЛОДОСТІ» ЯК ПРИКЛАД НІМЕЦЬКО-ЄВРЕЙСЬКОГО РОМАНУ ВИХОВАННЯ	27
<u>Орислава БРИСЬКА</u> АКТУАЛІЗАЦІЯ НАЦІЄТВОРЧОЇ ФУНКЦІЇ ПЕРЕКЛАДУ ЯК СКЛАДОВА ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ СТРАТЕГІЇ	29
<u>Орислава БРИСЬКА</u> ОСТАННІ ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ ЛОКАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	31
<u>Софія ВАРЕЦЬКА</u> «ЗА ПОХОДЖЕННЯМ ІЗ ДЖАЗУ»: РОЛЬ ДЖАЗОВОГО МИСТЕЦТВА В ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ ГІОНТЕРА ГРАСА	33
<u>Ольга ВИННИК</u> ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	35

<u>Ольвія ВИСОЦЬКА</u> СЕМАНТИЧНІ ПРОЦЕСИ В ТЕРМІНОЛЕКСИЦІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТЕКСТУ	36
<u>Lyubov VITALISH</u> VORSTELLUNGEN VOM <i>HAUS</i> UND SEINEM WERT IN DEUTSCHEN SPRICHWÖRTERN.....	37
<u>Анна ГАЛАС</u> ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ДОМІНАНТА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ МОДЕЛІ КРИТИКИ ТЕАТРАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ ...	39
<u>Ліна ГЛУЩЕНКО, Любов ОЛІЙНИК</u> НОМІНАЦІЇ ВИСОТИ БУДІВЕЛЬНИХ СПОРУД У ТРАКТАТІ ВІТРУВІЯ «DE ARCHITECTURA»	41
<u>Юлія ГОДІСЬ</u> СЕМІОТИЧНИЙ СТАТУС МОТИВАЦІЙНОГО ЖАНРУ «МИСТЕЦТВО УСПІХУ».....	42
<u>Марія ГОРОДИЛОВСЬКА</u> ЖАНР ІММІГРАЦІЙНОГО АКТА В ЗАКОНОДАВЧОМУ ДИСКУРСІ США ..	44
<u>Наталія ГРИНЯ</u> ІНТЕГРАТИВНА СТИЛІСТИЧНА ФУНКЦІЯ КОНТРАСТУ.....	45
<u>Соломія ГРИЦЕНЯК</u> ЛІНГВІСТИЧНЕ ВТІЛЕННЯ АРХЕТИПУ ЖІНКИ В СУЧАСНОМУ ФРАНКОМОВНОМУ РОМАНІ	47
<u>Олександра ДЕЙЧАКІВСЬКА</u> ПРЕДИКАТИВНІ ПРИКМЕТНИКИ З ПРИЙМЕННИКОВИМ РОЗШИРЕННЯМ	48
<u>Ольга ДЕНИС</u> ІНШОМОВНА ЛЕКСИКА ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ	50
<u>Оксана ДЗЕРА</u> ГЕНДЕРНІ СТУДІЇ І ПЕРЕКЛАД СВЯТОГО ПИСЬМА.....	51
<u>Наталія ДИМЧЕВСЬКА</u> ТОПОНІМИ В СТРУКТУРІ ТЕКСТУ МАНДРІВНИХ РЕПОРТАЖІВ АЛЬФРЕДА АНДЕРША	52
<u>Анна ДУДОК</u> СЕМАНТИКА АНГЛІЙСЬКИХ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ У ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ.....	54
<u>Христина ДУДОК</u> ТЕРМІНОЛОГІЯ СФЕРИ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	55

<u>Ярослав ДУМАШІВСЬКИЙ</u> СТИЛІСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ РОЗМОВНО-ПРОСТОРІЧНОЇ ЛЕКСИКИ – СКЛАДОВОЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ МОВИ	56
<u>Ірина ЗАБАВА (КУЗИК)</u> СИМВОЛІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТВОРУ ВІЛЬЯМА ГОЛДІНГА “THE LORD OF THE FLIES” («ВОЛОДАР МУХ»)	58
<u>Ірина ЖОХ</u> ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙ У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ В ІСПАНСЬКІЙ МОВІ	59
<u>Олена ЗНАСЬ</u> ДИНАМІКА ЯК МЕТОД ПРЕДСТАВЛЕННЯ ОБРАЗІВ У НОВЕЛАХ Й. В. ГЕТЕ	60
<u>Olha IVASHCHYSHYN</u> IMPROVING ACADEMIC WRITING THROUGH INTERACTIVE ASSIGNMENTS.....	61
<u>Галина ІСАЄВА, Зоряна ЖОВНІРУК</u> ТЕНДЕНЦІЇ, ДЖЕРЕЛА ТА СПОСОБИ ЗБАГАЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	63
<u>Аркадій КАБОВ</u> ЛІНГВОПРАГМАТИКА ТА ПОЛІФОНІЯ ФОРМ СУБ’ЄКТИВНОГО СПОСОБУ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ В ПІДРЯДНИХ РЕЧЕННЯХ СПОСОБУ ДІЇ ТА ПОРІВНЯННЯ	65
<u>Ярема КРАВЕЦЬ</u> УКРАЇНСЬКА ТЕМАТИКА БЕЛЬГІЙСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ ІРЕН СТЕЦІК.....	66
<u>Ольга КРАЙНИК</u> СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ МОВЛЕННЄВОГО АКТУ СПРОСТУВАННЯ.....	67
<u>Галина КРИЖАНІВСЬКА</u> ГЕНДЕРНІ АКЦЕНТИ У СУЧАСНІЙ ПРЕСІ	70
<u>Ірина КРІБА</u> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК НЕВІД’ЄМНА УМОВА УСПІШНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	71
<u>Наталія КУЗИК</u> ФЕНОМЕНОЛОГІЧНЕ ТЛУМАЧЕННЯ НОЕТИКО-НОЕМАТИЧНОЇ КОРЕЛЯЦІЇ ТА СПОСОБИ ЇЇ ВИРАЖЕННЯ У ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ.....	73
<u>Христина КУЙБІДА</u> СЕМАНТИКА АД’ЄКТИВА ЯК ЧАСТИНИ МОВИ.....	74

<u>Ірина КУШНІР</u> ТВОРЧИСТЬ С. БЕННІ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ІТАЛІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПРО ДІТЕЙ.....	75
<u>Людмила ЛЕВИЦЬКА, Ірина МИКИТКА</u> РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ.....	77
<u>Валентина МАКСИМУК</u> МЕДІЙНІ ВПЛИВИ НА НАПИСАННЯ СУЧАСНОГО АМЕРИКАНСЬКОГО РОМАНУ	79
<u>Сергій МАЛАЙКО</u> ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТІВ <i>БИЛЬ</i> ТА <i>ЖАХ</i> В УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ТА АНГЛОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ.....	81
<u>Лідія МАЦЕВКО-БЕКЕРСЬКА</u> ТЕКСТ – ЧИТАЧ – ТВІР: КОГНІТИВНО-НАРАТОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА	82
<u>Діана МЕЛЬНИК</u> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛІТЕРАТУРИ ФЕНТЕЗІ ДЛЯ ДІТЕЙ.....	83
<u>Леся МИСИК, Ірина САВКА</u> ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ АРТИКЛІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ЮРИДИЧНІЙ МОВІ	85
<u>Леся МИСЛОВСЬКА</u> ПРИКМЕТНИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОЦІНКИ У «МЕТАМОРФОЗАХ» ОВІДІЯ	86
<u>Ольга НАЗАРЕНКО</u> АНТИЧНІ МОНЕТИ У ЛЬВОВІ	87
<u>Наталія НЕРА</u> ДИФЕРЕНЦІЙНІ ОЗНАКИ «ЧОЛОВІЧОГО» VS «ЖІНОЧОГО» У НЕВЛАСНЕ- ПРЯМОМУ МОВЛЕННІ: ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИЙ РІВЕНЬ	88
<u>Роксоляна ОЛІЩУК</u> НОМІНАТИВНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТУ «ЛЮБОВ» В РОМАНІ АХІЛЛА ТАТІЯ «ЛЕВКІППА ТА КЛІТОФОНТ»	90
<u>Ярина ОПРІСНИК</u> РОМАН КАДЗУО ІШІГУРО «НЕВТІШНІ»: ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ЛІТЕРАТУРИ, КІНЕМАТОГРАФУ І МУЗИКИ.....	91
<u>Олександра ОСТРОВСЬКА</u> РЕАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙНОЇ ТА ЕКСПРЕСИВНОЇ ОЦІНКИ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ	92
<u>Наталія ПАНЧИШИН</u> РОЛЬ СПОЛУЧНИКІВ ТА СПОЛУЧНИХ СЛІВ У КЛАСИФІКАЦІЇ ТАКСИСУ	94

<u>Mariana PELIKAN, Lyubov VITALISH</u> AKTUELLE GESPRÄCHSTHEMEN	95
<u>Галина ПЕХНИК</u> ГРИГОРІЙ КОЧУР: ПРО ВИДАВНИЧУ ПОЛІТИКУ ТА ВИБІР ТВОРІВ ДЛЯ ВИДАВНИЧИХ ПРОЄКТІВ	97
<u>Олена ПИСАРЕВСЬКА</u> ДЕЯКІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО СТАНУ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ	99
<u>Людмила ПОПЛАВСЬКА</u> ТЕСТУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ЮРИДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ	101
<u>Taras PYTS</u> DIE HÄUFIGSTEN FAMILIENNAMEN IN DEN DEUTSCHSPRACHIGEN LÄNDERN	103
<u>Алла РАДУ</u> КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ	104
<u>Марія РАТИЧ, Леся ТИМЧИШИН</u> ГРАМАТИЧНИЙ АСПЕКТ У КУРСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ	105
<u>Ірина РОМАНЮК</u> СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІЇ ПРЕФІКСА <i>INTER-</i> У ПІЗНІЙ ЛАТИНІ	107
<u>Володимир РУДИЙ</u> НІМЕЦЬКІ ПРИЗВИЩА, УТВОРЕННІ ВІД НАЗВИ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ЧИ ПОХОДЖЕННЯ	108
<u>Андрій САВУЛА</u> ІНТЕНСИВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА КАТЕГОРІЇ ЕКСПРЕСИВНОСТІ	109
<u>Лариса САНОЦЬКА</u> НАПИСАННЯ «ЛАНЦІЮГОВОГО ВІРША» ЯК КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ДО КОЛАБОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ	110
<u>Iryna SENCHUK</u> TRANSCULTURAL IDENTITY OF NINA ALMAYER (BASED ON JOSEPH CONRAD'S NOVEL <i>ALMAYER'S FOLLY</i>)	112
<u>Ярина ТАРАСЮК</u> ЛОТРЕАМОН «ПІСНІ МАЛЬДОРОРА» : ЕСТЕТИЗАЦІЯ ЗЛА ЯК ПРИКЛАД ГРАНИЧНОГО ДОСВІДУ	113
<u>Olesya TATAROVSKA</u> PARETO ANALYSIS, AS METHOD OF ROOT-CAUSE ANALYSIS	115

<u>Анна ХОМИК</u> СТРУКТУРА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРОГРАМІСТІВ	116
<u>Наталія ФЕЩУК</u> ХУДОЖНІ ПОРІВНЯННЯ В ТЕКСТІ РОМАНУ ЛІБЗЕ АЙХІНГЕР «БІЛЬША НАДІЯ»	117
<u>Natalia FESHCHUK, Lyubov VITALISH</u> DEUTSCH-UKRAINISCHE NACHDICHTUNGEN: EIN LEHRWERK FÜR GERMANISTIKSTUDENTEN.....	118
<u>Богдан ЧЕРНЮХ</u> АНТИРЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ В ЛАТИНСЬКІЙ МОВІ	120
<u>Василь ЧОРНИЙ</u> ВЖИВАННЯ АНГЛІЦИЗМІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ	121
<u>Оксана ШАРЯК</u> МОЖЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТЕКСТОВИХ НОВОТВОРІВ.....	125
<u>Ольга ШУМСЬКА</u> ЛОГІЧНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ КУЛЬТУРИ МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧИХ ФАКУЛЬТЕТІВ УНІВЕРСИТЕТУ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	126
<u>Тетяна ЯРЕМКО</u> ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЇВ ПРИ ВИВЧЕННІ СТУПЕНІВ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ТА ПРИСЛІВНИКІВ	128
<u>Зоряна ЯЦІВ</u> КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ВПЛИВУ НА АДРЕСАТА У ВАЛЕОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	129

**Сергій Омелянович Гурський
(1919–2019 рр.)**

СЛОВО, ЗНАЧЕННЯ ТА ЙОГО СМИСЛИ

(до 100-річчя від дня народження
вченого, філолога, германіста та педагога
Сергія Омеляновича Гурського (1919–2019 рр.))

***Анотація.** Сергій Омелянович Гурський – філолог, германіст, лексиколог, термінолог, семасіолог; багаторічний завідувач загальної кафедри іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка (1959-1979 рр.), заступник декана факультету іноземних мов (1953-1955 рр.). З 1965 року голова науково-методичного об'єднання викладачів іноземних мов міста Львова. Упродовж багатьох років працював на факультеті іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка, створив свою наукову школу, виховав покоління учнів та послідовників. Під науковим керівництвом Сергія Омеляновича Гурського підготовлено і захищено 12 кандидатських дисертацій з проблем структури, семантики та функціонування фахових терміносистем англійської та німецької мов. Спектр науково-пошукових інтересів С. О. Гурського справді вражає своїм широким діапазоном і включає проблеми, лексикології, семантики, прикладного та галузевого термінознавства, лінгвокогнітології та лінгвопрагматики.*

***Ключові слова:** семантика, інваріантне значення, змінні компоненти, метод значення – смисл, утворення різних смислів, інваріантна диференційна ознака, породжуючи природа слова.*

Семантика мови, на думку С. О. Гурського, є проблемою № 1 в лінгвістиці, яка має свої філософські, логічні, психологічні, лінгвістичні і винятково семасіологічні аспекти. Ключовим науковим постулатом вченого є твердження, що слово не змінюється у різних контекстах, а лише відтворює своє інваріантне значення, як низка смислорозмежувальних ознак, оскільки кількість понять, об'єктів реальної дійсності є необмежена, а словниковий склад, навіть найбагатшої мови обмежений [13, С. 3-18]. За твердженням проф. І. Арнольд, 1 000 найуживаніших слів англійської мови утворюють 25 000 значень і справжнє завдання науки не в тому, щоб складно викласти прості речі, а в тому, щоб просто пояснити складні [4]. Як справедливо зауважив відомий вчений в галузі семантики немає, напевно, більш заплутаної і суперечливої проблеми, ніж проблема значення слова [37]. І тут цілком можна погодитися з думкою Дж. Лайонза, що як тільки починаємо знайомитися з конкретними семантичними працями, ми зіштовхуємося з ве-

ликим різноманіттям підходів до визначення значення, як от розмежування між емоційним і понятійним значенням, між значенням і позначенням, між смислом і референцією, між денотацією і конотацією, між знаком і символами, між екстенсіоналом та інтенсіоналом і цей перелік можна продовжувати, і продовжувати [45].

Сьогодні ми говоримо про наукову спадщину Сергія Омеляновича, котрий передусім мав цікаві погляди не тільки на структуру, семантику слова, а й на його смисловий та функціональний потенціал. Тобто, на лінгвістичну семантику, або семасіологію, як окремий розділ науки про мову, що почав ще розвиватися в 19 ст. та основоположниками, якої були німецький вчений Райзіг (ввів термін семасіологія) і французький мовознавець Мішель Бреаль (термін семантика). Семадослідження розвинули відомі вчені В. Гак [10], S. Ullman [48] И. Стернин [33], Найда [46], Болинжер [37] Katz [44] та багато інших. Сергій Омелянович вважав, що слово поєднується з якимось одним конкретним об'єктом реальної дійсності, саме тому його узагальнююча природа, інваріантне значення ігнорується дослідниками, розчиняється в необмеженій кількості різних ЛСВ, а, отже, дослідники, на його думку, не дають відповіді на ключове запитання, як одне і те саме слово у своєму формативі потрапляє в інший контекст.

Розвиваючи свою концепцію інваріантного значення слова-терміна та його численних змістів, С. О. опирався на наукові погляди математичного логіка Готліба Фреге, викладені у хрестоматійній праці *Sinn und Bedeutung* «Значення і смисл». Вважав, що у процесі мовлення, у структурі слова чітко виокремлюються два елементи: перший – інваріантний (стабільний) і другий – змінний, який задається у кожному акті мовлення [40]. Власне, на думку С. О. Гурського, через поєднання інваріантного значення слова, як СДО та змінної основи протиставлення виявляється і породжується смисл слова [13];[15]. Такого погляду і дотримуються сучасні дослідники. Н. Алефиренко стверджує, що стабільне, константна частина змісту мовного знака, є його значенням, а варіативна, змінна, динамічна – його смисловим компонентом [1].

Випрацьована концепція – відмежування стабільного компонента (інваріанта) від змінних компонентів (смислів) лягла в основу апробованої в численних наукових працях методики «значення-смисл» С. О. Гурського, (S. Goursky)[16];[43] базові засади, якої передбачають розмежування семантики слова на два різнопланові синтагматичні компоненти, стабільний (інваріант) у системі мови та змінний «смисл» у мовленні. Принагідно зазначимо, що, аналізуючи часто проблему співвідношення значення і смислу, дослідники стверджують, що значення є лише потенція смислу, щоб впливати на особистість. Річ має розкривати свій смисловий потенціал, а для цього необхідне слово з його можливим контекстом [2];[5];[8];[17];[24]; [30].

Повернемося до суті методики Сергія Омеляновича, яка полягає у послідовному сполученні семи-інваріантної диференційної ознаки (СДО), зафік-

сованої у знаковому значенні з різними поняттями у контексті та у творенні відповідно різних смислів. Для цієї теоретичної викладки, вчений часто наводив такий приклад терміна *bank*¹ – *financial institution* – *фінансова інституція* та *bank*² – *ground at edge of river* (*берег річки*), номінуються однаково “*bank*” та мають спільну сему “*keeping money*” чи “*keeping water*”. Усе залежить від того, що зберігається у банку- гроші чи вода, яка утримується у берегах річки. Сергій Омелянович часто ставив собі запитання, що саме сприяє, так би мовити *відриву* слова від одного предмета. Наприклад, *двірник* – *людина* і спрямовує його на цілком інший предмет – *двірник* – *механізм автомобіля*. Тут процес мислення виділяє, абстрагує і фіксує у цьому слові-терміні лише ті ознаки, які найбільше відповідають потребам мовного спілкування у конкретній мовленнєвій ситуації [16, с.28].

Як відомо, методика виявлення мікроелементів (сем), які складають значення лексичної одиниці (сесмеми) у свій час запровадили американські семасіологи Гуденаф та Лаунсбері [42], яку згодом почали називати компонентним аналізом. Цей метод опису значення, а так само широко відома класифікація структурних компонентів на маркери та дистингвишери (Катці, Фодора, 1963), [44];[49], стали базовими поняттям семної семасіології, які розвинув у своїх наукових працях вчений. Наукова концепція «значення-смысл» С. О. Гурського ґрунтується на двох принципових положеннях:

- на розмежовуванні двох різнопланових компонентів інваріантного значення у парадигматиці мови і змінного компонента у синтагматиці мовлення;

- на відношеннях опозицій, тотожних понять за диференційними ознаками, які є основою протиставлення [11]. С. О. Гурський стверджував, що інваріантне значення, яке складається із сукупності диференційних сем, виконує функцію диференціації на послідовно різних основах семантичної опозиції. Тут дослідник творчо опрацював у семасіології метод М. С. Трубецького, використаний ним у фонології. Отже, породжує різні смисли. Нагадаємо, що ключовою тезою теорії М. С. Трубецького є та, що для протиставлення об’єктів, недостатньо, щоб вони були різними, необхідно, щоб вони мали щось спільне – основу для протиставлення [35].

У своїх наукових міркуваннях С. О. Гурський багато уваги приділяв процесу виокремлення семантичного інваріанта і ставив собі запитання, як було вже згадано вище, завдяки чому узагальнене слово-інваріант опиняється в іншій терміносфері? Намагаючись відповісти на це запитання, вчений стверджував, що такий процес надзвичайно складний та потребує надійної методики. У своїх наукових працях він називав дві основні причини таких труднощів: перша полягає у спробі виокремити син-

тагматичний інваріант з різних значень, що нереально, а друга – у намаганні вивести всі варіанти з одного якогось інваріанта у мовленні, що теж не узгоджується з нашою концепцією «значення-смысл». С. О. Гурський далі, розмірковуючи про семантичну суть фахового терміна, наполягав на механізмі виявлення, власне, стабільного інваріантного значення кожного слова із різних його семантичних змістів, описаних і в тлумачних словниках, і в спеціальних текстах [43].

Такий підхід вченого засвідчує, що інваріантне значення слова, як елемент лексико-семантичної системи мови – це низка елементарних стабільних сем/компонентів, як складових інваріантного значення слова, оволодівши якими, зможемо найкраще зрозуміти слово чи словосполучення у фаховому тексті. Тут дослідник часто цитував думку В. А. Звегинцева «значення у середині мови, а смысл зовні мови, кожного разу, коли слово є в складі речення, відбувається актуальне породження його значення, зумовлене смисловим змістом цього речення» [18]; [19].

Розвиваючи у своїй концепції ідею семантичних опозицій, вчений навчав, що різні поняття за своїми основними суттєвими ознаками протиставляються на основі диференційних ознак. Наш підхід, як він вважав, передбачає протиставлення лише абсолютно тотожних смислових понять. Лише разом із носієм – маркованим членом семантичної опозиції – семантико-диференційна ознака (СДО) виконує і утворює смысл. У численних вживаннях слова його смысл щоразу змінюється саме тому, що змінюється основа опозиції – інтегральна сема. Відмежування інваріантного значення, як низки незмінних СДО від змінної основи опозиції є необхідною умовою застосування методу опозицій у семасіологічних дослідженнях [15].

Для подальшого викладу концепції «значення-смысл», його розуміння особливостей семантичних опозицій і умов їхньої нейтралізації в окремих позиціях, вчений визначив основні робочі поняття: «основа семантичної опозиції», «семантична позиція», «семантична диференційна ознака», «позиція нейтралізації» та їхні значення. Ці робочі поняття науково обґрунтовані та витлумачені у ключових наукових працях Сергія Омеляновича, опублікованих в нашому збірнику «Іноземна філологія» та рекомендую ознайомитись зацікавленому читачеві.

Отже, незважаючи на важливість проблеми значення слова-терміна, в сучасному мовознавстві більшість питань є і на сьогодні дискусійними та недостатньо дослідженими. Базовою тезою С. О. Гурського є те, що слово не змінюється, а відтворює своє інваріантне значення, як низка смислорозмежувальних ознак, що зрозумілі *apriori* у процесі абстрагуючої діяльності мислення.

Серед наукових поглядів вченого, пов'язаних з структурою та семантикою слова-терміна, заслуговує на увагу трактування переносного значення, якого, як він вважав взагалі немає, адже у процесі мислення люди переносять об'єкти під відповідні ознаки протиставлення, а не навпаки. Сергій Омеля-

нович пояснює це на такому прикладі. Коли арештовують людину, то не ставлять ґрати перед нею, а логічно переносять її за ґрати. Семантична структура мови нагадує об'єктивні ґрати із смислорозмежувальних ознак семасіологічних протиставлень, за які ми переносимо і ставимо різні об'єкти реальної дійсності, щоб показати співбесіднику, якими вони є насправді. На думку дослідника, переносне значення, така ж наївна неточність, освячена тисячоліттями, як і схід сонця.

Обґрунтовуючи свої наукові постулати, дослідник часто наводив слова Дж. Лайонза, котрий використовував вислів Л. Вітгенштайна: «Не шукайте значення слова, дивіться, як воно вживається». Тут доречно й згадати хрестоматійні слова Рене Декарта: «Уточніть значення слів і Ви врятуєте людство від половини неприємностей».

Сучасні численні наукові дослідження семантики, структури та функціонування слова, терміна засвідчують, що значення подібне на *чорну скриньку*, внутрішні процеси, якої недоступні прямому спостереженню, які лежать в площині нейрофізіологічних та нейролінгвістичних пошуків. Як відомо, *Homo sapiens* виник щонайменше 200 тисяч років. Сучасна наука каже, що інформаційно-накопичувальні можливості мозку надзвичайно великі. За деякими оцінками вони у мільярди разів перевищують спроможності сучасних комп'ютерів. Якщо зіставити наукові погляди Сергія Омеляновича із сучасними когнітивно-психологічними експериментами, то під час появи якогось слова, з'являється і низка його елементарних структурних ознак, що містять найхарактерніші компоненти, своєрідне загальне значення, яке він називав інваріантом та його смислами.

Безперечно, що наукова спадщина відомого вченого германіста С. О. Гурського є актуальною і сьогодні для вивчення структурно-семантичного потенціалу слова-терміна. Вважаю, що подальші теоретико-практичні дослідження про інваріантне значення та смисли матимуть вагомий внесок у перспективу вивчення цієї проблеми у галузі термінознавства, інваріантології, дискурсної семантики і, звичайно, укладення галузевих термінологічних словників.

Відаючи глибоку шану С. О. Гурському, проведенням нашої Урочистої академії з нагоди 100-річчя від дня народження, його педагогічній і науковій спадщині, як один з його учнів, чим дуже пишаюся, хотів би завершити свій виступ такими словами: «Людина не народжується мудрою, а стає нею – це нагорода за її тривалу подорож через наукові терни».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики. Монография. – М., 2005. – 326 с.
2. Айдукевич К. Язык и смысл // Философия и логика Львовско-Варшавской школы. – М., 1999. – 309 с.
3. Аллендорф К. А. Значение и изменение значений слова. – М., 1965. – 260 с.

4. Арнольд И. В. Семантическая структура слова в современном английском языке и методы ее исследования. Докт. дис. – Л., 1966.

5. Беляевская Е. Г. Семантическая структура слова в номинативном и коммуникативном аспектах. (Когнитивные основания семантической структуры слова). Дис. канд. филол. наук. – М., 1991. – 401 с.

6. Болинжер Д. Атомация значения // Новое в зарубежной лингвистике: Пер. с англ. Медниковой Д. М. – М., 1981. – С. 200-235.

7. Вежбицкая А. Семантика: примитивы и универсалии. Семантические универсалии и описание языков. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 776 с.

8. Вилломан В. Г. Семантические и функциональные связи слов и их синонимия в современном английском языке. – Л., 1971.

9. Витгенштейн Л. Логико-философский трактат. – М., Изд-во иностр. литературы, 1958. – 133 с.

10. Гак В. Г. Лексическое значение слова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990.

11. Гурський С. О. Два типи протиставлень у семасіології // Іноземна філологія. – Львів, 1969. – Вип. 18. – С. 3-13.

12. Гурський С. О. Деякі проблеми семантичної комбінаторики. Іноземна філологія. – Львів, 1979. – Вип. 53.

13. Гурський С. О. Значення і смисл слова // Іноземна філологія. – Львів, 1974. – Вип. 34. – С. 3-18.

14. Гурський С. О. Значення та вживання прийменників в англ. мові // Іноземна філологія. – Вип. № 2. – Львів, 1965.

15. Гурський С. О. Нейтралізація опозицій в семасіології // Іноземна філологія. – Львів, 1981. – Вип. 63. – С. 5-56.

16. Гурський С. О. Значення слова і термін. – У зб. Іноземна філологія. – Львів, 1971. – Вип. 26. – С. 28.

17. Дудок Р. І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках. Монографія. – Львів, 2009 – 358с.

18. Звегинцев В. А. Смысл и значение // Теоретические и экспериментальные исследования в области структурной и прикладной лингвистики. – М., 1973.

19. Звегинцев В. А. Семасиология. – М., 1957. – 336 с.

20. Кубрякова Е. С. Семантика производного слова // Аспекты семантических исследований. – М., 1980. – С. 96.

21. Курилович Е. Р. Заметки о значении слова // Вопросы языкознания. – 1955. – № 25.

22. Лайонз Дж. Лингвистическая семантика. – М., 2000.

23. Лакофф Д. О порождающей семантике // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1981. – Вып. 10.

24. Левицький В. В. Семасіологія. – Вінниця, 2006. – 512 с.

25. Медникова Э. М. Значение слова и методы его описания. – М., 1974. – 201 с.

26. Никитин М. В. Лексическое значение в слове и словосочетании. – Владимир, 1974.

27. Огуй О. Д. Семантичний розвиток німецького прикметника “kuhn” // Іноземна філологія. – Львів, 1989. – № 94. – С. 87-94.

28. Плотников Б. А. Основы семасиологии. – Минск, 1986. – 340 с.

29. Рассел Б. Введение к логико-философскому трактату Л. Витгенштейна. – М., 1958.

30. Слюсарева Н. А. Смысл как экстралингвистическое явление. – 1963. – С. 185.

31. Снітко О.С. Внутрішня форма мовної одиниці та її зміст // Мовознавство. – 1991. – № 5. – С. 8-16.

32. Солнцев В. М. Язык как системно-структурное образование. – М., 1977. – 341 с.

33. Стернин И. А. Значение и актуальный смысл слова // Семантические категории сопоставительного изучения русского языка. – Воронеж, 1981.
34. Сулейменова Э. Д. Понятие и смысл в современной лингвистике. – Алма-Ата, 1989.
35. Трубецкой Н. С. Основы фонологии. – М., 1960. – 372 с.
36. Ульман С. Семантические универсалии // Новое в лингвистике. – М., 1970. – Вып. 5.
37. Baldinger D. Semantics theory: towards a modern semantics. – Oxford, 1980.
38. Darmesteter A. La vie des mots etudiee dans leurs significations. – Paris, 1899.
39. Darmsteter Arsene. The life of Words as symbols of Ideals. – London, 1886.
40. Frege G. Uber Sinn und Bedeutung // Zeitschrift fur Philosophie Kritik. – В., 1891. Verlag Enzyklopadie. – 162 s.
41. Hjelmslev L. Prologomena to a theory of Language. – Baltimore, 1953. – Vol. 19. – No. 1. – 340 p.
42. Goodenough. Componential analysis and the study of meaning. Language. – 1956. – V. 32, 1.
43. Goursky S. The Idiomatic Heart of the English Language. – Lviv, 1975. – 179 p.
44. Katz J. J., Fordor J. A. The structure of semantics theory // Language. – 1963. –V. 39. – No. 2.
45. Lyons John. Semantics // Cambridge Univer Press. – London. – Vol. 1.
46. Nida E. Componential Analysis of Meaning // The Hauge. – Paris, 1975.
47. Ogden C. K., Richards L. E. The Meaning of Meaning. Ldn., 1946.
48. Ullman St. Words and their meanings // Australian National Univer. Camberra. – 1974.
49. Weinrich Uriel. On the Semantic Structure of Language. – Univer. of Pensylvana Press. – 1980. – 420 p.
50. Weirzbicka A. Semantic Primitives. Frankfurt. – М., 1972.
51. Wittgenstein L. Philosophical Investigations. – Oxford, 1953. – 220 с.

Валентина МАКСИМУК

**ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ДОЦЕНТА КАФЕДРИ ІНОЗЕМНИХ МОВ ГУРСЬКОГО С. О.
01.02.1919.–02.04.2003
ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ**

Уже стало доброю традицією на факультеті іноземних мов щороку вшановувати пам'ять науковців, які своєю педагогічною і науковою працею долучилися до формування та розвитку Львівського університету.

Сергій Омеляноич Гурський є саме таким науковцем. Спробуємо ретроспективно та більш детально подивитися на життєвий та творчий шлях С. О. Гурського. Він народився у 1919 році в с. Єлизавето-Кам'янка, тепер Фрунзенського р-ну Дніпропетровської обл. В юнацькі роки працював на заводах Амур-Ніжнедніпровського району м. Дніпропетровська. У 16 років почав навчання на робітничому ф-ті Дніпропетровського транспортного інституту (1935-1937 рр.). Через два роки поступив на ф-т іноземних мов Дніпропетровського ін-ту іноземних мов (1937 – 1941 рр.).

З початком війни навчався у військовому училищі радіозв'язку (1941-1942 рр.). У воєнні роки з 1942 – 1945 рр. був перекладачем, дешифрувальником у різних військових частинах. У 1944 – 1945 рр. в складі діючої армії зі своєю військовою частиною проходить країнами Європи: Румунія, Угорщина, Австрія, Чехословаччина, Польща. З 1945 – 1950 рр. продовжує військову перекладацьку діяльність на посаді перекладача 1-го розряду 442 окремого радіо дивізіону особливого призначення. Закінчує військову службу у званні капітана. Має військові нагороди.

Викладацьку та наукову діяльність розпочав у 1951 році як викладач Львівського державного університету. Впевнено йде кар'єрними сходинками: з 1953 р. – старший викладач; 1953 – 1955 рр. заст. декана ф-ту інозем. мов. Після річної аспірантури у 1959 р. очолює кафедру іноземних мов для неспеціальних факультетів по 1979 рік. По праву є її фундатором. У 1959 р. – відповідальний секретар приймальної комісії Львів. ун-ту; з 1965 р. – доц., голова наук.-метод. об'єднання викладачів іноземних мов м. Львова.

З 12 грудня 1960 р. проводить заняття з курсу військового перекладу спецкафедри. У 1976 р. на кафедрі запроваджено спецкурс – російська мова як іноземна. Цей державний проєкт існував вісім років. Студентів філологічного факультету готували до викладання російської мови за кордоном на базі англійської мови. Було підготовлено і випущено три випуски студентів, що навчалися протягом 4,5 років, від 5 – 4 разів у тиждень. Як результат, було досягнуто професійного рівня володіння англійською мовою студентами.

Випускники нашої кафедри з цією спеціальністю до сьогодні викладають вже українську мову на базі англійської у вищих навчальних закладах м. Львова.

У 1963 році захищає дисертацію «*Дієслівно-прислівникові сполучники в сучасній англійській мові*».

Основний напрямок наукових досліджень С. О. Гурського: семасіологія та термінологія, відображений в його 39-ти наукових працях. Одна з вагомих праць: Goursky S.O. *The Idiomatic Heart of the English Language* (1975). С. Е. Гурский. Глагольные сочетания типа GO OUT, MELT AWAY в современном английском языке. Издательское объединение «Вища школа». Изд. при Львск. гос.ун-те, Львов. – 1975. – 184 с.

Основні наукові праці:

1. Гурський С. О. **Породжуюча модель значення слова та семасіологічний трикутник** / С. О. Гурський // Іноземна філологія. Міжвідомчий республіканський збірник / Видавництво Львівського університету – 1967 – Вип. 11. – С. 3-14.

2. Гурський С. О. **Мовознавство. Два типи протиставлень у семасіології** / С. О. Гурський // Іноземна філологія. Міжвідомчий республіканський збірник / Видавництво Львівського університету – 1969. – Вип. 18. – С. 3-11.

3. Гурський С. О. **Значення слова і термін** / С. О. Гурський // Іноземна філологія. Міжвідомчий республіканський збірник / Видавництво Львівського університету – 1971. – Вип. 26. – С. 24-29.

4. Гурський С. О. Загальне мовознавство. **Значення і смисл слова** / С. О. Гурський // Іноземна філологія. Республіканський міжвідомчий збірник / Видавниче об'єднання «Вища школа». Видавництво при Львівському державному університеті – 1974. – Вип. 4. – С. 3-13.

5. Гурський С. О. Мовознавство. Загальне мовознавство. **Деякі аспекти семантичної комбінаторики** / С. О. Гурський // Іноземна філологія. Республіканський міжвідомчий збірник / Видавництво при Львівському державному університеті видавничого об'єднання «Вища школа» – 1979 – Вип. 53. – С. 3-15.

6. Гурський С. О. **Нейтралізація опозицій у семасіології** / С. О. Гурський // Іноземна філологія. Республіканський міжвідомчий науковий збірник / Видавництво при Львівському державному університеті видавничого об'єднання «Вища школа» – 1981. – Вип.63. – С. 50-55.

Наукова спадщина С. О. Гурського та широкий діапазон його інтересів відображений у дисертаційних дослідженнях його дисертантів, яких у нього було дванадцять. Деякі з них:

1. Квітковська Л. І. Лексико-граматичні засоби вираження значення деяких російських дієслівних приставок в сучасній англійській мові. Київ, 1980.

2. Данілова З. В. Семантична структура англійських дієслів break, burst, crack, cut, smash, split, tear. Львів, 1983.

3. Семко Н. М. Семантична двоплановість терміна (на мат. термінів механізації процесів сільськогосподарського виробництва). – Київ, 1988.

4. Дацюк Л. С. Системоутворюючі та системонабуті властивості терміна (на матеріалі англійських термінів у галузі фізики напівпровідників). – Львів, 1989.

5. Єрченко П. Г. Інваріантне значення слова та смисл фразеологічної одиниці (на матеріалі англійської мови). – Львів, 1990.

6. Дудок Р. І. Інваріантне значення та типові смисли прикметників rough та smooth в англійській мові. – Львів, 1992.

7. Гулкевич С. П. Значення прийменника і основні типи смислів прийменникових словосполучень (на мат. прийменників at, by, with). – Львів, 2005.

Ольга АЛІСВА

ПРОЦЕСИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ І ПОТЕНЦІАЛ СЕМАНТИЧНОЇ ІНВАРІАНТНОЇ СТРУКТУРИ

Проблема формування і еволюції як окремих термінологічних систем, так і феномена полісемічного терміна, як їх структурної одиниці, є однією із найактуальніших і предметом дискусій у сучасному семасіологічному термінознавстві. Фахова термінологія займає суттєве місце у системі мови, і

метою будь-якого термінологічного дослідження є вивчення спеціальних терміносистем, їх структури та функцій, притаманних терміну. Питання ускладнюється тим, що системи смислів та семантичні межі термінів є лабільними. Семантичні системи та підсистеми можуть мати різну внутрішню структуру, як за їх кількісним складом, так і за ступенем чіткості структурної побудови. Вони є нерівними між собою за своїм обсягом та впливом на розвиток мови, терміносистеми можуть мати доволі різні часові рамки і різні ступені динамізму розвитку у складі мови.

Дослідження проблеми термінологічних смислів та значення є неможливими без логічного аналізу. Увага у сучасних семантичних дослідженнях акцентована на питаннях структури лінгвістичних об'єктів. Термінологічні смисли в семантичній структурі мають свої особливості. На нашу думку, для дослідження та моделювання процесу термінотворення велике значення має виявлення семантичної похідності смислів та семантичного інваріантного ядра полісемічного слова-терміна.

Функціонування мовних одиниць, як загальноновживаних, так і термінологічних, є процесом, який відбувається на семантичному та прагматичному рівнях. Структурне дослідження лінгвістичного явища передбачає комплексний підхід. У рамках системи мови кожної спеціальної термінологічної системи існують досить специфічні співвідношення між термінологічною лексикою та загальноновживаною лексикою, як їх джерелом.

Кожну окрему терміносистему розглядаємо і вивчаємо як єдину групу взаємопов'язаних понять. Досліджуємо терміно-одиночку функційно (функціонування кожного окремого смислу слова) і аналітично (виокремлення семантичного інваріантного ядра), та аналізуємо вплив семантичного інваріанта на функціонування терміна у термінологічному семантичному полі. Аналітичний напрям передбачає розкладення мовної одиниці на найменші структурні компоненти, в той час як функційний напрям вивчає безпосереднє функціонування мовної одиниці в окремих мовних доменах і полях. Особливості вивчення термінологічної лексики, функціонування та взаємозв'язків окремих термінологічних систем пояснюються тим, що в загальноновживаній лексиці слово постає як сукупність смислів, і зв'язки між ними в рамках однієї лексичної одиниці можуть бути розмитими. На нашу думку, така «семантична віддаленість» смислів є тільки поверхневою, оскільки між усіма смислами (як загальноновживаними, так і термінологічними) існує постійний зв'язок та наявність структури. Пояснення структури цих зв'язків здійснюємо шляхом виокремлення семантичного інваріанта.

Детальний семантичний аналіз однозначно дає можливість виявити інваріантне ядро, яке виявляє усю сукупність смислів терміна, має різноманітну і багатокomпонентну структуру, і дозволяє слову існувати у певних термінологічних значеннях у різних терміносистемах. Аналізуючи дані проведених досліджень, доходимо висновку, що виокремлення семантичного

інваріанта та його зв'язків із поняттям концепту дає змогу розширити семантичні аспекти рамки дослідження формування семантичної структури терміна, та процесу виникнення нових смислів слова-терміна.

У сучасних семантичних дослідженнях значна увага акцентується не лише на аналізі семантики окремих слів та словосполучень, але й на системі семантичних зв'язків у мові, що надає актуальності дослідженням у цьому напрямку, та дає змогу не тільки вивчати семантичну структуру терміна, але й дослідити механізм і логіку утворення не тільки нових смислів, але й нових термінологічних доменів і кластерів у межах окремих терміносистем.

Перспективи дослідження полягають у тому, що результати системного аналізу семантичної структури слова-терміна та семантичного інваріанта можуть бути використані у процесі вивчення та певного прогнозування активності словотвірних моделей, а також розвитку фахових термінологічних систем.

Надія АНДРЕЙЧУК

СЕМІОСИЧНИЙ ПІДХІД ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ДИСКУРСУ

The sign defines its spread and signifying extension in and through the interpretant toward which it looks for its essential clarification and for its ultimate grounding as a significant utterance within human discourse (Garth Gillan)

Запропоновано розглядати семіотику як вчення про **семіозис**, тобто процеси, у яких щось функціонує як знак. Тлумачення семіотики, як семіосичної доктрини передбачає, що вона забезпечує теоретичні засади та концептуальний інструментарій для інтегрування різних підходів до розуміння дії знака безвідносно до його природи й об'єднує широкий спектр досліджень у природних, гуманітарних та соціальних науках. Привернуто увагу до семіотичного вектору вивчення дискурсу в сучасному мовознавстві. Розглянуто можливість доповити семіотично-орієнтовану дискурсологію новими підходами до аналізу об'єкта, які випрацювано з опорою на тлумачення дискурсу як семіозису. Опорним твердженням дослідження є постулат про триєдність таких співвідношень: 1) виміри семіозису – типи інтерпретант; 2) типи інтерпретант – рівні інтерпретації; 3) рівні інтерпретації – підходи до аналізу дискурсу. З опорою на виокремлення первинної, поняттєвої та культурної інтерпретант знака розглядаються три виміри семіозису: кодовий, інформаційний та культурний. Названі виміри корелюють із перцептивним, референційним та оцінним рівнями інтерпретації дискурсу. Відповідно мовознавець-інтерпретатор може опиратися на три підходи, які запропоновано назвати кодосеміосичним, інфосеміосичним та соціосеміосичним. Перший передбачає розгляд систем означування, які застосовуються для фізичного продукування компонент дискурсу та їхнього застосування в

процесі передавання інформації. Другий підхід пов'язаний з аналізом референції дискурсу до процесів пізнання та моделей знання. Третій підхід встановлює зв'язок із соціокультурними параметрами, які чинять вплив на інтерпретацію та забезпечують виявлення імплікацій, породжених ідентичністю продуцента. Отже, випрацьовано методологічні засади дослідження дискурсу як семіозису.

Застосування запропонованих кодо-, інфо- та соціосеміосичних підходів проілюстровано на прикладі надгробного пам'ятника як цілісного знака в просторі культури, який поєднує мовні та немовні знаки. Зокрема, проаналізовано епітафію як окремий компонент надгробка, який розглянуто, як особливий жанр фунерального дискурсу. На прикладі латинської епітафії *Sit tibi terra levis* описано її розгляд у кодовому, інформаційному та культурному вимірах.

Ключові слова: *семіотика, семіозис, інтерпретанта, дискурс, семіосичний підхід, епітафія.*

Надія АНДРЕЙЧУК

ЧАС У КЛІТЦІ СЛОВА: ВІДТВОРЕННЯ ХРОНОЗНАКІВ У ПЕРЕКЛАДІ

---

*Залітна гостя, дня якогось мить, ледь завітавши, випурхнула знову –
Не упіймав... Та хай собі летить: чи місце легкокрилій в клітці слова...
(Андрій Содомора)*

Темпоральність розглядається як особливий «темпоральний код», який встановлює відношення думки й реальності. Одиниці цього коду – хронознаки, досліджуються з урахуванням трьох вимірів їхнього семіозису: кодового, інформаційного та культурного. Постулюється, що названі виміри дозволяють докладний аналіз дії хронознаків (семіозису) на перцептивному, референційному та оцінному рівнях. З опорою на ці виміри запропоновано три методологічні підходи до представлення перекладацького семіозису: 1) формальний чи кодосеміосичний підхід; 2) когнітивний чи інфосеміосичний; 3) комунікативний чи соціосеміосичний.

Ефективність запропонованих підходів та конкретну методику аналізу перекладацького семіозису представлено на прикладі розгляду відтворення хронознаків, які використовує Іван Франко в поемі «Мойсей», в перекладі Віри Річ¹. Через призму аналізу кожного із запропонованих вимірів показано, як у перекладі Віри Річ:

---

¹ Іван Франко. Мойсей: Поема / Ivan Franko. Moses: Poem. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2017. – 312 с.

а) зберігається кодування хронознаків і не змінюються інформаційний та культурний вимір їхнього семіозису:

*Бо вже близька година моя,
Та остання, незнана,
А я мушу, я мушу дійти
До межі Канаана*

*For already **my last, unknown hour**
Is waiting to claim me,
Yet I must, yet I must still win to
The borders of Canaan*

б) змінюється кодування, зберігається інформаційний вимір, однак втрачається культурний вимір:

*І почулися тихі слова:
«Бідний, бідний, мій сину!
Ось що з тебе зробило життя
За маленьку часину!»*

*And he heard quite words speaking to him:
“My poor son, all dismayed now!
See what **in a short span of time**
This harsh life has made you!*

Показано, що саме культурний вимір семіозису хронознаків зазнає найбільше втрат під час перекладу, оскільки сприйняття, концептуалізація та вербалізація темпоральності зумовлені культурою і визначаються спільним прагматичним імперативом мовної спільноти.

Anetta ARTSYSHEVSKA

LEGAL WRITING: A SKILL TO BE DEVELOPED

Writing is a process and a skill and it can become better if it is practiced. Though legal writing is assumed to be complex and obscure by nature, good legal writing is the antithesis of the wordy and confusing style which is difficult to understand. It is necessary to emphasize that legal writing is considered ineffective when it uses long convoluted sentences, little-known Latin terms or abounds in legalese. It is necessary to remember that legal writing is a skill that can be learned and improved.

Beginning law students face a special challenge in their first legal writing efforts as they must combine a pre-acquired skill (writing) with entirely new subject matter (law) that involves learning not just new content, but also new ways of thinking and new ways of analyzing and interpreting new forms of written material.

It is necessary for the students to realize that good legal writing has certain universal characteristics. Legal writing is formal writing. But formal writing does not mean using legalese, archaic expressions, long complicated sentences and weird words. In formal writing, you should avoid short forms of words or contractions such as “won’t” for “will not”, “doesn’t” for “does not”. It is also necessary to avoid personal pronouns and subjective approach by phrases “I think”

or “I feel”. Conversational tone, colloquialisms and slang must also be avoided. The usage of complete sentences and well-structured paragraphs are among the most essential demands for legal writing. Verbosity is considered as the flaw of style. The principle the more words you use, the better is the wrong principle to be guided in legal writing. Therefore, the precise and short words making the meaning clear are to be used. Short sentences are much more effective than long complex sentences. Students of law must develop their own writing style but it should not interfere with the clarity and readability of the work.

To ease students into their early legal writing projects, teachers usually provide simple models for the organization of students’ first efforts. These models are useful starting points. One frequently suggested approach is the IRAC formula, which requires an organization containing the following parts in the following order: ISSUE, RULE, APPLICATION and CONCLUSION. Sometimes a “C” is added at the beginning of the formula (CIRAC) to remind that a statement of the conclusion may be an essential starting point and an organizing principle.

The components of IRAC formula are as follows.

ISSUE: A paragraph or paragraphs stating the question to be discussed and, if necessary, explaining its background and crucial facts, and expressing a summary conclusion.

RULE: A block of paragraphs stating a governing rule and discussing its origins, its variations, its rationales, and its underlying policies.

APPLICATION: A block of paragraphs discussing how the rule applies to the facts of the problem, i.e. identifying how the requirements of the rule are or are not satisfied by the facts of the problem being discussed.

CONCLUSIONS: A paragraph or two stating the conclusion, discussing how policies underlying the rule support the conclusion, and summarizing any weakness in the condition.

A good scholarly paper is clear and readable, written in a somewhat formal style that avoids both the pompous and the colloquial.

The format of legal research writing despite its variety is surprisingly unitary. It is a basic four-part structure consisting of an introduction, a background section, an analysis section, and a conclusion. The obligatory introduction describes the subject matter of the comment and plainly states the author’s thesis. After the introduction, a second section of the comment provides the background a law-school student will need to understand the third, most important, section: the writer’s original analysis of the subject-matter. A short conclusion summarizes the writer’s views; the conclusion also may suggest related issues or ramifications, inviting the reader to further reflection.

Following such guidelines the beginning students can start mastering the essentials of legal writing though they must be aware that mastering legal English takes a lot of time and practice writing skills are essential to success and the writer should make efforts to improve them. And the only way to improve legal writing is to keep doing it.

HIS SONG IS SOFTER THAN THE DEW:
ВІДТВОРЕННЯ СЛОВЕСНОЇ МУЗИКИ
В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ ПОЕЗІЇ ДЖЕЙМСА ДЖОЙСА

Джеймс Джойс, відомий насамперед як прозаїк, дебютував на літературній ниві як поет. Саме вірші стали його першими літературними спробами, а поетична збірка «Камерна музика» побачила світ раніше за його «великі» праці – в 1907 році. Критики доволі прохолодно реагували на поетичний доробок Джойса – через «надмірну» ліричність та брак суспільно-політичних мотивів. Сучасники вважали його поезію невідповідною «духові часу». Хоча ірландське національно-культурне відродження не знайшло відгуку в поетичній спадщині митця, джерелом поетичного натхнення для Джойса стала англійська музика елізаветинського періоду (XVI століття). Доречною є думка Томаса Еліота: «Його [Джойса] праці – це єдиний твір, що переписується й щораз ускладнюється. Тож вважатимемо, що поетичні твори митця – це невід’ємна частина канону його творів, перші спроби «музикування на папері», що набуде найяскравішого втілення в одинадцятому епізоді роману «Улісс» та романі «Поминки по Фіннегану».

Вірші Джойса – це інтермедійна синергія мови та музики, реалізована завдяки набору стилістичних засобів, що в сукупності створюють словесну музику – «прийом, в основі, якого лежить подібність між словесними та музичними знаками, які не утворюють музику, а лише її імітують» [1, 58]. **Мета** цієї доповіді – сформулювати прийоми та підходи до відтворення музичності Джойсової поезії українською мовою. Матеріалом для цього дослідження стали поезії зі збірок «Камерна музика» (1907) та «Пенні за штуку» (1927) у різночасових українських перекладах Л. Мосендза (1946), В. Коротича (1966), В. Коптілова (1980), Ю. Лісняка (1984), І. Сивака (2005) та Я. Ільницького (2018). З огляду на множинність перекладів, що має діахронічний характер, одне з основних **завдань** дослідження – простежити (не)змінність підходів та перекладацьких прийомів, використаних українськими перекладачами для відтворення словесної музики Джойсової поезії. Методологічну основу дослідження становить контрастивний лінгвостилістичний аналіз оригінальних віршів Джойса та їхніх українських перекладів.

За С. П. Шером, основним механізмом творення словесної музики є використання різноманітних фоностилістичних засобів або «ономатопоеїї в широкому розумінні» [2, 30]. Саме словесна музика є наскрізною ознакою Джойсо-

вої поезії, а вірші зі збірки «Камерна музика», за словами митця – це не що інше, як тексти пісень, що можуть бути покладені на музику. З огляду на вищезазначене, вважаємо, що відтворення «вимовлюваності» (speakability) є критерієм успішного відтворення словесної музики в поезії. Серед технік творення словесної музики та ознак вимовності виділяємо музичні алюзії, звуконаслідування (асонанс, алітерація), слововжиток, що творить ритмомелодіку вірша, уподібнення структури вірша до структури музичного твору.

Література:

1. Wolf, W. *The Musicalization of Fiction: A Study in the Theory and History of Intermediality*. Amsterdam-Atlanta : Rodopi, 1999. 272 p.
2. Wolf W., & Bernhart W. (Eds.). *Word and Music Studies. Essays on Literature and Music* by Steven Paul Scher. 2004. Amsterdam-New York, NY: 2004. 548 p.

Марія БОНДАРЕНКО

МУЛЬТИМОДАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ПЕРЕКЛАДУ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ: УКРАЇНСЬКЕ ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ «ДЖАКОМО ДЖОЙС» ДЖЕЙМСА ДЖОЙСА

Метою цієї доповіді є висвітлити можливості мультимодального підходу до перекладу художньої літератури на прикладі першого цифрового українського видання есе Джеймса Джойса «Джакомо Джойс» (2019) та проаналізувати рецепцію твору сучасним українським читачем. Згідно з Гюнтером Крессом і Тео Ван Леувенем, мультимодальність – це «використання елементів кількох семіотичних систем для створення єдиного семіотичного продукту або явища» [2001:20]. Зазначимо, що жоден текст не можна вважати цілковито мономодальним (Gambier (2006), Kress (2000, 187), Baldry and Thibault (2006, 19); мономодальність — це «не дійсна характеристика тексту, а радше спосіб осмислення окремих семіотичних ресурсів, виокремлених з комунікативної єдності, в якій вони функціонують». Тож у дослідженні пропонується звертатися до «класичних» вербальних текстів, як до умовно мономодальних. На відміну від умовно мономодального тексту, значення мультимодального – неодмінно багатокomпонентне і багатопланове – створюється за рахунок взаємодії елементів різних семіотичних систем, таких як: природна мова, зображення, звук, візуальні елементи, рух, жести тощо.

У ході цього дослідження запропоновано модель аналізу мультимодального перекладу умовно мономодального тексту, що включає в себе пошук відповідей на такі питання: 1) яких змін зазнає значення тексту під час

«переходу» в різні семіотичні системи? ; 2) у який спосіб компоненти значення вихідного тексту експлікуються, змінюються чи пропускаються? ; 3) як елементи різних семіотичних систем функціонують разом та кожен окремо?

Есе «Джакомо Джойс» – це потік вражень, хаотичних думок і спогадів оповідача, закоханого у свою юну студентку. Внутрішня мультимодальність есе, що твориться багатою фоностилісткою та мовотворчістю автора, музичними алюзіями та специфічний слововжитком, експлікується в українському цифровому виданні, підготованому видавництвом «Цивілізація» у формі вебсторінки, через міжмовний переклад, супроводжуваний анімацією, графічними зображеннями, зміною кольорів, музикою, а також примітками перекладачки. За ідеєю авторів проєкту, текст есе умовно поділено на п'ять кластерів, що характеризуються зміною кольорів та збігаються зі змінами настрою оповідача Джакомо: знайомство, залицяння, перші зустрічі, інтимний зв'язок і прощання. Підсумки кожного кластеру «підбиваються» графічно-анімаційним зображенням, що містить алюзії на візуальний, вербальний, кінестетичний та аудіальний компоненти тексту.

Порівняльний лінгвостилістичний аналіз оригінального твору і його українського перекладу, здійсненого Ярославою Панко, показав, що перекладачці загалом вдалося відтворити внутрішню мультимодальність есе, створювану живанням кольором, алітерації, музичних алюзій та іншомовних вкраплень. Зазначимо, що перекладачка найчастіше звертається до таких стратегій, як експлікація та пояснювальний переклад. Наприклад, авторський епітет *whyhued* – колір, за відтінком подібний на сироватку – відтворено за допомогою складеного прикметника *сірватко-білий*. Перекладачка експлікує денотативне значення епітету, зберігши згадку про неоднорідність кольору через суфікс *-увам*. Так само експлікується значення епітетів *eggyolk yellow* і *rancid yellow*, відтворених через художнє порівняння (*жовтогарячий, наче яєчний жовток* і *жовтий, наче затхлий жир*). У перекладі також присутні помилки: до прикладу, у фінальній сцені оповідач описує сімейний герб своєї коханої; перекладачка, втім, відтворює лексему *arms* (себто *coat of arms*) як *руки*.

Опитування, проведене серед студентів 2, 3 і 5 курсів кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура, продемонструвало позитивні відгуки на мультимедійний формат видання художньої літератури. Більшість опитуваних (57%) вважають інтерфейс видання повністю зручним; музичний та візуальний супровід – доречним (46% і 81% відповідно). Варто зазначити, що очікування і враження після прочитання твору в опитуваних часто не збігалися, що свідчить про присутність хибних уявлень про надмірну складність творчого методу Джойса, з одного боку, й перспективність мультимедійного формату видання художньої літератури – з іншого.

**ТРИЛОГІЯ ГЕРМАНА БЛЮМЕНТАЛЯ «ШЛЯХ МОЛОДОСТІ»
ЯК ПРИКЛАД НІМЕЦЬКО-ЄВРЕЙСЬКОГО
РОМАНУ ВИХОВАННЯ**

Утворена у 1772 році шляхом поділу Речі Посполитої коронна земля Галичина зуміла з адміністративної одиниці Габсбурзької, а згодом Австро-угорської монархії перерости у певний особливий культурний феномен, однією з головних ознак якого була мультикультурність. Цю мультикультурність зумовлювали поліетнічний склад галицького населення, приналежність його до різних конфесійних груп, соціально-економічна розшарованість різних народностей, а також відмінності укладу життя поміж міським та сільським населенням. Ця нерідко ідеалізована строкатість знайшла своє відображення у так званій «галицькій літературі» – культурному утворенні, який у свої естетичній сутності «пережив» Галичину як адміністративну одиницю монархії, а окремі його прояви у вигляді романів на галицьку тематику появляються на літературному ринку і сьогодні (роман «Фелікс Австрія» Софії Андрухович, до прикладу).

Одним із яскравих проявів галицької літератури можна вважати німецько-єврейський роман виховання – жанр, помітний у творчості багатьох письменників з Галичини. Справді, таким романам як «Єврейський Рафаель» Леопольда фон Захер-Мазоха, «Мошко з Парми» чи «Паяц» Карла Еміля Францоа, «Іскра у безодні» Соми Моргенштерна притаманні чіткі риси роману виховання – становлення протагоніста як індивідуума, зображення процесу його зрілості та соціальної інтеграції. До таких яскравих літературних прикладів, де риси роману виховання проявляються напрочуд виразно, можемо віднести трилогію Германа Блюменталю «Шлях молодості» (нім. “Der Weg der Jugend”), три частини якої вийшла друком у 1907, 1908 та 1910 роках відповідно.

У центрі сюжету – життєпис Давида Зеґенрайха (нім. “David Segenreich”) – єврейського парубка з провінційного галицького містечка, мрійливого та хворобливого, пасивного та наївного у своїх рішеннях, який бажає уваги та заможності, а зазнає поневірянь та крайньої бідності. Уже сама структура твору вказує на жанр роману виховання – три окремі частини трилогії окреслюють окремі епізоди життя протагоніста – дитинство (частина перша), підлітковість (частина друга) та зріла юність (частина третя). Переходячи від монотонно-наївної оповіді першої частини до динамічного,

сповненого внутрішнього психологізму наративу третьої частини, твір зображає становлення особистості головного героя, його самопізнання та спроби соціальної адаптації. Прикметною рисою твору є його песимістична кінцівка, а мотив самогубства протагоніста робить його винятковим серед інших творів спорідненої тематики у літературі Галичини. Це наближує роман тематично до представників жанру так званого роману «антивиховання» на кшталт «Антон Райзер» Карла Філіпа Моріца.

У своєму композиційному рішенні трилогія «Шлях молодості» теж падає під визначення роману виховання, зокрема щодо притаманному йому мотивові подорожі: перехід від одного життєвого етапу головного героя до іншого передано як переїзд із одного міста до іншого, з маленького містечка через Львів, столиці краю, до Відня – метрополії та столиці монархії. Показовим є те, що вкінці твору, зазнавши фіаско у своїх спробах соціальної інтеграції та самоствердження, герой повертається до рідного містечка. Таке обрамлення надає композиції певної цілісності, підкреслює трагічність мотиву самогубства як завершального етапу життя героя та оповіді загалом.

Наступною важливою ознакою проаналізованої трилогії є відхід від релігійної тематики на користь соціальної та політичної – риса, вкрай нетипова для творів галицьких німецько-єврейських письменників, особливо другої половини XIX-го століття. Так, характер відносин Давида з його оточенням зумовлений не його віросповіданням, а його особистим, вибудованим на досвіді дитячих років світоглядом. У питанні пошуку власної ідентичності та її цілісного формування для Давида вагомішими є його власні, індивідуалістичні прагнення та цілі. І хоча він чітко ідентифікує себе як представника східного єврейства, ця ідентифікація впливає передовсім із характеру його соціальних стосунків – єврейські погодження, друзі, колеги по роботі, і лише частково крізь призму відкриття культури їдиш як власної (показово, що таке відкриття відбувається внаслідок перегляду театральної вистави – тематична паралель із «Паяцом» Карла Еміля Францоza очевидна).

Підсумовуючи вище названі особливості трилогії «Шлях молодості» можна стверджувати, що тематично і композиційно цей твір являє собою яскравий приклад роману виховання, хай і не в його класичному інваріанті на зразок «Вільгельма Майстра» Гете. Твору властиві чітка композиційна структура, що проявляється у діахронному зображенні життєвого шляху протагоніста, а тема формування характеру головного героя та його стосунків з навколишнім світом є домінуючою. До інших особливостей трилогії варто віднести відсутність заглиблення релігійної тематики та подання мотиву пошуку ідентичності як пошуку сенсу життя, а не віднайдення чи формування власного «я». Таким чином, трилогію Германа Блюментала «Шлях Молодості» можна охарактеризувати як яскравий приклад роману виховання із притаманному йому тематичними, контекстуально зумовленими особливостями.

Література:

1. *Blumenthal H. Der Weg der Jugend. Kindheitstage / Hermann Blumenthal.* – Berlin: Im Verlag von Julius Bard, 1907. – 223 S.
2. *Blumenthal H. Jünglingsjahre / Hermann Blumenthal.* – Köln, Leipzig: Jüdischer Verlag GmbH, 1910. – 144 S.
3. *Blumenthal H. Knabenalter / Hermann Blumenthal.* – Berlin: Marquardt & Co., 1908. – 232 S.

Орислава БРИСЬКА

АКТУАЛІЗАЦІЯ НАЦІЄТВОРЧОЇ ФУНКЦІЇ ПЕРЕКЛАДУ ЯК СКЛАДОВА ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ СТРАТЕГІЇ

Націєтворча функція перекладу належить до провідних, коли йдеться про деколонізацію літератури певної нації, а також є вагомим аспектом історичної та теоретичної царини сучасного українського перекладознавства: Р. Зорівчак, М. Новикова, В. Радчук, М. Стріха, О. Чередниченко та ін.

Функціональний підхід до перекладу трактує еквівалентність, спираючись на співмірність функцій оригінального та перекладного текстів, що і визначає стратегію перекладу (К. Райс, Г. Вермер, 1984). Х. Норд узагальнює дві уніфікуючі функції перекладу – документальну та інструментальну, де остання передбачає ретельне відтворення інформації – особливостей мови, стилю, нормативності, жанрових конвенцій, світобачення, закладених в оригіналі, тоді як інструментальна акцентує на врахуванні передбачуваних знань, потреб та очікувань цільової аудиторії щодо мови, стилю, норм, конвенцій, світобачення та ін. [10, с. 202]. І. Івен-Зогар підкреслює особливу роль перекладу в умовах колонізованого суспільства та наголошує на його первинній функції в складних умовах розвитку національної літератури. Саме первинна роль, як видається, передбачає інструментальний характер стратегії перекладу як потенційно виправданої за таких обставин. Тож вагомо простежити, як складові стратегії впливають на національну ідентичність цільової аудиторії. До таких складових належать: критерії вибору твору для перекладу, естетизм тексту перекладу, застосування пасивних пластів лексико-синтаксичного складу лексики, свідоме введення типово національної лексики, чітке розрізнення лексики різних функціональних стилів.

Підхід Миколи Зерова до перекладацької стратегії вміщував зазначені критерії, які можна розглядати в руслі двох напрямів: цілісного прочитання тексту, що передбачає встановлення хронотопу оригіналу, головних ознак ідіостилу автора оригіналу, естетичної домінанти першотвору; а також суб'єктивного прочитання, за яким вагомим є визначення головних домі-

нантних та периферійних ознак загального та оказіонального характеру з урахуванням естетичної домінанти, пошук найкращих засобів відтворення у межах обраної перекладацької стратегії, помірне збагачення цільової мови запозиченням з оригінального тексту.

Серед критеріїв вибору твору для перекладу, які можна простежити в підході М. Зерова: класичність, античність, універсальна актуальність, засіб самовираження і виховання смаків. Естетизм тексту перекладу в перекладацькій стратегії М. Зерова – це максимально привабливий для читача текст (читабельність, плавність, використання звичних форм, вибір поетизмів, сталих словосполук та ін.). У застосуванні пасивних пластів лексико-синтаксичного складу української мови відзначаємо ті, що одночасно апелюють до історично національних особливостей ідентичності й розширюють ресурси сучасного мовного коду: діалектизми, історизми, неологізми та ін. Характерним для стратегії М. Зерова – свідоме введення типово української історично сформованої лексики для відтворення одиниць із близькоспоріднених мов, що мають паралельні відповідники з метою дистанціювання від російської, польської для ідентифікації і усталення власне українського мовного коду. Не менш актуальними для того періоду були чітке розрізнення лексики різних функціональних стилів, а також помірне збагачення цільової мови запозиченням з оригінального тексту в рамках естетизму тексту та винятково у випадку браку типово українського відповідника. Часткове «очуднення» тексту належить до прийому усвідомленої перекладацької стратегії та є перевагою української мови періоду М. Зерова, що, на його переконання, має завдяки цьому значно більший потенціал експресивності на відміну від добре розвинених мов, де поріг несподіваності експресивного елемента значно вищий. Характерною рисою стилю М. Зерова, що також актуалізує націєтворчу функцію була смислова двоплановість (зір – очей і зір на небі; склепін – очей чи неба), тобто одночасна активізація прямого й переносного значення. Такий складний прийом надзвичайно продуктивний у творах, які беруть безпосередню участь у формуванні мовного коду, адже відбувається розширення рамок вживання мовної одиниці, а, отже, мовної картини світу. Народнопоетична лексика у стратегії М. Зерова набуває чітких стилетворчих ознак, а не функції поетизації тексту, зокрема, для відтворення ліризму та емоційності. Через збереження міфологічних та біблійних образів у тексті перекладач вносить в українську мовну картину світу широку низку універсальних символів, характерних для інших культур світу.

Ключові слова: переклад, перекладознавство, еквівалентність, функціоналізм, націєтворча функція, первинна функція, документальна функція, інструментальна функція.

Література:

1. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дискусія раннього українського модернізму. – К.: Критика, 2009. – 447с.

2. Зеров М. Українське письменство / Упор. д-р філол. наук М. Сулима; Післям. М. Москаленко. – К.: В-во С. Павличко «Основи», 2003. – 1301 с.
3. [Передмова до збірника «Нова українська поезія»] // Зеров М. Українське письменство / Упор. д-р філол. наук М. Сулима; Післям. М. Москаленко.— К.: В-во С. Павличко «Основи», 2003. — С. 317-324.
4. Зеров М. Наші літературознавці і полемісти // Зеров М. Українське письменство / Упор. д-р філол. наук М. Сулима; Післям. М. Москаленко. – К.: В-во С. Павличко «Основи», 2003. – С. 521-550.
5. Зеров М. Твори: У 2-х т. / Упор. Г. Кочур, Д. Павличко. – Т. 2. – С. 220-232.
6. Кочур Г. Штрихи к портрету Максима Рильського / Кочур Г. Література та переклад. Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур; Передм. І. Дзюби, Р. Зорівчак. – К.: Смолоскип, 2008. – Т. 1. – С. 450-466.
7. Москаленко М. Тисячоліття: переклад у державі слова // Всесвіт. – 193. – № 9/10. – С. 113 – 127.
8. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика. – К.: Вид. дім «Києво-Мглиянська академія», 2006. – 347 с.
9. Павличко С. Теорія літератури / Передм. М. Зубрицької. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 679 с.
10. Cronin M. Translation and Globalization / Michael Cronin // Routledge Handbook of Translation Studies [Ed. by C. Millán and F. Bartrina]. – London and New York : Routledge, 2013. – P. 491-502.
11. Nord Ch. Functionalism in Translation Studies / Christiane Nord // Routledge Handbook of Translation Studies [Ed. by C. Millán and F. Bartrina]. – London and New York : Routledge, 2013. – P. 201-212.

Орислава БРИСЬКА

ОСТАННІ ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ ЛОКАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Локалізація в контексті української індустрії перекладу сьогодні активно розвивається, має неабиякі перспективи та викликає жвавий інтерес. Проте в українському перекладознавстві це питання ще не отримало належного розгляду, а певні наукові розвідки здебільшого дають узагальнений огляд світових тенденцій у цьому напрямі. Зважаючи на актуальність та практичне значення цього питання, важливим видається переглянути згадані здобутки та визначити головні вектори досліджень цієї галузі.

Глобалізація спричинила зміну сприйняття знань та комерціалізацію інформації [6]. Сьогодні інформація та її використання набули особливої цінності. У такому аспекті переклад теж відіграє неабияку роль, зокрема, у поширенні та популяризації інформаційних одиниць. Інтернаціоналізація – вихідне поняття глобалізації економіки вказала на особливе значення локалізації, що і вплинуло на посилення ролі перекладу. Одночасно йдеться і про перевизначення поняття перекладу як такого, адже мова не лише про вербально виражену інформацію. Визначення локалізації, як процесу обробки

інформації за допомогою певних технологій для вироблення продукту для культурно та лінгвально іншого ринку є найрашим до визначення перекладу, як такого. Тож з погляду перекладознавства локалізація не вписується у парадигму теорій еквівалентності. Тим часом теорії функціоналізму та дескриптивного розгляду перекладу сьогодні здаються більш актуальними для наукового обґрунтування питань та проблем, з якими зіткнувся переклад, зокрема, у галузі локалізації [5, 7].

В українському перекладознавстві переважає три провідні напрями представлення проблем локалізації, як перекладу: локалізація вебсайтів, програмного забезпечення і локалізація відеоігор. У межах першого та другого напрямів розглядається термінологічна база та її актуалізація з огляду на оптимізацію пошукових технологій; категорії тексту, текстові параметри; рівні локалізації. До третьої групи досліджень належать дослідження локалізації відеоігор, зважаючи на їхні жанри, типи інформації для локалізації, аудіовізуальні особливості локалізації та ін. Треба відзначити також вагомий вплив теорій комунікації, як основи методологій наукових розвідок з локалізації [1, 2, 3, 4].

Дослідження українського ринку щодо попиту локалізації деякими іноземними компаніями вказує на певну обмеженість потреби української локалізації продуктів, а, отже, різко посилює роль питання користувача та його мовних преференцій на території України. Ця проблема потребує особливої уваги. З іншого боку, є частина українських споживачів, які готові взяти безпосередню участь у процесах української локалізації. А це викликає питання якості локалізованого продукту, а, отже, компетентності перекладачів загалом. У цьому контексті актуальним видається переглянути стандартизацію перекладного продукту в Україні сьогодні, що певною мірою зачіпає процеси і фахової підготовки перекладачів. Одним з найпріоритетніших напрямів дослідження, що має і надзвичайно вагоме практичне значення, безперечно, є визначення особливостей локалізації українською мовою, зокрема, на вербальному і невербальному рівнях.

Література:

1. Головацька Ю. Локалізація відеоігор як перекладознавча проблема / Ю. Головацька, Т. Процишин // Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Філологічні науки. – 2019. – Вип. 175. – С. 743-747.
2. Єлісєєва С. Переклад і локалізація у сфері інформаційних технологій / С. В. Єлісєєва // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія : Філологія. Мовознавство. – 2015. – Т. 255, Вип. 243. – С. 32-36.
3. Міщенко А. Глобалізація економіки та освітній стандарт / А. Л. Міщенко // Наук. зап. – Вип. 105 (2). – Серія: Філол. науки (мовознавство) : У 2 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – С. 374–380.
4. Міщенко А. Локалізація та інтернаціоналізація перекладу в контексті технічної документації / А. Л. Міщенко // Наук. зап. – Вип. 104 (1). – Серія: Філол. науки (мовознавство) : У 2 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – С. 151–158.

5. Gambier Y. Rapid and Radical Changes in Translation and Translation Studies // Y. Gambier // International Journal of Communication. - 2016. – № 10. – P. 887–906.

6. Lommel A. Localization standards, knowledge- and information-centric business models, and the commoditization of linguistic information // A. Lommel // Perspectives on localization / Ed. by Dunne K. – 2006. – P. 223-239.

7. Pym A. Localization: On its nature, virtues and dangers / A. Pym // Synaps. – 2005. – № 7. – P.17-25.

Софія ВАРЕЦЬКА

«ЗА ПОХОДЖЕННЯМ ІЗ ДЖАЗУ»: РОЛЬ ДЖАЗОВОГО МИСТЕЦТВА В ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ ГЮНТЕРА ГРАСА

Проаналізовано роль джазового мистецтва в житті творчому доробку Гютера Граса, німецького письменника, Нобелівського лауреата з літератури 1999 року. Зауважено, що митець свого часу брав безпосередню участь у джаз-бенді як ударник, імпровізуючи на пральній дошці. Простежено значний вплив джазу на творчість автора, зокрема, в романі «Бляшаний барабан», де неодноразово згадується про джаз та його вплив на широкі маси. Встановлено, що звернення до джазових мелодій у романі виконує функцію протистояння: Грас абсолютно свідомо використовує джазові ритми, як очевидний момент супротиву націонал-соціалізму. Звернено увагу на джазову вітальність інтермедіального проекту «Останні танці», представленого збіркою поезій, скульптурною групою і гравюрою. Зауважено, що письменник також вдавався до експериментів, читавши свої твори, зокрема, під акомпанемент джазового музиканта Гюнтера Зоммера.

У житті і творчості Гюнтера Граса музика відігравала не менш важливу роль, аніж письмо, скульптура чи живопис. Бо в усіх цих видах мистецтва він творив під впливом музики. У молоді роки митець написав лібрето до трьох балетів. Починаючи з першого роману «Бляшаний барабан» (1959), музичні ритми і звуки супроводжуватимуть автора впродовж його життя. Невипадково Ганс Магнус Енценсбергер відгукнувся на появу «Бляшаного барабана» текстом-обговоренням, насиченим музичними термінами: «Цей натхненний митець славиться новими формальними винаходами, у першому розділі він komponує синтаксичний балет, у шістнадцятому – захопливе фугато, він використовує форму літанії, обрамлює оповідь репрізами на кшталт рондо». Саме прагнення Г. Граса до експериментування, випробування нових жанрів і вигадання нових часових вимірів стало запорукою успіху багатьох його творів. Слід згадати хоча б його аквавірші (вірші, написані акварельними фарбами на тлі картини) чи фрагмент роману «Щуриха»,

відтворений на глині, або ж мистецьку серію «Останні танці», представлену в текстовій, графічній і скульптурній формі. У «Бляшаному барабані» джаз згадується у зв'язку із його політичними вимірами. В одній із центральних сцен «трибуна» йдеться про те, як Оскар Мацерат своїм барабаном перетворює фашистську маніфестацію на хаос. Заховавшись під трибуною, він спочатку барабанить «веселий» Дунайський вальс, а потім переходить до чарльстону. Помітно, що вальс тут не сприймається, як протиставлення джазу, як це було характерно для років фашизму. Натомість він є першим кроком до розпуску нацистської маніфестації, супроводжуваної маршем, як символічною формою такту й ритму націонал-соціалістського мілітаризму. Тож Г. Грас розуміє будь-який танцювальний ритм, як субверсивний. Вальс розпочинає розформовувати маніфестацію, а Чарльстон посилює цей процес. Оскільки джаз остаточно розладнує порядок маніфестації аж до її розпаду, то тим самим у романі артикулюється думка, що він імунізує проти тоталітаризму. Врешті джаз безпосередньо поєднується із соціал-демократією: «Залишається ще сказати, що Оскар не міг так одразу вибратися з-під трибуни, бо делегації штурмовиків та есесівців добру годину обстукували чобітьми дошки, розпахуючи свої коричневі та чорні сорочки: вони щось шукали і то, судячи з усього, всередині трибуни – може, якогось социка, а, може, навіть цілу групу підричників-комуняк». Цей приклад засвідчує, наскільки джаз у німецькій культурі 50-х років і пізніше сприймали, як підривну, соціал-демократичну, антитоталітаристську, антимілітаристську музику.

У 2003 році вийшла друком великоформатна книга Г. Граса «Останні танці. Вірші й картини» («Letzte Tänze. Gedichte und Bilder»). Це книга із віршами і графічними роботами автора, в якій поезія поєднується з графікою, а паралельно існує ще й скульптурна група танцюючих пар із глини і бронзи. Варто зауважити, що танець для автора – це запальна стихія, у яку він занурюється з величезним задоволенням. Ще замолоду він був вправним і пристрасним партнером у танцях, яким залишався і в зрілих літах. Книга вміщує 36 віршів і 32 малюнки, чорно-білих чи намальованих червоною крейдою. Рисунки відображають структуру книги, показуючи спочатку танцюючі пари, потім – копулюючі і, нарешті, фігури, які стоять на голові. У деякі малюнки вписані віршові тексти, на які вони покликаються, що слугує автографом. Ці тексти не повністю ідентичні з надрукованими віршами. Світ Грасівських танців – це пари чи групи людей, неймовірно рухливі й захоплені шаленим виром джазових мелодій, від яких відлунює потужна енергетика. Звісно, рушійною силою водночас була рухлива музика, яка спонукала до танцю, танго, регтайм чи фокстрот, яка нагадувала йому про молоді роки і запальні танці без упину. Грас-лірик не є романтиком, він залишається таким же скептиком, як і в прозі. Та танець є вітальною й багатозначною категорією.

Ключові слова: джаз, політичний вимір джазу, джаз-бенд, вітальність джазу, «Бляшаний барабан», «Останні танці», Гюнтер Грас, Гюнтер Зоммер.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Формування англомовної фонетичної компетенції як важливої складової мовної компетенції є одним із перших кроків у вивченні англійської мови й зазвичай починається в початковій школі та продовжується в закладах вищої освіти. Тобто це процес, який виконується на основі принципів наступності навчання. Однак необхідно розуміти, що характер удосконалення фонетичної компетенції повинен змінюватися на різних етапах навчання. Тоді як молодші школярі оволодівають іноземною мовою переважно інтуїтивно, на основі наслідування, студенти мають здатність до свідомого формування фонетичних навичок на основі засвоєння базових фонетичних знань і розвитку фонетичної усвідомленості.

Сучасні студенти мають можливість вивчати англійську мову за найновішими британськими/американськими підручниками з англійської мови, які містять автентичний аудіо- та відеоматеріал. Інтернет і супутникове телебачення пропонують додаткові ресурси для удосконалення розмовної англійської мови через пісні, кінофільми, ігри, телепрограми англійською мовою, спілкування з однолітками англійською мовою в режимі реального часу. За таких умов основне завдання викладача має полягати у тому, щоби скоригувати ті фонетичні навички, що вже є в студентів.

Проте досвід роботи в групах немовних факультетів доводить, що часто фонетичні навички студентів потрібно формувати заново. Студенти іноді зізнаються, що не вміють читати знаки транскрипції й інформацію про вимову незнайомого слова переважно отримують за допомогою перекладача Гугл. Високі технології все ще залишаються поза досяжністю студентів в університетських аудиторіях при вивченні англійської мови. Якщо й існують комп'ютерні лабораторії на немовних факультетах, вони не обладнані мультимедійними засобами для занять з іноземної мови, і пріоритет у їхньому використанні віддається викладачам спеціальних дисциплін. Крім того, слід згадати недостатню мотивацію (мій викладач / одногрупники мене розуміють), штучність ситуації, у якій відбувається спілкування англійською мовою (ні викладач, ні студенти не є носіями мови та й вимова викладача не завжди може слугувати взірцем для наслідування), туристичні подорожі у Великобританію і США є недосяжними для багатьох викладачів англійської мови та студентів. Пропонований сучасними підручниками аудіо- та відеоматеріал часто містить зразки вимови людей, для яких, за задумом авторів, англійська мова «не є рідною»,

виходячи з ідеї про те, що “There are a lot of Englishes in the world”. Такий матеріал, з одного боку, вчить студентів сприймати на слух мовлення людей, спотворене національними акцентами, проте з іншого, аж ніяк не сприяє покращенню власної вимови. З огляду на вищесказане, процес формування англомовної фонетичної компетенції в студентів немовних спеціальностей є доволі проблемним і може вимагати значних часових затрат, які не передбачені програмою навчальної дисципліни, проте важливим і необхідним, оскільки запорукою успішної комунікації іноземною мовою є комплексний розвиток усіх основних складових іншомовної комунікативної компетентності.

Існують різні підходи до роботи над вимовою студентів, проте найуживанішими є традиційний і комунікативний методи. Традиційний метод полягає у свідомому засвоєнні вимовних дій та їхніх акустичних ефектів через ознайомлення тих, хто навчається зі звуками іноземної мови, тренування їх вимови та застосування набутих знань у читанні вголос і усному мовленні. Комунікативний метод заперечує традиційний, акцентуючи на тому, що навчання орфоепії має відбуватися в умовах реального спілкування й тісному зв'язку з формуванням інших мовних компетенцій – лексичної та граматичної – й інтегруватися в іншомовну комунікативну діяльність тих, хто навчається. Найефективнішим, на нашу думку, є поєднання обох методів, оскільки використання самого лише традиційного методу сприятиме виробленню акустичних і моторних навичок без урахування комунікативного аспекту, а комунікативний метод, хоч і базується на спілкуванні, не здатний нейтралізувати негативний вплив навичок рідної мови на становлення коректного артикуляційного та інтонаційного оформлення іншомовного мовлення. Робота над вимовою повинна здійснюватися під час усіх видів навчальної діяльності студентів із метою вироблення навичок вільного мовлення відповідно до норм і правил фонетичної системи англійської мови.

Ольвія ВИСОЦЬКА

СЕМАНТИЧНІ ПРОЦЕСИ В ТЕРМІНОЛЕКСИЦІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТЕКСТУ

Терміни гуманітарних наук, до яких відносять і психологічні, характеризуються високим ступенем абстрагованості. Мовній системі психологічних термінів властива, з одного боку, стабільність, з іншого – варіантність, що зумовлено релятивністю однієї лексичної номінанти до кількох предметів, понять і, навпаки, кількох предметів до однієї номінатеми. Психологічні терміни наук, які мають латинську, французьку та інші основи, уможливають не тільки міжгалузеву, а й міжмовну кореляцію.

Фактично можемо стверджувати, що всі терміни є компонентами певної системи й до кожного з них застосовуємо той самий методичний принцип (стабільну інваріанту і змінні смисли). Отже, інваріанта – це низка стабільних компонент, котрі дають змогу інтерпретувати вживання слова-терміни в новому контексті, тому важливо з'ясувати, чому різні психологічні поняття позначаються тим самим знаком. Передовсім, можемо стверджувати, що між семантичними інваріантами, їхніми змінними компонентами є процеси узагальнення й диференціації.

Залучена в термінознавстві методика «значення-смысл» уможливило витлумачення значення як інваріанти, суть якої складає основу концепції дослідження психологічного терміну. На наш погляд, семантичний вектор розвитку психологічного терміну еволюціонує від лексикографічних джерел (у статичі) до його реалізації у (динаміці) фахових текстах психологічних наук. Аналіз семантичного та функційного аспектів психологічного терміну, вбачаємо в процесі термінологізації загальноновживаної лексики, як потужного ресурсу для поповнення та інтернаціоналізації гуманітарних термінів.

Аналізований фактологічний матеріал логічно підводить до висновків, що психологічні терміни, які здебільшого мають латинську, французьку та інші основи, уможливають не тільки міжгалузеву, а й міжмовну кореляцію. Іншомовні запозичення та їхній взаємовплив з англійською психологічною термінологією, спираються на теорію мовних контактів, де досліджується еволюція та становлення міжмовних взаємовпливів.

Як висновок стверджуємо, що міжмовні взаємини спричинили термінологічні процеси та новації, особливо на семантичному рівні, стали джерелами поповнення англійської психологічної термінології та становлять перспективу подальших термінознавчих студій.

Отже, тут напрошується ще й висновок, що екстраполяція терміну на іншу терміносистему уможливило простеження еволюції узагальненої інваріантної компоненти від фізичної дії до ментально-психічної, у такий спосіб, розширюючи свій терміновірний потенціал, зокрема, у психологічному дискурсі.

Lyubov VITALISH

VORSTELLUNGEN VOM HAUS UND SEINEM WERT IN DEUTSCHEN SPRICHWÖRTERN

Die deutsche Phraseologie und zwar das Sprichwörtergut ist eine linguo-landeskundliche Widerspiegelung der Vorstellungen des deutschen Volkes von Regeln und Erfahrungen wie im persönlichen so auch im öffentlichen Bereich. Die moderne Linguistik versucht diese Regeln und Erfahrungen zu bündeln und

operiert mit den Termini "Weltbild", "Konzept", um eine relative Ordnung in den phraseologisierten Ausdrücken zu schaffen.

Die lexikalische Vertretung bestimmter Themenkreise lässt sich unter einigen Aspekten erforschen. Erstens ist es die Sammlung und die Beschreibung der Phraseologismen – in unserem Fall der Sprichwörter, die solche Lexik enthalten. Als Zweites lassen sich Sprichwörter mit Synonymen der betreffenden Stichwörter sammeln und untersuchen; als Drittes kann man die Vieldeutigkeit der Stichwörter berücksichtigen und entscheiden, ob das Sprichwort eben das den Forscher interessierende Thema ausdrückt oder wegen einer entlegenen Bedeutung des Stichworts aus der Analyse weggelassen werden sollte.

Diese kleine Studie widmet sich dem Themenkreis "Haus und Heim" in deutschen Sprichwörtern. Als Sätze stellen die Sprichwörter einen optimalen Mikrotext dar, der eines weiteren Kontextes nicht bedarf (Die sprichwörtlichen Redensarten – also Wortgruppen – in diesem lexikalisch-thematischen Bereich bilden später das nächste Untersuchungsmaterial).

Das Gerüst der thematischen Gruppe "Haus und Heim" bilden 10 lexikalische Einheiten: *Haus, Dach, daheim, Fenster, Heim, Herd, Hof, Ofen, Schornstein, Stube*. Es wurden 186 Sprichwörter festgestellt, in denen diese Wörter den Begriff "Haus" vertreten. Es wäre zu erwähnen, dass das deutsche Sprichwörtergut die Realien des späten Mittelalters und des ländlichen Lebens bewahrt hat; somit ist auch die Lexik dieser Epoche in Sprichwörtern erstarrt.

Mit dem Stichwort *Haus* wurden 92 Sprichwörter festgestellt [1]. Diese Sprichwörter schildern das Leben im Haus und um das Haus, viele von ihnen enthalten die Bezeichnungen der Bauteile des Hauses als begleitende Lexik: *Die Küche frisst oft das Haus. (Hans) Unvernunft fällt mit der Tür ins Haus. Besser das Dach verloren als das Haus. Kleine Häuser haben auch Fenster. Wen du ins Haus lässt, der kommt dir auch in die Stube.*

Die Hausbesitzer – Mann und Frau – sind das eigentliche Zentrum des sprichwörtlichen Weltbildes, sie bestimmen das Leben im Haus, es geht um sie, wenn sie auch nicht genannt werden: *Aus schlichtem Haus sieht oft ein kluger Mann heraus. Besser ein Mann ohne Haus als ein Haus ohne Mann. Jeder ist weise im eigenen Hause. Wie der Hausherr, so das Haus. Das Auge der Frau hält die Stube (das Haus) rein. Wer in seinem Hause Friede haben will, der muss tun, was die Frau will. Der beste Anker ist das Haus. Eintracht baut das Haus, Zwietracht reißt es nieder.*

Kinder, Freunde, Nachbarn, Besuch, ja der Hund – alle tragen zur Atmosphäre des Hauses bei und folgen festen ungeschriebenen Regeln: *Was die Kinder hören im Haus, das plaudern sie auf der Straße aus. Altem Haus und neuem Freund ist nicht leicht zu trauen. Es geht dich auch an, wenn des Nachbars Haus brennt. Armer Leut' Gäste gehen früh nach Haus. Der Hund ist keck im eigenen Haus.*

Die traditionellen Verhaltensweisen der Leute erweisen sich als wichtig für ihr Leben im Haus, das heißt in der Familie: Dafür gibt es feste Vorschriften und Warnungen. Das Hauptgebot des Hauses war die Sparsamkeit: *Sparsamkeit erhält*

das Haus. Ordnung im Haus ist halbes Sparen. Haushalten galt als die beste Kunst: Rechnen hilft haushalten. Zum Aushalten findet man viel Leute, zum Haushalten wenig. Mit vielem hält man haus, mit wenigem kommt man aus. Die Sprichwörter hielten die Leute zur Ordnung an: Die Unordnung ist ein teurer Hausgenosse. Ordnung im Haus ist halbes Sparen. Ruhe, Friede, Genügsamkeit, Sauberkeit, Gerechtigkeit erhielten das Haus der Familie, Verschwendung und Faulheit hatten Armut zur Folge: Schloss und Riegel schaffen viel Ruh' im Haus. Zu Haus ruht man am besten aus. Eintracht baut das Haus, Zwietracht reißt es nieder. Es ist das schlimmste, wenn das Haus von innen brennt. Heute Schmaus und morgen nichts zu Haus. Im Hause des Faulen ist immer Feiertag. Wer Böses nicht straft, läßt es zu Hause. Wer ein sauberes Haus haben will, muss selber fege.

Die deutschen Sprichwörter preisen das Vorhandensein des Hauses als etwas sehr Wertvolles für den Menschen und sein Wohlbefinden: *In seinem eigenen Haus ist jeder König. Zu Hause bin ich König.*

Für das Wohl des Hauses muss man sich ständig kümmern: *In leerem Haus bleibt keine Maus. Mit nichts kann man kein Haus bauen. Schlafen bringt kein Brot ins Haus. Wer ein Haus hat, hat Sorgen, wer kein Geld hat, muss borgen.*

In jedem Haus, d. h. in jeder Familie kommen von Zeit zu Zeit Unstimmigkeiten vor: *Jedes Haus hat seine Risse. Kein Haus ohne Winkel. Wetten bringt um Haus und Betten. Wo ist ein Haus, durch das kein Rauch geht? Wo zwei in einem Haus sind, da bleiben sie selten eins.*

Doch der Mensch bleibt wichtiger, als alle materiellen Schätze: *Besser ein Mann ohne Haus als ein Haus ohne Mann. Wie der Hausherr, so das Haus. Zu Haus ist zu Haus, und wär' es noch so schlecht. Zu Haus ruht man am besten aus.*

Als Nächstes beabsichtigen wir zu untersuchen, inwieweit die Bezeichnungen der Bauteile des "Hauses" als Stichwörter der Sprichwörter dem Begriff "Haus" äquivalent sind.

Literatur:

Beyer H., Beyer A. Sprichwörterlexikon / Horst und Annelies Beyer. – Leipzig : VEB Bibliographisches Institut, 1989. – 392 S.

Анна ГАЛАС

ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ДОМІНАНТА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ МОДЕЛІ КРИТИКИ ТЕАТРАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ

У процесі зіставлення оригіналу та перекладу критик змушений обмежувати об'єм аналізованого матеріалу. На основному етапі критичного ана-

лізу пропонуємо виділити *домінанту критичного аналізу перекладу*, яка закономірно редукує його до вивчення найсуттєвіших елементів дискурсу.

З огляду на особливості критики театрального перекладу, під терміном *домінанта критичного аналізу перекладу* розуміємо ключові системотворчі елементи дискурсу, що визначають його специфіку, виявляються в макроструктурі та безпосередньо залучені до формування семантичного, комунікативного, прагматичного потенціалу тексту та вистави, за допомогою яких можна виявити та осмислити взаємозв'язки між оригіналом та перекладом на всіх рівнях. Оскільки аналіз оснований на драматургічному дискурсі, що є більш містким поняттям, ніж текст, пошук домінанти не повинен обмежуватися виключно компонентами текстового рівня (стилістичними, граматичними, прагматичними тощо), а потенційно може включати підтекстові поняття.

Аналіз сучасного драматургічного дискурсу, а критика передусім скерована на освоєння сучасних літературних світів, дав змогу виокремити *ідентичність* як домінуючу критичного аналізу перекладу в межах соціокультурної моделі критики театрального перекладу. По-перше, у широкому соціокультурному контексті саме ідентичність зайняла місце ідеології, як основи структурування комунікації (Cronin 2006: 2-3). Такі ідеологічні питання, як маргіналізація або безвладдя все частіше вивчаються крізь призму дискурсу ідентичності, а не навпаки, як це було раніше. По-друге, у п'єсах автори, подібно до карикатуристів, вибирають головні прикмети героїв, та, щоби звернути на них увагу, передають їх у перебільшеному вигляді. «Вони представляють головні прикмети свого часу і своєї спільноти, побільшують їх, щоб ми запримітили та зреагували на них; ...дають відбиток національних, релігійних, статевих тем, як і тем індивідуального самовизначення» [Залеська-Онишкевич: 114].

Поняття ідентичності багатогранне, тому заглиблюючись у значення терміну, запропоновані різними науковими сферами, знаходимо відмінні трактування та осмислення феномену. Збагнути його реалізацію в художньому творі можна виключно за умови вивчення та єдності всіх аспектів – онтологічних, аксіологічних, антропологічних та художніх. Цілісно осягнути феномен ідентичності дає змогу розуміння ідентичності як «внутрішнього відчуття приналежності до визначеної соціокультурної спільноти певного виду переважно визнане іншими представниками цієї спільноти, вкорінене в подібності до них та одночасній відмінності від представників іншої соціокультурної спільноти того ж виду» (Ровенчак, Володько: 32)

Література:

1. Cronin, M. (2006). Translation and identity. Routledge.
2. Залеська-Онишкевич, Л. (2009). Текст і гра. Модерна українська драма/Лариса Залеська-Онишкевич. Нью-Йорк, Львів: Літопис.
3. Ровенчак О., Володько, В. Проблеми трансформації ідентичностей у контексті міжнародної міграції. *Studia methodologica*. Випуск 26. 2009. С. 31-45.

НОМІНАЦІЇ ВИСОТИ БУДІВЕЛЬНИХ СПОРУД У ТРАКТАТІ ВІТРУВІЯ «DE ARCHITECTURA»

У сучасній лінгвістиці приділяється значна увага дослідженню термінології різних галузей науки й техніки. Архітектурно-будівельна лексика, яка відображає одну з найбільш древніх галузей знань, аналізується лише в окремих наукових працях. Найбільш відомими є роботи О. С. Гриньова, Є. Стаматіаду, А. Д. Овакімяна, Л. О. Симоненка, Ф. Р. Хаяліна, Л. Думанської, О. Руденка. Термінологічна система латинської мови, зокрема, у галузі архітектури, потребує детального структурного та семантичного опису. На актуальність цієї проблеми вказує французький дослідник і перекладач трактату римського архітектора й інженера Вітрувія Полліона (I ст. до Р.Х.) «De architectura» Коллеба. Представлена наукова розвідка продовжує низку наших попередніх публікацій, присвячених архітектурно-будівельній лексиці в цьому трактаті.

Для номінації величини, розміру предмета та його частин по вертикалі, тобто висоти, автор вживає лексику *altitudo*, яка реалізує своє термінологічне значення в складі словосполучень з узгодженим або неузгодженим означенням. У ролі неузгодженого означення виступають іменники в родовому відмінку (генетивна модель), семантика яких пов'язана із позначенням споруд та будівель різних видів та їхніх частин. Ці словосполучення утворюють лексико-семантичну групу (далі ЛСГ) з архісемою «висота архітектурних споруд». Аналіз сполучуваності цього іменника дав змогу виділити серед терміносполучень п'ять лексико-семантичних підгруп (далі ЛСПГ) за відповідними диференційною та уточнюючою семами (далі ДС та УС).

До ЛСПГ1 належать словосполучення з ДС «висота цілої архітектурної споруди» й УС «призначення архітектурної споруди». Відповідно до цього словосполучення *altitudo aedificiorum* (II, 8,7) – *висота будівель* слугує гіперонімом ЛСПГ1, а гіпонімами – словосполучення, які позначають висоту видів будівель за призначенням, зокрема, громадських: *altitudo curiae* (V 2,1) – *висота курії*; видовищних: *altitudo theatri* (V 3,3; V 3,4) – *висота театру*; культових: *altitudo aedis* (IV 6,1) – *висота храму*.

ЛСПГ2 містить словосполучення з ДС «висота частини архітектурної споруди» та УС «призначення архітектурної споруди». Її формують словосполучення, які позначають висоту частин споруд: 1) житлових – *altitudines conclaviorum* (VI, 3, 8) – *висота кімнат*; 2) культових – *altitudo tholi* (IV,8,3) – *висота куполу (храму)*; 3) видовищних – *altitudo scaenae* (V,6,3) – *висота сцени*, які формують відповідно три блоки.

У тексті трактату автор приділяє особливу увагу колоні. Тому логічним видається виокремлення окремої підгрупи ЛСПГЗ з ДС «висота колони» та УС «вид колони». У цій підгрупі словосполучення *altitudo columnae* – висота колони слугує гіперонімом ЛСПГЗ, а гіпонімами – позначення висоти різних видів колон: *altitudo columnae doricae* (IV 1,8) – висота дорійської колони; *altitudo columnarum cum capitulo* (IV 3,4; V 9,3) – висота колон із капітеллю; *altitudo columnae praeter capitulum* (V 9,3) – висота колони без капітелі.

ЛСПГ4 об'єднують словосполучення з ДС «висота архітектурної деталі колони»: *altitudo tympani* (III, 5,11) – висота тимпану; *altitudo coronarum* (III 5,2) – висота карнизів; *altitudo capituli* (IV,1,1; IV,7,3; V 9,3; X,10,6) – висота капітелі. Останнє слугує гіперонімом для низки гіпонімічних, які позначають висоту видів капітелей колон: *ionici capituli altitudo* (IV 1,1) – висота іонійської капітелі; *altitudo capituli cum abaco* (IV 1,11) – висота капітелі з абакою.

У тексті трактату є терміносполучення, для яких, окрім ДС «висота частини архітектурної споруди», властива УС «загальне призначення», унаслідок чого їх було віднесено до ЛСПГ5, а саме: *altitudo contignationis* (IX, praef, 8) – висота верхнього настилу (ярусу); *altitudo structurae* (II,8,18) – висота кладки (стіни), тощо.

Ця ЛСГ має складну й розгалужену структурно-семантичну організацію, для якої характерні гіперо-гіпонімічні відносини, що свідчить про прагнення автора якомога докладніше показати правила і принципи будівництва, зокрема, вимоги до висоти різних споруд та їхніх частин, водночас іменник *altitudo* стоїть у Nom.sing. або Nom.plur.

У тексті трактату засвідчено також вживання лексеми *altitudo* у формі родового відмінка, зокрема, Genetivus partitivus, залежного від іменника, який вказує на певну частину висоти споруди: *duodecima pars altitudinis volutae* (III 5,7) – дванадцята частина висоти волюти; *sexta pars altitudinis eius* (III 5,11; IV 1,6) – шоста частина його висоти; *septima pars altitudinis capituli* (IV 1,11) – сьома частина висоти капітелі та ін.

Атрибутивна модель термінологічного словосполучення з узгодженим означенням трапляється вкрай рідко, домінує ж атрибутивна модель із неузгодженим означенням (*altitudo*+іменник в Genetivus, 46 словосполучень).

Юлія ГОДІСЬ

СЕМІОТИЧНИЙ СТАТУС МОТИВАЦІЙНОГО ЖАНРУ «МИСТЕЦТВО УСПІХУ»

У сучасних лінгвістичних студіях усе більше уваги приділяють формі тексту як додатковому чиннику його виділення в загальному інформаційному

просторі. Саме форма, як зазначає В. Чернявська, стає маркером, що забезпечує максимальну концентрацію уваги на своєму об'єкті. Експериментуючи з формою, адресанти повідомлень часто залучають розмаїті семіотичні коди, спрямовані на полісенсорне сприйняття інформації (візуальні, аудіальні елементи). Для номінації семіотично гетерогенних текстів науковці використовують такі терміни, як креолізований, полікодовий, семіотично ускладнений, нелінійний, мультикомунікативний, контамінований та ін. текст.

На тлі становлення новітньої мультимодальної парадигми (G. Kress, T. Van Leeuwen, Ch. Forceville, J. Wildfeuer, W. Liebert, T. Metten, M. Siefkes) для позначення семіотично гетерогенних текстів виникає новий термін – мультимодальні тексти. Основне завдання мультимодальності, як зазначає М. Сіфкес, – окреслення її інструментарію – модусів або семіотичних кодів, що уможливають комунікацію, та виявлення особливостей їхньої взаємодії в процесі породження значення. Аксиоматичним у новітній парадигмі є твердження про мультимодальний характер комунікації та мультимодальність усіх без винятку текстів. Отже, тексти жанру «мистецтво успіху» необхідно трактувати як мультимодальні. Однак оскільки в структуруванні таких текстів задіяні елементи двох кодів/модусів (вербального й візуального), їх доцільно вважати бімодальними конструктами.

Аналіз досліджуваного жанру засвідчив, що його тести є особливим лінгвовізуальним феноменом, у якому вербальне та невербальне «складають одне візуальне, структурне, смислове і функціональне ціле, метою, якого є комплексний вплив на адресата». Саме невербальні засоби комунікації стають для мотиваційного тексту певним фоном, який, за спостереженнями Л. Мінаєвої, створює додаткову експресію, оцінку та емоційність, тим самим сприяючи формуванню певної ідеї у свідомості реципієнта.

Інваріантним для мотиваційних текстів є виділення текстових фрагментів *курсивом*. Таке специфічне графічне оформлення надає адресанту повідомлення додаткові можливості виокремлення найважливіших у комунікативному плані елементів. Основна прагматична функція курсиву – виокремити ключові слова й у такий спосіб резюмувати запропоновані поради в тексті. Проте на глибинному рівні імпліцитний потенціал заявленого графічного оформлення значно більший: через постійний повтор цей прийом набуває сугестивного характеру. У такий спосіб адресант намагається не лише акцентувати на концептуально значущих елементах, але і вплинути на адресата через закріплення у його пам'яті певної установки.

Капіталізація як інтенсифікатор позначуваного покликає підкреслити важливість певної поради (наприклад, практики автосугестії), посилюючи її особливе смислове навантаження, у той час як варіювання шрифтів надає адресанту додаткову можливість керувати увагою адресата. Техніка поєднання капіталізації та жирного шрифту помітна здебільшого у висновках до розділів. Прагматика такої техніки не стільки в приверненні уваги до значущої інфор-

мації, скільки в наданні їй «рельєфності» як у візуальному плані (рамка + великі літери + жирний шрифт), так і в когнітивному (повторюючись не один раз, певна теза перетворюється в стимул, що керуватиме вчинком).

Використання *рисунків* дає змогу адресанту ефективніше донести вербальне повідомлення та пояснити складні економічні явища. Так, зокрема, через примітивні рисунки подається інтерпретація основного меседжу: багаті стають ще багатшими внаслідок іншого способу мислення.

Вищезгадані графічно-видільні засоби допомагають зосередити увагу на стратегічних моментах викладу, керувати увагою адресата та подавати в спрощеному вигляді інформацію про складні явища. На глибинному рівні постійні повтори цих засобів носять сугестивний характер і покликані закріпити навіяний комунікативний смисл, певні установки у свідомості адресата. Отже, семіотичний статус мотиваційного жанру (бімодальний конструкт) есплікуються через поєднання вербального та візуального, що має на меті комплексний вплив на адресата і посилює сугестивний потенціал жанру.

Марія ГОРОДИЛОВСЬКА

ЖАНР ІМІГРАЦІЙНОГО АКТА В ЗАКОНОДАВЧОМУ ДИСКУРСІ США

Визначення та окреслення меж функціонування різних типів дискурсів є актуальним питанням сучасної комунікативної лінгвістики, у якій дискурс визнається основною категорією комунікації. Взавши за основу твердження, що кожний конкретний тип дискурсу формовується в конкретному соціальному середовищі з конкретною комунікативною метою, розглядаємо інституційний дискурс як породження соціальних інститутів. У кожному розвиненому суспільстві діють соціальні інститути, які забезпечують належне функціонування та взаємодію його учасників. Розуміння функції інституційного дискурсу ґрунтується на тому, що він, як мовленнєва діяльність забезпечує ефективну діяльність соціальних інститутів у суспільстві [1, с.141]. Останні підтримують функціонування культури в широкому сенсі і створюють соціокультурний простір, який зіставляється з лінгвокультурним простором членів соціуму [1, с. 134-135]. Правові соціальні інститути породжують правовий дискурс, який має низку підвидів. Конгрес США як федеральний законодавчий орган в ієрархічній системі американського суспільства розглядається як соціальний інститут, який породжує законодавчий дискурс, який вважаємо підвидом правового.

У фокусі дослідження – розгляд імміграційного акта Конгресу як окремого жанру законодавчого дискурсу та встановлення критеріїв його опису і

його місія в палітрі жанрів законодавчого дискурсу. Підримуються погляди таких дискурсологів як К. Міллер, А. Фрідман, П. Медвей, які не обмежуються розглядом дискурсу як функціонування мови в окремих контекстах, а проводять аналіз на широкому соціокультурному тлі з урахуванням конкретних соціальних ситуацій [2; 3].

Імміграційний акт Конгресу США досліджується як міждисциплінарний об'єкт і може розглядатися у мовознавстві як жанр законодавчого дискурсу, у культурології як складова культури та у правознавстві як правочин за умови його реалізації.

Ключові слова: жанр, імміграційний акт, законодавчий дискурс, інституційний дискурс, правовий дискурс, соціальний інститут, Конгрес США.

Література:

1. Андрейчук Н. Семіотика лінгвокультурного простору Англії кінця XV – початку XVII століття: монографія. Львів: Вид-во Львів. Політехніки, 2011. 280 с.
2. 4. Freedman A., Medway P. Genre and the new rhetoric. London; Bristol, PA: Taylor & Francis. 1994. 236 p.
5. Miller C.R. Genre as social action. Quarterly Journal of Speech. 70. London: Taylor and Francis, 1984. P. 151-167.

Наталія ГРИНЯ

ІНТЕГРАТИВНА СТИЛІСТИЧНА ФУНКЦІЯ КОНТРАСТУ

Інтегративна стилістична функція визначається дослідниками, як виразний потенціал взаємодії мовних засобів у тексті, що забезпечує передачу поряд із предметно-логічним змістом тексту, закладену в ньому експресивну, емоційну, оцінну та естетичну інформацію. Вважаємо, що домінують інтегративною стилістичною функцією як мовного явища антонімії, так і стилістичного прийому антитези, є контраст, оскільки всі випадки спільного парного вживання антонімів створюють єдину систему її використання у стилістичних цілях. Насправді, контраст – явище багатоаспектне, він не може виконувати одну чітко окреслену стилістичну функцію. У цьому й полягає складність опису стилістичного функціонування контрасту.

Контраст як різновид опозиції може реалізувати цілу низку функцій (лінгвістичних і стилістичних), залежно від типу, які представлені в опозиції. Так, антонімічна опозиція реалізує виключно лінгвістичні функції: «розширення значення слова, диз'юнкція, ототожнення протилежних понять», і стилістичні функції: «створення ефекту несподіванки (в оксюморонному контексті)».

Зазначимо, що контраст у його сутнісній характеристиці – це спосіб, який полягає у відображенні протиріч і конфліктів реальної дійсності. Основною стилістичною функцією контрасту є показати тотожність або посилити контрастивний вплив на читача, який сприймає текст. Залежно від переданої автором інформації та суб'єктивної оцінки цієї інформації як автором, так і читачем, реалізується комплекс інформативно-оцінних функцій. Фактично, контраст як один зі способів інтегративної організації тексту здатний здійснювати цілу низку стилістичних функцій, які можна назвати варіантами *структурно-текстової функції* в організації єдності тексту.

Специфіка художнього прозового тексту, його образний характер, прагнення до виразності експлікується в статусі інтегративного контрасту, який об'єднує сукупний стилістичний потенціал усіх контрастоздатних засобів. Під інтегративністю контрасту розуміємо акумуляцію його функційних ознак: 1) ефект впливу; 2) інформативно-оцінність автора; 3) структурно-текстові зв'язки. Такий підхід не суперечить виокремленню інтегративних лінгвістичних (семантичних, структурних) стилістичних засобів, які забезпечують контрастні зв'язки в стилістичному контексті контрасту. Інтегративну стилістичну функцію контрасту визначаємо як об'єднання сукупного семантичного та стилістичного потенціалу засобів вираження.

Аналіз фактологічного матеріалу засвідчив, що інтегративна стилістична функція здійснюється контекстуальним скупченням, а не ізольованим стилістичним прийомом. Інтегративна функція забезпечує послідовне осмислення предметно-логічної інформації. Вона може будуватися й на асоціативних зв'язках, корелюючи в синтагматичних і парадигматичних зв'язках прозового тексту. Найяскравіше інтеграція стилістичних функцій виявляється там, де принцип контрасту реалізується не тільки на близькому контактному зв'язку, а й на дистанційному. Відповідно роль інтегративної функції контрасту підвищується в процесі розширення її меж до рівня закінченого художнього прозового тексту (розділу, цілого твору).

Викладене дає змогу дійти висновку про те, що інтегративна стилістична функція контрасту реалізується як на рівні макроконтексту цілого художнього тексту, так і на рівні стилістичного контексту. Стилiстичний контекст контрасту розглядаємо як найтипovіший через експлікацію стилістичних засобів контрастності. У вираженні контрасту беруть участь не тільки лексико-стилiстичні засоби, які організуються на засадах розглянутої конвергенції, але й лінгвопрагматичні параметри.

ЛІНГВІСТИЧНЕ ВТІЛЕННЯ АРХЕТИПУ ЖІНКИ В СУЧАСНОМУ ФРАНКОМОВНОМУ РОМАНІ

Об'єктом дослідження є роман «Синя борода» Амелі Нотомб і роман «Справжнє життя» Аделін Д'едонне, **предметом** – відображення в мові вищезазначених творів архетипу жінки через дослідження їхнього лексико-семантичних полів. **Метою** є прослідкувати, як відображена жінка в сучасних франкомовних романах та, які лексичні одиниці для цього використовують автори.

«Архетипами» вчені називають ті прообрази та фольклорні мотиви, що є витвором колективного несвідомого. Ці універсальні структури впливають на наше мислення та постійно присутні в нашому житті. Відповідно, своє вираження вони знаходять і в літературних творах. Вченим, який найдетальніше описав архетипи, був Карл Густав Юнг. Він працював над цією темою у 1933-1955 роках. Згідно з теорією К. Г. Юнга, є 12 універсальних архетипів, що виникли ще на початку існування людства, закріпились у колективному несвідомому та відобразились у найдавніших міфах і казках. Однак, архетипи не є сталими. З плином часу вони зазнавали різних впливів, об'єднувалися, змінювалися, набували нових значень, завдяки чому автори, які їх використовували, могли краще представити світогляд, естетику та ідеї своєї епохи. Не став винятком і архетип «жінки», який є одним із найпоширеніших архетипів у творчості митців різних жанрів і країн.

Жіночі персонажі присутні ще в найдавніших пам'ятках світової літератури. Саме тому через архетип жінки можна добре побачити зміни, що відбулися в суспільстві, зокрема, й у ставленні до жінок. На теренах Франції цей архетип був одним із найчастіше вживаних. Особливої ваги жінці надали у ХІХ столітті. У цей період жінка виходить на перший план і стає головною героїнею багатьох романів таких знаних письменників як О. де Бальзак чи Г. Флобер. Жінка показана переважно, як пасивна особа, повністю залежна від волі чоловіка.

У сучасній літературі архетип жінки не лише не втрачає своєї популярності, а навпаки, стає все більш затребуваним і регулярно з'являється в книгах франкомовних авторів. Це пов'язано з активізацією феміністичного руху та боротьби за права жінок.

У своєму дослідженні ми зосередили увагу на романах двох бельгійських письменниць, у яких ми бачимо дуже яскраві та сильні жіночі образи. Окрім цього, цікаво було прослідкувати, наскільки змінилась побудова авто-

рами архетипу жінки за 6 років, які розділяють романи «Синя борода» (2012) Амелі Нотомб і «Справжнє життя» (2018) Аделін Д'єдонне.

Ці романи були обрані для аналізу не випадково – вони мають багато спільного в будові та змісті, хоч і є абсолютно різними. «Справжнє життя» написаний як похмура казка, а «Синя борода» є сучасною інтерпретацією казки Шарля Перро. Відмінність між побудовою архетипного образу жінки можна прослідкувати, порівнявши лексико-семантичні поля творів.

Головним персонажем роману «Синя борода» є Сатурнін Пуїссан. Характер героїні авторка роману описує вже в її прізвищі: “*puissant*” французькою означає «могутній». Проаналізувавши текст твору, у ньому було виявлено понад 40 лексем на позначення характеристик цього жіночого образу. Ми знайомимося з героїнею, яка не боїться висловлювати свої думки та відкрито говорить про утиски жінок на різних етапах.

Серед слів, які дають означення героїні, бачимо різні типи семантичних об'єднань: у творі є як синонімічні лексеми (*jolie, belle, ravissante, splendide*), так і антонімічні пари (*roturière – aristocrate; intelligente – idiote*), які показують те, як Сатурнін сприймають інші персонажі.

У романі «Справжнє життя» головна героїня змушена протистояти чоловікам. Для неї сила – не примха характеру, а риса, яка не дає їй здатися чи загинути морально та фізично. Лексичні характеристики пов'язані зі світом природи, адже для А. Д'єдонне жінка є невід'ємною її частиною. Не дарма авторка не називає її імені – протагоністка твору стає живим втіленням архетипу жінки.

Отже, лексико-семантичне поле роману «Справжнє життя» є похмурим, натомість у романі «Синя борода» збережені чарівні мотиви казки-оригіналу.

Олександра ДЕЙЧАКІВСЬКА

ПРЕДИКАТИВНІ ПРИКМЕТНИКИ З ПРИЙМЕННИКОВИМ РОЗШИРЕННЯМ

У вітчизняній лінгвістиці класифікацію прикметників залежно від їхньої функції в реченні – означення чи предикатива – першим запропонував Г. Почепцов. Відповідно до того, чи прикметники займали кінцеву позицію в реченні, чи вживалися атрибутивно, вчений розділив їх на прикметники неспрямованої і спрямованої ознаки. До прикметників неспрямованої ознаки належали прикметники, які могли достатньо повно охарактеризувати предмет без приєднання залежних слів. До цієї групи входять прикметники на позначення кольору, розміру, температури, ваги, а також деякі відносні прикметники. Прикметники цієї групи можуть вживатися як атрибутивно,

так і предикативно. Наприклад: He too had changed; a pale summer coat, a **white** shirt, a purple bow tie (J.Fowles). Her face went **white** (J. Fowles).

Що ж стосується прикметників спрямованої ознаки, то вони не можуть утворювати структурно завершену синтаксичну конструкцію без обов'язкового синтаксично залежного оточення: Sai became **aware of** the enormous space she was entering (Desay). Найчастіше обов'язковим коокументом є прийменниковий додаток.

Зарубіжні вчені поряд із переліком предикативних прикметників, які вживаються з тим чи іншим прийменником, подають також класифікацію відповідно до того, з яким саме комплементом вживаються предикативні прикметники: інфінітивом – Why are you so **reluctant to reveal** sources? (Fowles) чи підрядним реченням – And now I'm **glad (that) you're alive after all** (Fowles).

Як правило, прикметники спрямованої ознаки, або ж прикметники, що вживаються із прийменниковим зворотом, вживаються з визначенням прийменником, який так само конкретизує і лексико-семантичне значення цього прикметника в позиції предикатива. Перелік прикметників, які вживаються із тим чи іншим прийменником подають автори Collins COBUILD English Grammar.

Загалом до прикметників, які вживаються з тим чи іншим прийменником належать такі:

Adj+ at	Adj + about	Adj+ for	Adj + to	Adj+ of	Adj + with
amazed	angry	bad	able	aware	angry
amused	anxious	famous	accustomed	afraid	annoyed
astonished	crazy	grateful	allergic	ashamed	bored
excited	curious	late	attentive	capable	busy
bad	glad	possible	close	certain	delighted
clever	happy	ready	devoted	confident	pleased
good	jealous	sorry	due	envious	satisfied
hopeless	sorry	thankful	familiar	fond	sick
useless	upset	unusual	used	tired	
				unaware	

(До переліку запропонованого авторами Collins COBUILD English Grammar включено й дані суцільної вибірки).

Структурно серед прикметників багато одно- та двоскладових, а також прикметників із германським суфіксом -full (careful, doubtful, grateful/ ungrateful, faithful, tactful, thankful, wonderful).

Семантично основними значеннями структур із прийменниковим розширенням є:

1) каузативне значення із вказівкою на причину стану, у якому перебуває суб'єкт. Воно виражається за допомогою прийменників “**with**”, “**at**”, “**of**”, “**about**”. He was **jealous about** my getting into the college (Fowles), а також

2) характеристика стану суб'єкта в конкретній ситуації, властива певному періоду – короткотермінова характеристика, яку людина демонструє у

визначеній ситуації – на протипагу усталеним рисам характеру, поряд із назвою навичок та вмінь людини. Це значення передається прийменниками “of”, “at”, “for”. Tom was very **clever at helping** one... (Maugham). ...he was not ...**devoid of** ambition (Fowles). That would be terribly **kind of** you(Maugham).

До найчастотніших прикметників, які вживаються із прийменниковим зворотом, належать прикметники широкої семантики – “**aware**” та “**fond**” – відповідно 14,5% та 9,09%, прикметники “**kind**” та “**nice**”, відносна частота яких – 10%, (за цими прикметниками слідує прийменник “of”, що є найчастотнішим), а також прикметник “**grateful**”. Висока частотність прикметника “**grateful**” – 11,2% може пояснюватися його функціонуванням, як одного із мовних засобів вираження мовленнєвого акту «вдячність».

Ольга ДЕНИС

ІНШОМОВНА ЛЕКСИКА ЯК ОБ’ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ

(на матеріалі роману Оксани Забужко «Польові дослідження з українського сексу» та його перекладу німецькою мовою)

Оксана Забужко – одна з найвідоміших письменниць сучасної України, яка здобула міжнародне визнання у Європі та США, прозаїк, перекладач, есеїст, літературознавець кандидат філософських наук. Її роман «Польові дослідження з українського сексу» – один з найпомітніших творів української літератури останнього десятиліття, перший бестселер незалежної України.

«Польові дослідження» багаті як на художні засоби – метафори, анафори, антитези, епітети, порівняння, евфемізми, метонімії, іронію, так і на слова іноземного походження. Вони зустрічаються в романі доволі часто і виконують свої стилістичні функції – маркують розмовну лексику, соціальний та національний колорит, характеризують героїню роману, слугують засобом іронії та сатири.

У творі зустрічаються і лексеми, і навіть речення з інших мов, а саме з англійської та російської, наприклад: *наблік ченнелз, гай* (в значенні хлопець), *джус, о кам он – гів мі е брейк, mad love, madness, the land of opportunities, I don't see any problems, where is that, broken relationship, single parent, I know, broken relationship, straight after the divorce, fear of intimacy, suicidal moods, stud woman, oh my, you have completed your reseach, boyfriend, who cares*, конешно, девачка, как вас зовут, слиш, победітельніца, понятно, леді й джентльмени та ін. В оригіналі письменниця або транскрибує вирази з англійської мови, або в коментарях перекладає їх. Перекладачі залишають

англійські варіанти в оригіналі, а з російської – транскрибують, не завжди пояснюючи, що означає те чи інше слово. На нашу думку, слід розтлумачити для німецькомовного читача невідомі йому слова в коментарях. Це суттєво полегшить сприймання тексту. Ось декілька прикладів: слово «девичка» зустрічається у творі декілька разів – «...не девачка» [1, 19] перекладено описово «...bin einfach kein däwotschka, kein junges Ding mehr» [2, 7], перекладачі використовують додавання, і таким чином німецькомовний читач розуміє поняття *däwotschka*. Оксана Забужко використовує «...не девачка» з іронією, а у перекладі пояснення більш нейтральне. «Девичку на побігеньках з мене зробити хочуть – а во» [1, 20] перекладено «Mädchen für alles wollten die aus mich machen – aber ohne mich» [2, 9] дослівно і вдало, *junges Ding* – був би не правильним перекладом.

Вислів «о, кам он – гів мі е брейк» [1, 21] письменниці переклала в коментарях «облиш, дай мені спокій», а в перекладі лише транскрибовано «oh, kam on – gif mi ä breijk» [2, 9]. Ми вважаємо, що доцільно це речення перекласти на німецьку. Речення «Как Вас зовут?» [1, 32] у перекладі як транскрибовано, так і перекладено, що полегшує читачу розуміння твору. Звертання головної героїні «леді й джентльмени», що зустрічається близько двадцяти разів, у перекладі подано лише англійською.

На цих та інших прикладах можна простежити вплив російської мови на українського читача, коли не потрібно пояснювати значення того чи іншого слова і вплив англійської мови – на німецькомовного читача, так як німецькі перекладачі рідко перекладають англійські слова. Якщо вислови «public channel» [2, 7], «guys» [2, 8], «juice» [2, 5] не повинні завдавати перешкод зрозуміти текст, то слово «scip» [2, 20] – слід би пояснити, як подано в оригіналі «ukin» [1, 31].

Література:

1. Забужко О. Польові дослідження з українського сексу / Оксана Забужко. – Київ : Факт, 2000. – 116 с.
2. Sabuschko O. Feldstudien über ukrainischen Sex. – Frankfurt am Main: Fischer Verlag GmbH, 2008. – 173 S.

Оксана ДЗЕРА

ГЕНДЕРНІ СТУДІЇ І ПЕРЕКЛАД СВЯТОГО ПИСЬМА

Проаналізовано ключові тенденції застосування гендерних студій у перекладознавстві на прикладі переосмислення стратегій і прийомів перекладу Біблії в бік «інклюзивності». Теорія «динамічної еквівалентності» заклала

основу для формулювання феміністичного підходу до перекладу Біблії, що прагне зробити біблійні послання доступними і зрозумілими для жінок у сучасному соціальному та інтелектуальному кліматі. Саме вербалізація «маскулінного упередження» в біблійних перекладах стала першою сферою гендерних перекладознавчих зацікавлень: граматичний чоловічий рід усіх членів Трійці від Бога Отця до Святого Духа, традиційні гендерно-марковані терміни на позначення Церкви, ангелів, демонів тощо, «чоловік, син» як референція всього людства. На практиці такий підхід передбачає передусім більш «інклюзивну» мову перекладів Святого Письма, де б немарковані форми чоловічого роду, зокрема, такі, як *Filius hominibus / son of Man* (син чоловічий), *Patres / fathers* (отці), замінювався гендерно-нейтральними.

У двох версіях – «гендерно-нейтральній» і традиційній – побачив світ переклад, відомий під назвою *New Living Bible* (Нова Жива Біблія) (1996, редактовані перевидання 2004, 2007). За даними Асоціації Християнських Книговидавців, цей переклад 2013 року увійшов у трійку лідерів продажу англійських перекладів Біблії. Однак, як слушно зазначила Луїз фон Флотт, переклад Святого Письма – надто «передбачувано консервативна й політично вразлива сфера», щоби дозволити такі радикальні експерименти. Видання *Нової Живої Біблії* наштовхнулося на жорсткий супротив євангелістських організацій США. Цю та інші спроби адаптувати біблійний текст за принципом «гендерної інклюзивності» очікувано не схвалила Римо-Католицька Церква, яка наголошує на тому, що священні тексти не містять жодної статевої чи расової дискримінації. Офіційний Ватикан видав документ під назвою *Liturgiam Authenticam* з окремим підрозділом *Gender*, у якому засудив «квазі-механічні зміни граматичного роду», помітні в «помилкових перекладах» останніх десятиліть.

Отже, гендерні підходи до перекладу Святого Письма відображають конфлікт теології, лінгвістики і соціології.

Ключові слова: переклад Біблії, гендерні студії, маскулінное упередження, інклюзивна мова перекладів.

Наталія ДИМЧЕВСЬКА

ТОПОНІМИ В СТРУКТУРІ ТЕКСТУ МАНДРІВНИХ РЕПОРТАЖІВ АЛЬФРЕДА АНДЕРША

Незважаючи на те, що мандрівний репортаж має багато спільного з іншими видами цього жанру публіцистики, він має свої специфічні особливості, які створюють лише йому притаманну типологію тексту.

Що насамперед вирізняє його – це маршрут, який створює зміст твору, що має форму мозаїчної панорами. Структура панорамного змісту залежить від вибору автором фактів, які він коментує й оцінює. Стиль тексту мандрівного репортажу відзначається ескізністю, яка властива всім творам цього жанру. Проте це не означає, що текст створюється сухим переліком фактів. Авторські враження, його оцінки, коментарі завжди вирізняються оригінальністю й емоційністю, для цього автор використовує різноманітні мовностилістичні засоби, важливе місце серед яких займають топоніми. Зрозуміло, що показуючи читачам певний маршрут, автор називає різноманітні місцевості, міста, вулиці, пам'ятки історії, що дозволяє читачеві познайомитися докладніше з певною країною. Топоніми конкретизують уяву читача, сприяють засвоєнню інформації, яку подає автор.

Для аналізу був обраний репортаж «Nach Tharros» відомого німецького письменника й журналіста Альфреда Андерша, присвячений мандрівці італійським островом Сардинія. Географічні топоніми (хороніми й ойконіми) займають у лексичному складі твору чи не одне з перших місць. Насамперед автор використав їх як заголовки до 20 розділів, на які поділений репортаж. Розділи короткі й містять опис невеликого міста, села або селища, відвідані автором, який розпочав свій маршрут на півночі острова в Порто-Торрес, куди прибув пароплавом з Генуї, і закінчив його на південному півострові Сардинії, де в античні часи було місто Таррос, руїни якого Андерш побачив. Не так уже багато читачів, яким знайома Сардинія, а тим більше такі назви, як Alghero, Porto Ferro, Nuoro, Borruta, Monti di Oliena, Donigala Feneghedu, Riola Sardo, півострів Sinis, тому автор описує місцевість, людей, побут, а також коротко подає економічну картину, сферу господарської діяльності.

У структурі тексту особливу увагу привертає до себе зачин з детальним описом місцевості, де топоніми (урбаноніми) відіграють велику роль: «*Der Porto Conte ist ein fjordartiger Golf nördlich von Alghero. An seinem südlichen Ufer stehen ein paar Wochenendhäuser, ein Sarazenenurm und ein großes Luxushotel...*» [1, 85-86].

Деякі топоніми є назвами певних пам'яток історичних подій, що збагачують читача знанням минулого певної країни: «*San Giovanni in Sinis, am Rand der Siedlung, von Sand umgeben, die älteste christliche Kirche Sardiniens, eine der ältesten auf der Welt, 5. Jahrhundert...*» [1, 99-100].

Аналіз тексту виявив широке вживання топонімів (гідронімів і оронімів) у тексті мандрівного репортажу, наприклад, назв, що пов'язані з морем, оскільки Сардинія є островом. Вони конкретизують опис, приваблюють читача, навіть особливостями іноземного звучання, нерідко спонукають до відвідання країни.

Література:

1. Andersch, Alfred. Nach Tharros // Norden Süden rechts und links. Diogenes Verlag, Zürich, 1972.- S. 84-101.

СЕМАНТИКА АНГЛІЙСЬКИХ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ У ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ

Наповненість дієслівного префікса активними та семантичними якостями спричиняє певні труднощі його вивчення як самостійної одиниці мови. Тому продовжуються пошуки нових підходів до вивчення складних механізмів взаємодії різних типів значення префікса в семантичній структурі дієслова. В англійських словниках та довідкових джерелах значення дієслівних префіксів виділяється окремо й описується відповідно до співвідносних об'єктів. Дієслівні префікси за традицією розглядаються не самостійно зі своїм інваріантним значенням, хоч і подаються окремо в словниках, а залежно від кореневого дієслова. Префікс – це дериваційна морфема, яка передує кореню та змінює його значення. У результаті диверсифікації семантики дієслівних префіксів утворюються найпродуктивніші дієслівні моделі. Мовознавці зробили значний внесок у розробку класифікації префіксів відповідно до їхніх значеннєвих характеристик та семантичної класифікації. Дослідження основ англійських префіксальних дієслів, які виконують функції гуманітарних термінів, базується на поєднанні морфологічного, ономасіологічного та семасіологічного підходів з урахуванням етимологічної класифікації префіксів, відповідно до якої виділяються германські й романські дієслівні префікси. Головною словотвірною одиницею вважається основа дієслова, яка традиційно визначається як обов'язкова, постійна структурна частина, що штучно виділяється зі слова як певного цілого або матеріально збігається зі словом, є засобом вираження його лексичного значення та входить до складу всіх його словоформ. Словотвірний аналіз і синтез супроводжуються моделюванням, кінцевим завданням, якого є виявлення продуктивності моделей префіксальних дієслів сучасної англійської мови і співвідносних із ними похідних термінів. Подальший науковий пошук вбачається в комплексному дослідженні основ префіксальних дієслів термінів у гуманітарних науках. Через поєднання словотвірного аналізу й синтезу в перспективі можливе дослідження концептуальних структур, що визначають специфіку словотвірних процесів в англійській термінологічних системах, та порівняння ресурсів і засобів термінотворення в інших германських мовах. Системний підхід також уможливить простежити ключові тенденції в розвитку лексики дієслівних префіксальних термінів у гуманітарній сфері.

ТЕРМІНОЛОГІЯ СФЕРИ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Термінологічна система галузі мобільного зв'язку належить до наймолодших систем, оскільки виникла наприкінці ХХ сторіччя разом із виникненням і розвитком комп'ютерних та інформаційних технологій. Розвиток сучасного мобільного зв'язку залежить від новітніх інформаційних технологій, використання яких дає операторам мобільного зв'язку можливість надавати нові та більш якісні послуги. Процес утворення нових слів відображає в мові потреби суспільства у вираженні нових понять, які є своєрідним продуктом розвитку науки, техніки, культури, суспільних відносин тощо. Дослідження термінології мобільних технологій зумовлена загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на вивчення галузевих термінологій у ракурсі виявлення особливостей їхнього творення, будови та семантики. Серед низки методик дослідження семантики фахового терміна заслуговує на увагу методика семантичного аналізу слова «значення – смисл» С. О. Гурського. Суть її полягає в тому, що різні змісти того самого слова в плані мовлення – це не різні варіанти одного інваріанта, а результат творчого поєднання мовцем семантичного інваріанта з плану системи мови зі змінними поняттями в плані мовлення. Інваріантне значення» слова – це елемент системи мови, а його змінний зміст у плані мовлення визначається як смисли його вживання в кожен окрему одиницю актуалізації. Саме наявність у слові-терміні інваріантного значення лексичної одиниці дає їй можливість «мігрувати» від однієї терміносистеми в іншу, функціонуючи як і загальноновживане слово, так і як термін різних терміносистем. Не менш важливим є питання виокремлення інваріантного значення із його численних різних змістів – контекстуальних утворень породжених функціонуванням інваріантного значення в синтагматичі мовлення. За нашим спостереженнями, семантичний інваріант – це обмежений набір комунікативно-релевантних ознак вихідного поняття, закріпленого за словом, які виконують смислорозмежовуючі функції семантико-диференційної ознаки. У різних одиницях актуалізації слова ці ознаки диференціюють його від інших тотожних понять того самого класу, породжуючи кожного разу інші смисли вживання слова.

Отже, доходимо висновку, що в основі термінологізації загальнономовних слів перебуває процес поєднання абстрактного загальнономовного значення слова в термінах семантико-диференційних ознак і конкретного спеціального – спільних ознак протиставлених спеціальних дій, об'єктів, понять тощо.

СТИЛІСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ РОЗМОВНО-ПРОСТОРІЧНОЇ ЛЕКСИКИ – СКЛАДОВОЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ МОВИ

Як відомо, до словникового складу літературної мови не входить просторіччя, діалектні слова і жаргонізми. Вони є частиною загальнонародної національної мови, а в літературній мові використовуються з певною стилістичною метою.

З огляду на свої стилістичні характеристики, склад просторічної лексики не є однорідний. Це слова стилістично нейтральні і експресивно зорієнтовані. Основний ареал їхнього функціонування і вживання – усне повсякденне мовлення мешканців певної території, де вони є засобом вільного невимушеного спілкування. Вони можуть виконувати також функцію експресивно забарвлених синонімів для створення іронічно-сатиричного ефекту, для точного позначення предмета чи поняття, що є характерним для побуту представників певної етнографічної групи чи регіону. У просторічному повсякденному спілкуванні терміни не є випадкові, тому їх уживають досить часто. В основному своєму природному прояві побутово-просторічне мовлення характерне, переважно, для усного спілкування.

Попри своє значне поширення в усному мовленні, у писемній формі слова розмовної лексики мають досить обмежене вживання, тому що вони невластиві для наукового твору, для ділових паперів і т. і. Проте в художній літературі, у публіцистиці ця лексика широко вживана і є основним лексико-стилістичним засобом висловлення думки. Завдяки своїм рисам вона допомагає створювати художньо-публіцистичний стиль, надаючи йому звичної невимушеності усного спілкування.

Основна функція, яку виконує розмовний стиль мови – функція спілкування, а його призначення – безпосереднє передавання інформації усним способом. Розмовна мова – це знижений різновид її літературної форми, для якої характерне використання лексики, що перебуває поза межами літературної норми, бо вона вживається в невимушеному мовленні, у так званій неофіційній обстановці. Просторічна лексика не порушує загальноприйнятих норм літературної мови, хоча для неї характерна значна свобода у виборі засобів спілкування. У розмовно-побутовому стилі така лексика вживається в нейтральній функції, а коли вона потрапляє до художньої літератури, то отримує зовсім інше значення, тобто надає творові розмовного забарвлення.

Для розмовного стилю властиві особливі умови його функціонування, як от: неофіційність, невимушеність і експресивність засобів передавання інформації, відсутність попереднього відбору мовних засобів, автоматизм мовлення, буденність змісту і його діалогічна форма. Розмовна лексика має в сучасній літературній мові свої нейтральні відповідники, наприклад: балакати – говорити, бідолаха – нещасний, лупцювати (відлупити) – бити (побити).

Просторічна лексика є експресивною, вона вживається в найрізноманітніших емоційних мовних ситуаціях за умови дружніх і фамільярних взаємин мовців. Тому її використання в розмові з незнайомими людьми є значним порушенням не тільки літературних, а й культурних норм. До просторічної лексики належать слова грубі, грубуваті або слова, що є неприйнятні для літературної мови. Це мовні покручі (*ахтобус, маршрутка, калідор, лаболаторія*), мова дітей або лекичні одиниці з різко зниженим експресивним значенням (росіянізми чи полонізми в українській мові, напр., *до зобаченя, до свідання, слідуючий, совіти, замісник, прийомна*). Окремим важливим компонентом просторічної лексики є вульгаризми – лайка, прізвиська. У художньому і, зрідка, публіцистичному стилях розмовно-просторічну лексику використовують, в основному, як засіб сатири й гумору. Вживання просторічних елементів у мовленні персонажів художніх творів зазвичай підкреслює їхню малоосвіченість, некультурність, грубість у поведінці, невихованість, а також підкреслює такі емоційні стани автора, як гнів, лють, роздратування тощо, напр., *ляпати, патякати, п'янюга, дурепа*. Емоційність мовця, зазвичай, має ситуативні, соціальні та психічні передумови, а залежно від функціонально-стильових обставин емоційність може мати й ознаки розмовності, поетичності та публіцистичності.

Деякі мовознавці вважають, що розмовно-просторічна лексика перебуває в межах літературного словника, а її вживання регулює, власне, норма літературної мови. Побуває також думка, що просторічна лексика відрізняється від розмовної тим, що перебуває за межами суворої нормованої літературної форми мови. Йдеться, передусім, про слова з експресивно-емоційним забарвленням або лайливо-вульгарні лексеми. Прикладами таких не прийнятих у літературній мові лайливих слів чи прокльонів є пика, морда, хамло, бидло, осточортіти, остогидіти та ін. Однак брутальна лайка ніколи не була притаманна українцям. Це свідчить про те, що питома українська лайка є втіленням, радше, красномовства (*«щоб тобі очі повлазили!»*), *«щоб ти тріснув!»*), доброзичливості (*«щоб тобі добре було!»*), аніж люти чи побажання зла (пор.: *«что б ты сдох!»* і *«щоб тебе качка копнула!»* або *«щоб ти скис на квасне ябко!»*), що й відрізняє її від інших, а особливо від російської. Тому, попри те, що використання цієї лексики в мовленні не відповідає нормам літературної мови, засмічує її й часом ускладнює розуміння сказаного, відмовлятися від такого мовного багатства чи заперечувати його категорично не можна. Виконуючи свою інформативну функцію, просторіччя акцентує увагу читача, насамперед, на специфіці сучасної субкультури.

СИМВОЛІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТВОРУ ВІЛЬЯМА ГОЛДІНГА “THE LORD OF THE FLIES” («ВОЛОДАР МУХ»)

«Володар мух» – це роман, який зацікавив покоління читачів, і він був предметом численних досліджень (Блум Х., Кері Дж., Діксон Л., Локк Дж., Маккомбі Ф., Нівен А.). Вперше опублікований у 1954 році, він передає читачеві похмуре відчуття післявоєнного песимізму. Основна ідея твору – показати, що люди за своєю суттю є варварськими, якщо не справжнім злом. Напружені хлопчики починають створювати суспільство, подібне до того, яке вони залишили в Англії, але незабаром їхнє суспільство переродилося в суперницькі клани, якими керують страх і насильство; до закінчення книги троє хлопців загинули. Автор привертає особливу увагу на зображення споконвічного гріха та проблеми зла. Намагаючись розшифрувати повідомлення Вільяма Голдінга, залишеного в його романі «Володар мух», часто можна побачити парадоксальну символіку роману на всіх мовних рівнях.

Символ – це центральний стилістичний пристрій, на якому побудований твір. Мовно-стилістичний аналіз роману дозволяє нам краще зрозуміти символіку Голдінга, вдосконалити здатність інтерпретації головної ідеї, яку мав на увазі письменник у своєму літературному творі. У тексті символ підтримується цілим рядом фонетичних, лексичних, синтаксичних та лексико-синтаксичних стилістичних пристроїв – алітерація, персоніфікація, повторення, епітет, метафора, синекдоха, іронія, алюзія, гіпербола, оксиморон, вигуки, інверсія, еліipsis, паралельні конструкції та порівняння. Наприклад, на фонетичному рівні можна зіткнутися з алітерацією, яка забезпечує ритм і динаміку, що створює напругу в певних епізодах. На лексичному рівні – з епітетом, метафорою та гіперболою. Епітет використовується для передачі емоційної оцінки мовця описаного об'єкта, метафора – для передачі індивідуального бачення світу автора, гіпербола – для посилення певної ідеї та отримання більш вражаючого ефекту.

В. Голдінг яскраво й неповторно показав образи головних героїв. Через чотирьох ключових особистостей роману – Ральфа, Джека, Рохи та Саймона – Голдінг зображує різні елементи суспільства, які часто суперечать один одному. По-перше, Ральф і Джек представляють два класи лідерства – демократію та диктатуру. По-друге, духовне усвідомлення Саймона та логічне обґрунтування Рохи виявляють культурні аспекти релігії та науки. Саймон – улюблений герой В. Голдінга, антипод Рохи. У цій дитині жило природне світле почуття істини. Він стихійний філософ-гуманіст. Саме Саймон із власної ініціативи йшов

на гору, де причаїлося зло, і з'ясував його суть. Єдиний Саймон щиро жив задля товаришів: будував курені, пішов обстежувати острів, погодився дізнатися таємницю звіра й поспішив донести її ближнім своїм. Та вони вже перетворилися на зграю – темну й безлику. Одкровення маленького месії не бути почуті в ревищі натовпу. Замість того, щоб знищити Звіра у собі, вчорашні товариші вбили Саймона. Його смерть – остання межа до повного здичавіння дітей.

В. Голдінг у «Володарі Мух» використовує багато кольорів як символи, такі як зелений, рожевий і червоний. Ці кольори змушують читача читати історію так, ніби він є свідком життя персонажів і використовуючи ці кольори Голдінг передає свої особисті думки та переживання. Наприклад, зелений колір у «Володарі мух» використовується для опису зміни хлопців із першого моменту, коли вони приземлилися на острів до кінця історії. Голдінг використовує зелений колір, щоби передати свою точку зору про добру і злу природу людини, про прекрасну й мирну сторону людської природи та про потворну темну. А червоний колір у творі використовується для відображення дикості людей і тварин, а також зла, яке існує у всіх людей.

Голдінг використовує порівняно прямолінійний стиль написання у «Володарі мух», який уникає високопоетичної мови, тривалого опису та філософських інтермедій. Значна частина роману є алегоричною, тобто герої та предмети роману просякнуті символічним значенням, що передає центральні теми та ідеї роману. Зображуючи різні способи адаптації хлопців на острові до свого нового оточення та реагування на свою нову свободу, Голдінг досліджує широкий спектр способів реагування людей на стрес, зміни та напругу.

Ірина ЖОХ

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙ У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ В ІСПАНСЬКІЙ МОВІ

Фразеологічні одиниці вивчали провідні лінгвісти та існують різні дефініції фразеологічних одиниць та їхні поділи. Вони позначають не нові предмети чи явища, а служать для образно-емоційної оцінки вже існуючих. Важливою особливістю оцінки є те, що в ній завжди наявний суб'єктивний фактор, який взаємодіє з об'єктивним.

Існують різні класифікації емоцій. Візьмемо поділ К. Ізарда [1], у якому виділено такі емоції: інтерес, радість, здивування, гнів, відроза, презирство, страх, сором, сум і провина. Відповідно до цього поділу ми розглядатимемо фразеологічні одиниці з негативною конотацією, а саме з емоціями гніву, відроза, сорому, презирства, страху, суму і провини. Як бачимо з класифі-

кації К. Изарда переважаюча більшість виражає негативні емоції. Так і в мові у фразеологічних одиницях частіше трапляється негативне забарвлення. Самі емоції можна описати як короточасні душевні переживання, котрі відображають ставлення людини до навколишнього світу й самого себе, показують важливість чи незначущість подій чи ситуацій.

На мовному рівні емоції трансформуються в емотивність. За дефініцією В. І. Шаховського [6], емотивне значення – це значення (семема), єдина структура, якого містить сему емотивності тієї чи іншої категорії, тобто це значення, у якому виражено або визначено емотивний зміст.

Отже, ми бачимо важливість дослідження емотивної сфери фразеологічних одиниць. Якщо ж згадувати про компоненти фразеологічних одиниць, то це можуть бути хроматичні чи ахроматичні вказівники, соматизми. З компонентом кольору знаходимо наступні фразеологічні одиниці: *quedarse en blanco* (спантеличений), *estar en blanco* (бути проігнорованим), *pasar de castaño oscuro* (жахаюча ситуація), *tener la negra* (мати чорну смугу в житті), *pasarlas negras* (складна ситуація). Прикладами соматичного компоненту є наступні: *estar hasta las narices* (бути дуже сердитим).

Вивчення емотивного компоненту у фразеологічних одиницях дає змогу краще зрозуміти мовну картину світу та менталітет.

Література:

1. Изард К. Эмоции человека / К. Изард – М., 1980. – 439с
2. Телия В. Н. Механизмы экспрессивной окраски языковых единиц // Человеческий фактор в языке. Языковые механизмы экспрессивности. – М.: Наука, 1991. – С. 36-66.
3. Чабаненко В. А. Посилення виразності фразеологізмів // Рідне слово. – 1973. – Вип. 7. – С. 56-60.
4. Шаховский В. И. Эмотивный компонент значения и методы его описания / В. И. Шаховский. – Владивосток, 1983.
5. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В. И. Шаховский. – Воронеж: ВГУ, 1987. – 191 с.
6. Suazo Pascual G. (1999), Abecedario de dichosy frases hechas, Editorial EDAF, Madrid.

Олена ЗНАСЬ

ДИНАМІКА ЯК МЕТОД ПРЕДСТАВЛЕННЯ ОБРАЗІВ У НОВЕЛАХ Й. В. ГЕТЕ

У своїх новелах Й. В. Гете зображує реальні події – переїзд жителів у часи війни в більш небезпечні місця, усякого роду загрози й навіть неочікувану смерть одного з героїв. Динаміка образів відбувається на тлі найріз-

номанітніших подій: люди сподіваються – і не отримують очікуваного, передусім відчутний брак любові, співчуття, підтримки.

Динамічне зображення образів передбачає компресію подій, психологічних станів героїв, змін явищ природи. Події відбуваються ніби в нашій присутності, викликають наші співчуття та співучасть. Позначення безлічі предметів і явищ навколишньої дійсності відбувається завдяки абстрагуванню значення слова.

Динаміка або розвиток характеру відбувається завдяки складним життєвим обставинам, у яких опиняється герой. Динамічні відносини стають можливими тоді, коли між її членами існують не тільки розпізнавальні, але і спільні ознаки тому, що різниця між ними відбувається лише на підставі тожності.

Необхідно зазначити, якщо два різних повнозначних слова мають тенденцію до парного вживання, то в системі їхніх лексичних та семантичних значень є спільні компоненти. Володіння мовою письменником полягає в тому, що за допомогою обмеженої кількості семантичних диференційних ознак висловити всі свої конкретні думки.

Спостерігаємо динамічну зміну настрою героя, який показує свою слабкість і неспроможність вирішувати складні життєві питання. Світ, що оточує нас, різноманітний і тим більш різнобарвні наші почуття, відрізняючись одне від одного своїми диференційними ознаками. Динаміку образів у новелі Й. В. Гете ми розглядаємо з позиції семантики мовно-стилістичних засобів. Значення – це набір семантичних компонентів – сем, які вирізняють його від інших мовних одиниць. Завдяки визначенню стабільних компонентів слова ми можемо визначити його новий зміст у новому контексті. Слід зазначити, що смисл є мінливим поняттям, яке визначає кожне вживання слова.

Olha IVASHCHYSHYN

IMPROVING ACADEMIC WRITING THROUGH INTERACTIVE ASSIGNMENTS

Academic writing (AW) is one of the highest forms of English writing. It has always had a central role in teaching English at academic institutions. Even in integrated English classes, AW is a constituent part of the curriculum. AW serves as a tool of communication that conveys acquired knowledge in a specific field of study. Students are taught to write academically, think critically and objectively, look at ideas and research from different perspectives, analyze theories from different viewpoints and then write based on what they understand and know.

AW is different from other forms of writing. It's more structured and formal, following stricter guidelines and rules. Even the font and font size are important for AW. It is characterized by a clear introduction, body and conclusion. It has a strong point for the reader, evidence to support the point being made, impersonal style of expressing ideas. Knowing this information brings the students a huge step closer to mastering academic writing.

Learning how to write academically allows students to explain what they know by using the correct phrases and grammar and make the reader understand the information. It can be difficult for students to explain in their writing what they know, especially on complex subjects, if they are poor in academic writing. That is why it is important to improve students' writing skills. Applying innovative methodology for teaching AW in Universities is of great help in contemporary education.

In fact, contemporary education requires modernization of methods for teaching various academic subjects including languages. In many classrooms, the days when a printed textbook was the learners' only aid are quickly vanishing, and teachers are faced with questions of how to integrate different new materials into their classes. Many teachers, even those who have had the reputation for adhering to more traditional approaches are increasingly looking for ways to incorporate online resources into their teaching.

Nowadays, when the Internet resources have penetrated in all areas of education, innovative methods very often imply the combination of the use of traditional techniques and computer technologies. As a rule, AW classes are also conducted as a mix of traditional teaching and online resources. On the other hand, in some European Universities traditional techniques are completely replaced by the innovative methodology based on the use of online resources, which is becoming more and more popular and widely used in educational institutions, and the teaching process is based on the use of only Internet resources. In this case, innovative methodology necessarily implies the use of web-applications that tends to be widely used for teaching languages and helps teachers to provide instruction on a flexible basis.

There is a great number of Internet resources that help practice students' writing skills, provide them with tools for acquiring theoretical knowledge and fulfilling interactive writing assignments. One of them is "*Teaching and Learning Academic Subjects*" (TALAS, Ivashchyshyn & Dovbenko, 2017) web-oriented application. TALAS is a multifunctional environment for teaching different aspects of English, including AW. It challenges the promotion of writing skills, makes this process manageable, and brings innovative perspectives to teaching writing. TALAS is based on the work of two types of users: a teacher and a student. It provides the teacher with the tools for creating theoretical material, video and audio resources as well as interactive practical assignments for developing students' writing skills. TALAS allows the students to write essays, summaries, reviews, CVs, conference abstracts, etc. This web-application is for both students' group and individual activities and supports monitoring student's progress results with the help of the evaluation system.

Besides that, TALAS enables the students to view their mistakes and read the teacher's explanations. TALAS creates a new learning space in which the users are autonomous. In addition to interactive assignments and academic writing opportunities, this web-oriented application supports embedding YouTube videos and audio resources for AW writing classes.

The students' feedbacks have confirmed that TALAS facilitates self-learning process, promotes knowledge acquisition, makes learning faster, more enjoyable, more self-directed, more effective and more transferable to new situations in contemporary education.

Галина ІСАЄВА, Зоряна ЖОВНІРУК

ТЕНДЕНЦІЇ, ДЖЕРЕЛА ТА СПОСОБИ ЗБАГАЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інформаційна революція початку ХХІ століття є основним фактором, що стимулює процес збагачення лексики різних мов у сфері новітніх інформаційних технологій (ІТ). Англійська мова, будучи *lingua franca*, мовою наукового спілкування у всьому світі, у найбільшій мірі залучена до цього процесу, оскільки переважна більшість інновацій у цій сфері називається та описується цією мовою. Ця революція породила нові соціальні групи людей, які здійснюють комп'ютерне програмування, створення та обслуговування обладнання. Існує понад 40 назв таких людей: *cyberaddicts*, *netheads*, *nerds*, *cyberhurus*, *ubernerds*, *IT-savvy* тощо – у цьому проявляється тенденція до поліномізації, тобто привертання синонімів до базових понять, що існують у сфері новітніх технологій.

Процес термінотворення в цій сфері здійснюється завдяки власних ресурсів англійської мови, шляхом лексичної та семантичної деривації, тобто, афіксації та аналогії. Найчастіше вживаними, наприклад, є нові префікси, утворені через скорочення існуючих у мові слів: *cyber-* (від *cybernetics*) – *cyberspace*, *cyberpolice*; *nano-* (від гр. *nano*, карлик) – *nanocrystal*, *nanometer*; *e-* (від *electronics*) – *e-books*, *e-mail*; *i-* (від *information*) – *i-pod*, *i-science*; префікс *-ware* – *spyware*, *freeware*; досить вживаним є німецький префікс *uber-*, синонімічний англійському *super-*, який в англійському контексті може часто вживатися без умятута: *ubercomputer*, *ubernerd*.

Досить продуктивним способом термінотворення в цій галузі є різного роду скорочення, і найпривабливішими з них для розгляду є акроніми. Навіть слово *COMPUTER* дотепні ІТ-спеціалісти зуміли піддати процесові деакронімізації: *Common-Oriented Machine Particularly Used for Trade*,

Education, Research. Зазвичай у вигляді акронімів позначають мови програмування: усім відомі *COBOL, BASIC*, і назви новіших ІТ мов та середовищ: *PEARL* – Process and Experiment Automation Real Time Language, *OASIS* – Organization of Advancement of Structured Information Standards.

Іншим видом скорочень є гібридні терміни, утворені в результаті усування початкової чи кінцевої частин слів; такий спосіб словотворення називають телескопією. Ось деякі терміни, утворені: а) з початкових частин обох слів: *devops* – development operations, *FORTRAN* – formula translation; б) з початкової частини першого слова та з кінцевої частини другого: *cobot* – collaborative robot, *bit* – binary unit, *edutainment* – education and entertainment.

Цікавим для аналізу є процес диференційної реномінації, яка розрізняє «кібернетичні» та «докібернетичні» поняття, наприклад, поява термінів *e-commerce, e-sales, e-shopping* – електронна торгівля - зумовила необхідність створення терміна *face-to face sales* для позначення традиційного способу продажу різних товарів; широке використання електронних книжок (*e-books*) призвело до появи терміна *paper books* для позначення традиційних книг, виготовлених із паперу.

Значна частина ІТ – термінів утворена способом аналогії, коли нові терміни виникають за аналогією до вже існуючого терміна-моделі: *software engineering* породило *nano-engineering, back-engineering*; чи способом семантичної деривації – процесу термінологізації повсякденної лексики через семантичну аналогію: *wizard* – частина програми, *bridge* – пристрій для з'єднання двох систем, *zombie* – різновид комп'ютерного вірусу.

Певну роль у процесі термінотворення в ІТ-сфері відіграє і транстермінологізація – запозичення слова з інших галузей: медицини – *virus, viral*; екології – *cloud, environment, mountain* - дев'ята версія операційної системи Apple; зоології – *turtle, python, camel, swan, horse, tiger, lion, camel, bug* тощо. Наприклад, термін *Trojan horse* позначає вид комп'ютерного вірусу, *tiger team* – команду комп'ютерних експертів.

Усі наведені приклади підтверджують тезу про те, що термінотворення в сфері ІТ технологій в англійській мові відбувається внаслідок власних мовних ресурсів, і в цьому простежується тенденція до мовної економії.

Ці матеріали використовуються в теорії та практиці викладання іноземних мов (англійської та німецької) на кафедрі іноземних мов для природничих факультетів, тому що багато з проаналізованих термінів функціонують також і в німецькомовних текстах у вищезгаданій сфері.

ЛІНГВОПРАГМАТИКА ТА ПОЛІФОНІЯ ФОРМ СУБ'ЄКТИВНОГО СПОСОБУ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ В ПІДРЯДНИХ РЕЧЕННЯХ СПОСОБУ ДІЇ ТА ПОРІВНЯННЯ

(на матеріалі художньої літератури ХХ століття)

Дослідження лінгвопрагматики та поліфонічних особливостей дієслівних способів романських мов є актуальним питанням серед мовознавців. Чільне місце займає вивчення особливостей функціонування іспанського суб'єктивного способу в різних типах підрядних обставинних речень.

Згідно з постулатами традиційної граматики, суб'єктивний спосіб, на відміну від дійсного, виражає дію, яка жодним чином не пов'язана з дійсністю і є лише об'єктом, на який спрямовані думки, почуття або воля суб'єкта головного речення. Суб'єктивний спосіб позначає також синтаксичну підпорядкованість дієслова підрядного речення і сприяє появі мовної поліфонії, яка звільняє від прив'язаності до певного стереотипного висловлення.

Наш аналіз базуватиметься на постулатах Марії Луїзи Донер, зокрема, на її поліфонічній теорії, у якій йдеться про прихильну і неприхильну точки зору щодо змісту підрядного речення. Формант *que* вказує на присутність кількох точок зору в реченні. Важливу роль у процесі набуття висловленням значення відіграє дійсний спосіб. Згідно з поліфонічною теорією Марії Донер, він обирає одну точку зору з полеміки двох, яку представляє форма суб'єктивного способу.

З метою поліфонічного аналізу було обрано два типи підрядних обставинних речень, які є одними із найчастотніших у художньому дискурсі: підрядні способу дії та порівняння.

В іспанській мові підрядні способу дії вказують на шлях виконання дії головного речення. Використання форм суб'єктивного способу переслідує передусім прагматичну мету – показати час виконання дії головного речення й дати зрозуміти адресату повідомлення причину і спосіб досягнення результату. У підрядних способу дії використовуються такі сполучники: «*conforme*», «*según*», «*sin que*», «*como*», «*en lugar de que*», «*en vez de que*» «*lejos de que*».

Підрядні порівняння іспанської мови зазвичай живляються в дійсному способі. Проте, якщо об'єктом порівняння є речення, то використовуються відповідні їм часові форми. Застосовуються наступні сполучники: «*como si*, *igual que si*, *lo mismo que si*», «*cual si*».

В іспанській мові суб'єктивний спосіб є категорією психолінгвістичною. Використовуючи його, мовець не є категоричним у своєму висловленні. Навіть за наявності певного семантичного спрямування існує можливість переконати мовця у його вірогідній неправоті. Отже, за допомогою суб'єктивного способу, іспанець передає своє ставлення до події, на підсвідомому рівні він дає змогу переконати себе в тому, що існує інший погляд на подію. Це може пояснюватися високим ступенем емоційності, психологізму, семантичною нюансацією іспанського мовлення та характеру.

Дійсний та суб'єктивний способи іспанської мови є семантично взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими, оскільки за браком суб'єктивного способу речення втрачає альтернативу вибору змістового спрямування. Дійсний спосіб вказує лише на єдиний, незмінний перебіг подій. Суб'єктивний спосіб скеровує адресата повідомлення на пошук відповідного слова-селектора, яке дасть йому вичерпну інформацію про мету та значення висловлення. Адресат на підсвідомому рівні звертає увагу на дієслово головного речення й на граматичні елементи, що оточують його.

Найчастотнішими селекторами суб'єктивного способу в підрядних реченнях способу дії та порівняння є дієслова головного речення (вжиті в дійсному способі), заперечні частки, сполучники. Отже, присутність суб'єктивного способу в художніх текстах – це ще один його прояв і доказ універсальності використання в сучасній іспанській комунікації.

Ярема КРАВЕЦЬ

УКРАЇНЬСЬКА ТЕМАТИКА БЕЛЬГІЙСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ ІРЕН СТЕЦИК

Французькомовна бельгійська романістка Ірен Стецик (1937 р. н., м. Льеж, Бельгія) відома романами «Мазепа, гетьман України» («Mazepa, prince de l'Ukraine», 1981) – український переклад 1992 р.; «Бальзакова» («La Balzac», 1992 р.); «Донька Петра» («La Fille de Pierre», 2001 р.), у яких широко звучала українська тематика. Не оминула її письменниця й у низці своїх новел «Крашанки», «Дев'ятий хорист» і «Такий собі Микола Гоголь», що в різний час друкувалися на сторінках бельгійської періодики.

Велике зацікавлення в читачів і критиків викликав роман письменниці про українського гетьмана Івана Мазепу, який Ірен Стецик присвятила своєму батькові Василеві Стецику. Всесвітня презентація роману супроводжувалася двома, особливо вартісними студіями – Євгена Маланюка «*Illustrissimus dominus Mazepa*» та історика Володимира Сергійчука «Заради

всієї України». Роман Ірен Стецик був відзначений двома високими літературними преміями: французькою і бельгійською. Історичній тематиці присвячений інший роман – «Донька Петра» про життя в Росії Олексія Розума (Розумовського), старшого брата Кирила Розумовського, останнього гетьмана України. Як зазначила авторка у своїй дедикації авторові цих тез, «у цій книзі Україні належить велике місце». Іншим звучанням приваблює роман «Бальзакова», який можна назвати «романом-сповіддю»: сюжетною колізією віє віддзеркалює в пам'яті Евеліни Ганської картини минулого, мінливих образів, обнадійливих спалахів сімнадцяти років знайомства із французьким письменником Оноре де Бальзаком, трьох років їхнього подружнього життя у Верхівні. Особливої уваги щодо особи Миколи Гоголя заслуговує новела «Такий собі Микола Гоголь». Текст новели витриманий у дусі гоголівської настроєвості із постійними сумнівами, переживаннями, фантазмагоричними видіннями та уявами. Письменниця перемістила тридцятисемирічного М. Гоголя на престижний бельгійський курорт Остенде. «А я, – каже М. Гоголь, – прибув сюди відпочити, пообіцявши прямувати до мудрості. Так, немовби мудрість існує». Уявне кохання, що стало реальністю під важким небом Остенде, матеріалізувалося обличчям любові, охопило його єство. Новела має гротескне завершення. Українським перекладом цієї новели бельгійська письменниця знов прозвучала на сторінках журналу «Всесвіт» 2015 року в його спеціальному бельгійському номері.

Ірен Стецик разом із письменницею-художницею українського походження Софією Подольською (1933-1975), авторкою експериментального роману «Країна, де все дозволене», поетом-білінгвом, літературознавцем Романом Бабовалом (1950-2005), священником-поетом Жаном Кобсом (1912-1981), поетом, фізиком-атомником Олександром Мілоном творить те, що називається «український слід у бельгійській літературі».

Ольга КРАЙНИК

СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ МОВЛЕННЕВОГО АКТУ СПРОСТУВАННЯ

Спростування як лінгвопрагматична категорія належить до реактивних мовленневих актів заперечення, яким мовець ставить під сумнів істинність ініціативного мовленнєвого акту слухача, з іллокутивною метою утвердити певний стан речей через спростування іншого та можливою експлікацією змісту мовленнєвого акту за допомогою дефініції «неправильно, що р»:

Es war Hirschmann, Herr Leutnant. – Es war nicht Hirschmann [5, с. 15].

Мовленнєвому акту спростування передують ініціативний мовленнєвий акт. Ініціативний мовленнєвий акт є запевненням, коли слухач веде мову про себе; констатацією, коли слухач розповідає про сторонніх осіб, події тощо; припущенням, коли слухач висловлює думку про мовця.

Перлокутивний ефект спростування полягає в тому, щоби змусити слухача повірити мовцю.

Згідно з класифікацією ілокутивних актів Дж. Р. Серля, заперечні мовленнєві акти спростування реалізуються в асертивному та експресивному типах висловлень.

Мовленнєві акти спростування є інструментом реалізації його комунікативних стратегій.

Комунікативна стратегія – головна лінія мовленнєвої поведінки в межах конкретної комунікативної події, що визначається загальною метою комунікації, ситуативним контекстом і уявленнями про адресата [2, с. 156]. Комунікативні стратегії прямо співвідносяться з інтенціями комунікантів.

Спираючись на класифікацію мовленнєвих актів дослідниці Т. Толмачової [1] за їхніми комунікативними функціями, наділяємо МА спростування інформативною та емоційно-впливовою комунікативними стратегіями.

Інформативна комунікативна стратегія в мовленнєвих актах спростування реалізується асертивним типом висловлення і спрямована на повідомлення певної негативної чи протилежної до ініціативного мовленнєвого акту інформації.

Емоційно-впливова комунікативна стратегія мовленнєвих актів спростування здійснюється експресивним типом висловлення і спрямована на вираження емоційного стану мовця.

У межах однієї стратегії мова йде про комунікативні тактики. **Комунікативна тактика** – зумовлені комунікативною стратегією мовленнєві кроки, що в сукупності дають змогу досягти головної комунікативної мети [2, с. 156–157]. Комунікативні тактики спростування – це такі кроки, за допомогою яких мовець через своє заперечне ставлення до ініціативного мовленнєвого акту стверджує певний стан речей. Тобто, комунікативні тактики, з одного боку, спосіб мовленнєвого впливу, сукупність мовленнєвих засобів, з іншого – шлях реалізації комунікативної стратегії. Інструментом її реалізації є мовленнєві акти. У межах однієї стратегії можна застосовувати декілька тактик.

У мовленнєвому акті спростування з асертивним типом висловлення виявлено такі комунікативні тактики:

1) повідомлення без пояснень:

Ich bin ein großer Anhänger Ihres Vaters, seine Bilder haben die Art verändert... wie ich die Dinge sehe. – Aber das stimmt doch nicht [3, S. 23].

Спростування реалізується без зайвих пояснень.

2) повідомлення протилежної інформації:

Die Engländer haben ein Sprichwort von alten Hunden, die neue Tricks lernen. – Nein, Tia. Old dogs don't learn new tricks – das englische Sprichwort sagt das Gegenteil [6, S. 175].

Таким же чином може відбуватися й заміна негативного факту на протилежний, тобто позитивний.

3) повідомлення негативної інформації:

Haben Sie Kinder? – Nein, wir sind glücklich und wohlhabend [4, S. 73].

Коли мовець відхиляє думку слухача, то часто поєднує таку відповідь із поясненням.

4) повідомлення з поясненням неможливості інформації чи дії:

Träumst du noch manchmal davon? – Nein, schon lange nicht mehr. Ich versuche manchmal daran zu denken. Das ist aber nicht dasselbe [7, S. 126].

У мовленнєвому акті спростування з експресивним типом висловлення виявлено таку комунікативну тактику:

5) повідомлення з поясненням емоційно-психологічних мотивацій:

Ich muss mir das abgewöhnen. Sieh, wie ich zittere. – Du zitterst nicht. Das Leben in dir zittert [5, S. 115].

Ініціативний мовленнєвий акт стосується особи слухача, у реактивному мовленнєвому акті йдеться теж про особу слухача, про його причетність до дії.

Мовленнєві акти спростування реалізують свої комунікативні стратегії відповідно до їхніх типів висловлювання: інформативну комунікативну стратегію – в асертивах, емоційно-впливову комунікативну стратегію – в експресивах. Мовленнєві акти спростування виконують інформативну комунікативну стратегію за допомогою комунікативних тактик повідомлення без пояснень, повідомлення протилежної інформації, повідомлення негативної інформації, повідомлення з поясненням неможливості інформації чи дії; емоційно-впливову комунікативну стратегію – в експресивах за допомогою комунікативної тактики повідомлення з поясненням емоційно-психологічних мотивацій.

Література:

1. Толмачева Т. А. Методический потенциал использования коммуникативных стратегий иноязычного речевого поведения в процессе обучения иностранному языку в языковом вузе / Т. А. Толмачева // Мир науки, культуры, образования. – 2008. – №4 (11). – с. 95–98.

2. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації / О. В. Яшенкова. – Київ: Видавничий центр «Академія», 2010. – 312 с.

3. Kehlmann D. Ich und Kaminski / D. Kehlmann. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Taschenbuch Verlag, 2003. – 173 S.

4. Mosebach M. Der Mond und das Mädchen / M. Mosebach. – München: Carl Hanser Verlag, 2007. – 190 S.

5. Remarque E. M. Zeit zu leben und Zeit zu sterben / E. M. Remarque. – Frankfurt am Main, Berlin: Ullstein, 1987. – 238 S.

6. Schlink B. Das Wochenende / B. Schlink. – Zürich: Diogenes Verlag, 2008. – 224 S.

7. Wellershoff D. Der Liebeswunsch / D. Wellershoff. – München, 2002. – 332 S.

ГЕНДЕРНІ АКЦЕНТИ У СУЧАСНІЙ ПРЕСІ

(на матеріалі англомовних жіночих та чоловічих журналів)

Одним із векторів у дослідженні мови як засобу соціальної комунікації є питання гендерної проблематики. Цікавим матеріалом для дослідження змін у суспільстві, зокрема, існуючої в ньому гендерної ситуації, є мова засобів масової комунікації. Особливо це стосується сучасних жіночих та чоловічих журналів, які з огляду на їхню популярність, є потужними засобами становлення і пропагування чітких життєвих стереотипів, соціальних засад та ідейних конструкцій. Вони конструюють стереотипи – стандартизовані, стійкі, емоційно насичені та ціннісно-визначені образи та уявлення про світ. Гендерні стереотипи дають уявлення про якості й норми поведінки представників обох статей і формуються на основі виявлення способів за допомогою яких індивіди й соціальні групи беруть участь у створенні соціальної реальності. Мова жіночих і чоловічих журналів є одним зі способів представлення і сприйняття гендерних схем, які допомагають усвідомити і сприйняти людину стереотипно, запам'ятовуючи та інтерпретуючи її образ відповідно до сформованих уявлень про маскуліне та фемінне.

Проведене дослідження ґрунтується на аналізі текстів жанру «лист редактора» в сучасних англомовних жіночих та чоловічих журналах із метою виявлення гендерних особливостей їхньої мови. Журнал – це не суміш різноманітних тем і жанрів, а чітко продумана цілісність, де місце й обсяг кожного матеріалу мотивовано. Кожен випуск має свій тематичний центр (стрижень, на який нанизується вся інша тематика), який акцентується чи анонсується якнайпомітніше, щоби привабити читача. Авторами таких статей зазвичай є редактори. Листи редактора відображають певні актуальні події і є ключовими у випуску, тому повинні бути гендерно-коректними.

Вплив соціальної статі на вербальну та невербальну комунікацію дає можливість говорити про існування гендерлектів – чоловічої та жіночої мов. Проведений аналіз функціонування лексем у текстах листів редактора в жіночих журналах засвідчив чимало гендерно-маркованих одиниць – емоційні прикметники (*marvellous, admirable, disgusting, outstanding etc*), слова на позначення почуттів (*love, affection, devotion, loyalty etc*), інтенсифікатори (*pretty, absolutely, extremely, utterly, etc*), вставні слова та конструкції, що виражають невпевненість та припущення (*maybe, possibly, it seems, probably, perhaps, from my point of view, I guess etc*), слова-замінники, що вживаються для вираження приблизних розмірковувань та узагальнень (*someday, one day, a person, sort of, a guy/lad/boy/mate, somebody, nobody, etc*). модальні дієслова,

що виражають припущення й невпевненість (*could, might, would, should etc*), ввічливі слова та вислови (*please, welcome, thanks, I'd never forgive myself if, I'd love to, it would be great, my pleasure etc*), найрізноманітніші кольори (*marine, indigo, plum, ebony, ochre etc*).

Листи редакторів у чоловічих журналах частіше торкаються тем особистісних відносин, інтиму та протилежної статі, ніж листи редакторів жіночих глянтів. Вони більш розкуті, проте дають чітко сформульовані поради і стратегії поведінки в тих чи інших ситуаціях. На лексичному рівні виділяються такі гендерно-марковані одиниці: терміни та професійна лексика (*double-page spread, longitude, hexagon, tangent, tokenization, steer, brake bias, carburetor etc*), неологізми (*geobragging, staycation, noob, flabbergasted, quixotic etc*), жаргонізми та сленг (*argy-bargy, doofer, gaffer, idiot box, numpty etc*) та широкий спектр ненормативної лексики (*pisshead, clot, nutter, slut, bullshit etc*).

Як показало дослідження, листи редакторів у жіночих і в чоловічих журналах дуже яскраві та насичені гендерно-маркованою лексикою, проте спостерігаємо тенденцію до використання більш нейтральної лексики з метою уникнення гендерно-маркованих одиниць. Наприклад, слово та частка *-man-* згенерували багато похідних гендерно-маркованих слів. Тому задля уникнення статевої дискримінації в статтях редакторів почали з'являтися слова-замінники. Гендерно-марковані *man, mankind* витісняються тепер нейтральними *person, people, human, human being, individual, staff, spokesperson, entrepreneur etc*. Підтверджують цю тенденцію й заміна чоловічих назв професій на жіночі або нейтральні (*congresswoman, police officer etc*), заміна слова *old* у розмові про жінку на *mature, evil* на *unkind, fat* на *overweight, poor* на *penniless* або *low-income*, перейменування окремих професій для підвищення їхнього престижу (*undertaker – mortician, hairdresser – hairstyler etc*) тощо.

Можемо робити висновок про помітний розвиток гендерно-нейтральної лексики на шпальтах сучасної преси, і лексика листів редакторів у жіночих та чоловічих журналах є цьому підтвердженням – відображає зміни в мовних нормах, а відтак, реконструює усталені стереотипи про те, що означає сьогодні бути жінкою та чоловіком.

Ірина КРИБА

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА УМОВА УСПІШНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Академічна цілісність, чи більш звичний в українських дослідженнях термін, академічна добродесність, що найчастіше асоціюється з браком плагіату, є, насправді, набагато ширшим поняттям.

У закордонній науці, зокрема, у США, дослідження поняття розпочалося ще з 60-х років минулого століття, хоча дослідник William Bowers здебільшого акцентував увагу на академічній не доброчесності. Дослідження, що проводились на основі опитувань студентів американських коледжів, засвідчили, що практично половина з них свідомо була задіяна в одному чи кількох видах недоброчесної поведінки в освітньому процесі. У 90-х роках нове дослідження, проведене в співпраці з Don McCabe не продемонструвало значної відмінності. Як і 30 років перед тим, випадки обману під час усних контрольних опитувань залишились на тому ж рівні, однак у письмових завданнях частота плагіату зросла. Це спричинило створення у США Міжнародного Центру Академічної Доброчесності (International Center for Academic Integrity), а його керівник Don McCabe став найбільш цитованим науковцем у цій сфері досліджень. Він також був найбільшим прихильником створення у ВНЗ кодексів честі, як частини інституційної культури навчального закладу. У своїй підсумковій роботі *Handbook of Academic Integrity* (2016) Don McCabe стверджує, що кодекси честі є найефективнішим способом запобігти не доброчесності не тільки в академічній спільноті, а й у суспільстві загалом.

Австралійський дослідницький проєкт із питань академічної доброчесності підсумував у 2013 таке визначення: «Академічна доброчесність означає діяти відповідно до цінностей чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності у навчанні, викладанні та дослідженні».

В Україні з 2016 року за підтримки Міністерства освіти й науки України, Національного агентства із забезпечення якості освіти та Державної служби якості освіти під керівництвом Американської ради з міжнародної освіти діє Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project (SAIUP)).

Метою Проєкту є систематичні зміни в системі вищої та середньої освіти України, результатами яких можуть скористатися всі бенефіціари, а саме: університети\школи, студенти\учні, викладачі\вчителі та роботодавці, а також створювати нову академічну культуру.

Зокрема, було прийнято десять принципів академічної доброчесності для викладачів:

1. Утверджувати важливість академічної доброчесності
2. Плекати любов до навчання.
3. Ставитися до студентів як до самостійної особистості
4. Створювати атмосферу довіри в класі
5. Заохочувати відповідальність студентів за академічну доброчесність
6. Формулювати чіткі очікування для студентів
7. Розробляти справедливі та релевантні форми оцінювання
8. Обмежувати можливості для академічної нечесності
9. Кидати виклик академічній нечесності, коли такі випадки трапляються.

10. Допомагати визначити та підтримувати загально університетські стандарти академічної доброчесності

SAIUP регулярно приймає експертів від Регіонального офісу англійської мови Посольства США. Доброчесність, академічне письмо англійською та інтерактивні технології викладання – ось перелік проблем, які розглядаються на семінарах експертів.

Учасниками Проєкту є 10 університетів України. Український католицький університет є партнером Проєкту.

У Львівському національному університеті імені Івана Франка у 2019 було прийнято «Положення про забезпечення академічної доброчесності та затвердження системи внутрішнього забезпечення якості освіти в Університеті», де викладені положення та розроблені види відповідальності за порушення принципів академічної доброчесності для всіх учасників освітнього процесу.

Наталія КУЗИК

ФЕНОМЕНОЛОГІЧНЕ ТЛУМАЧЕННЯ НОЕТИКО-НОЕМАТИЧНОЇ КОРЕЛЯЦІЇ ТА СПОСОБИ ЇЇ ВИРАЖЕННЯ У ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ

За словами сучасних дослідників феноменологія мала очевидний вплив на розвиток літературно-теоретичної думки, загалом, та й літератури ХХ століття, зокрема. У французькій літературі найбільше наблизилась до феноменологічних настанов у своїй творчості представники «Нового роману». Для них, як і для феноменологів, важливим стало описати, а не пояснити, у який спосіб дійсність постає чи може постати перед нами. Крізь призму феноменології особливого значення в художніх творах набувають поняття інтенційності, досвіду, сприйняття, свідомості, а також ноєза й ноєма.

Саме ці два терміни – ноєза й ноєма, їхнє значення і способи вираження в літературно-художньому творі, стали метою нашого дослідження. Для висвітлення цього питання ми зосередились насамперед на філософському трактуванні понять ноєза й ноєма (адже вони беруть свій початок саме у філософських дослідженнях), з'ясували їхні інтерпретації у філологічних та літературознавчих працях, а також проаналізували ноєзу й ноєму, як важливі і взаємопов'язані елементи аналізу художнього тексту новороманістів на прикладі уривку з роману А. Роб-Гріє «В лабіринті».

Варто зазначити, що до сьогодні дня ці поняття не стали спеціальним об'єктом для лінгвістичних студій, хоча розглядаються деякими мовознав-

цями та літературознавцями, серед них: Б. Потье, Ж. Моліньї, П. Вінклер, Т. Бовсунівська, Л. Гоготішвілі, В. Лехцієр.

Поняття ноєми та ноєматики деякі вчені тісно пов'язують зі семантикою, або виділяють ноєму художнього досвіду, тобто метонімічно представлену річ. Інші розділяють думку філософів про «часткове» й «загальне» сприйняття або більше значення для літературознавства вбачають у понятті ноєтики, що розглядається як літературна філософія й елемент змісту будь-якого лінгвістичного об'єкта відповідно. Ми ж розуміємо, що поняття ноєзи й ноєми відображають два полюси, що нагадують відношення між цілим і частиною, загальним і частковим. Для ілюстрації викладених теоретичних міркувань ми представили ноєтико-ноєматичну кореляцію на прикладі уривку з роману А. Роб-Гріє «В лабіринті».

Опираючись на ці два поняття, ми показали, як оповідач і читач, можуть разом зупинитися на одних і тих самих деталях та формувати у свідомості власний цілісний образ того чи іншого предмета, речі. Тлумачення ноєзи й ноєми, висловлені феноменологами, дають змогу краще пояснити численні описи у творі А. Роб-Гріє, які констатують присутність того чи іншого об'єкта з детальною візуалізацією.

Христина КУЙБИДА

СЕМАНТИКА АД'ЕКТИВА ЯК ЧАСТИНИ МОВИ

(на прикладі давньогрецької мови)

Слова самостійних частин мови в мовознавстві прийнято досліджувати з погляду семантики різних рівнів – категорійного (частининомовного) значення, граматичного, словотвірного та лексичного значення. Найзагальніша частининомовна семантика прикметника (узагальнене значення, абстраговане від конкретних лексичних) – атрибутивність, здатність виражати статичні, постійні для певного стану предмета ознаки. Давньогрецькі (ДГ) ад'єктиви вживаються в залежній від іменників граматичній позиції (κραδίη ἀτελής). У межах загальної атрибутивності існує протиставлення семантико-граматичних груп нижчого порядку: якісні, відносні та присвійні ад'єктиви. Якісні позначають властивості предметів, що впливають із їхнього безпосереднього пізнання, оцінок, суб'єктивного сприйняття (μέγας). Серед них: словотвірно немотивовані (γλυκύς) та словотвірно мотивовані – переосмислене первісне відносне значення (μεγάθυμος), суб'єктивно-оцінне значення (κακομήχανος). Відносні прикметники – це тільки похідні слова (ἀλεξάνεμος). Вони виражають незмінну щодо

ступеня вияву ознаку предмета як властивість, що впливає з його зв'язків або відношень з іншими предметами, явищами тощо. Присвійні прикметники (розглядають інколи у відносних межах) виражають особову посесивність (ἰππιος). Порядкові числівники (πρῶτος) трактують, як відносні відчислівникові прикметники. Виділяють також і займенникові прикметники (ἕκαστος). Хронологічно найдавніший шар становить група якісних прикметників, у структурі, яких виділяються лише кореневі і словозмінні морфеми. Семантичні групи непохідних якісних прикметників – це абсолютна якісність (γυμνός) та оцінна якісність – розмір, відстань, колір, фізична характеристика (λευκός), лексична семантика, яких немотивована. Для похідних характерна певна система афіксів, з допомогою, яких прикметники виражають словотвірну семантику нейтральної якінності (αἰώνιος) або виразу спеціалізовану якісність (міру вияву, подібність до названого твірною базою: ῥαβδωτός); експресивно-оцінну якісність (чого в ДГ не знайдено). Відносні прикметники бувають відіменниковими: відтопонімними (Ολύμπιος); мотивованими назвами істот (ἀνθρώπειος); матеріально-речовинними (γαλακτικός); загальновідносними (ἐνάλιος); відприслівниковими (відношення до часу, місця: χθιζός); віддієслівними (λεκτικός).

В аспекті словотвірної та лексичної семантики своєрідними є складні ад'єктиви, яким властиве синтагматичне словотвірне значення (як акумуляція семантики основ та значень словотворчих афіксів). Мотивуються вони атрибутивними (λιγύφωνος); об'єктними (φιλόξεινος); числівниково-іменниковими (ἐκατόγχειρος); прислівниково-іменниковими словосполученнями (ἀγχεμάχος). Деякі з них характеризуються смисловою цілісністю/ ідіоматичністю (ἠδουελής), інші – неідіоматичні (κρταερώνυς). Лексична мотивованість похідних слів полягає у встановленні зв'язку значення деривата зі значенням його компонентів: сильний зв'язок (ἐξέτης), слабкий (ἀταλάφρων), метафоричний (μεγαλήτωρ), затемнений/деетимологізація/ (для ДГ не характерний). Ад'єктиви, вжиті в переносно, міняють семантику й семантико-граматичний розряд. Перенесення в семантиці відносних прикметників відбувається внаслідок наділення предмета невластивою йому якістю (ἄπτερος μύθος). Лексичні значення всіх ад'єктивів тлумачимо лише в контексті.

Ірина КУШНІР

ТВОРЧИСТЬ С. БЕННІ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ІТАЛІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПРО ДІТЕЙ

Актуальність цієї розвідки в тому, що звертаємося до недослідженого роману С. Бенні «Маргарита Дольчевіта» («Margherita Dolcevita», 2005). До-

сліджено проблему першого зіткнення дитини/підлітка зі світом дорослих. Особоцентричність (зосередження на пізнанні своєї самотності) становить композиційний центр роману. Процес моделювання світу дитинства відбувається завдяки символізації простору дому через протиставлення із сучасним бездуховним світом-будинком сусідів; дівчинка Маргарита стає ядром формування домашнього вогнища, знову об'єднує всі покоління однієї родини.

У романі майже п'ятнадцятилітня Маргарита зображена в перехідний час дорослішання, коли помічає, що все, що їй розповідали в дитинстві «...неправда. Тобто, усі хочуть розповісти дітям про кращий світ, а це тільки слова, а реальний результат – ця Земля, старенька й ненависна». Тому вона живе паралельно у вигаданому світі в плаваючому будинку посеред торф'яного болота з уявними мешканцями, серед яких Принц і Дівчинка з Попелу. У світі дитинства Маргарити відбувається поєднання й накладання двох світів: реального (дорослість) та уявного (дитинство), що тільки в сукупності дають очікуваний горизонт радості дитинства.

Конфлікт роману побудований на контрасті світу Маргарити (її будинку та родини) зі світом консумеризму, що центрується в будинку сусідів. Перед персонажем Маргаритою постає завдання – врятувати свою родину (розуміємо, свій світ) від «чар» консумеризму бездуховного ХХІ століття.

Роман є прикладом твору про підлітка ХХІ ст. із його гіпервразливістю й потребою віднайдення сенсу життя через любов, дружбу й родину. Визначені мікродомінанти світу дитинства в романі С. Бенні «Маргарита Дольчевіта»: екзистенційний вимір дому й сім'ї, стосунків батьки – діти, нерозривна єдність дитинство-дорослість-старість, категоричність «добро – зло» у світі дитинства, пошук самості персонажа через випробування дорослішанням. Дисгармонійність реального дорослого світу виявляється у відсутності сильної світоглядної позиції, що легко піддається зовнішнім впливам формування думки. Суб'єктизоване нарративне Я персонажа віддзеркалює катастрофічність світовідчуття ХХІ ст., не шукає порятунку в дорослих, а знаходить силу протистояти злу й захищати свій світ у власній чистій душі. Порушується важливе питання екологічної катастрофи через освоєння земель для розширення площі міста та вигнання корінного населення з місць їхнього проживання.

Констатовано: руйнування упорядкованого світу дитинства з позитивним образом дому є реальністю ХХІ ст. Визначені формальні ознаки роману С. Бенні: візуальність, композиційна довершеність, яскраві образи з легко відчитаними алюзіями, гострий конфлікт для показу, ніби із середини складної емоційно-психологічної ситуації, у якій опиняється персонаж. Автор акцентує на потребі збереження сімейних цінностей і зв'язку поколінь для формування повноцінної особистості дитини. Як висновок, акцентуємо на поліадресованості літератури про дітей.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ

Реальністю та потребою сьогодення стало вивчення двох іноземних мов. До цього питання прикута увага педагогів, методистів, лінгвістів. Метою іншомовної освіти стає розвиток полікультурної та багатомовної особистості, у тому числі через формування її комунікативної компетентності, що проявляється в здатності й готовності здійснювати спілкування іноземною мовою. Відтак, розвиток мовленнєвих компетенцій стає визначальним у вивченні німецької мови як другої іноземної.

Сучасні реалії потребують нових вимог до рівнів володіння іноземними мовами, визначення нових підходів до змісту та методів навчання, використання адекватних форм і видів контролю. Для реалізації компетентнісного підходу використовуємо проєктні форми організації діяльності, дискусії, диспути, підготовку інформаційних повідомлень. Особлива увага приділяється розвитку вмінь чітко висловлювати думки, враховувати специфіку фаху, адаптувати своє мовлення відповідно до умов та тематики спілкування, аргументувати власну точку зору. Організація навчання базується на принципах постійної мовленнєвої взаємодії, творчого підходу до оволодіння знаннями, навичками й вміннями, індивідуальної активності студентів, компаративності (комунікативної компетенції не лише іноземною мовою або іноземними мовами, але й рідною).

Іноземна мова є не лише засобом комунікації, але й інструментом пізнання світу, здобуття фахових знань і вмінь, досягнення високого рівня мовної та мовленнєвої компетенції. Така освіта передбачає набуття студентами мовної та мовленнєвої компетенції іноземними мовами, дає можливість вільного діалогу обома мовами, розширює й поглиблює полікультурне розуміння світу, готує основу для використання іноземної мови в майбутній професійній діяльності. Позаяк, це навчання забезпечує більші можливості для конкурентоспроможності на ринку праці, професійного зростання й мобільності в сучасних умовах реформування суспільства. Навчання іноземної мови визначають, як поглиблене вивчення іноземної мови та спеціалізацію, тобто орієнтацію на продовження освіти у визначеному напрямі з метою оволодіння відповідним фахом: економіста, викладача, працівника туристичної сфери, гίδα-перекладача. Для досягнення навчальних цілей вводяться спецкурси, факультативи, курси за вибором, наприклад: «Друга ділова іноземна мова», «Друга іноземна мова професійного спрямування».

Неодмінною умовою ефективності процесу навчання другої іноземної мови є її усвідомлене засвоєння; головне місце відводиться завданням пізнавального характеру. У процесі навчання другої іноземної мови важливо використовувати сучасні освітні технології, за таких умов зменшується частка репродуктивної діяльності. До таких технологій відносять проблемне навчання; колективне навчання; різнорівневе навчання; дослідницькі методи навчання; проєктні методи навчання; технологію дебатів; технологію ділових, рольових та інших видів ігор; навчання в співпраці. Студенти захищають свої проєкти, проводять дослідження, виступають у різних ролях, пропонують власний варіант вирішення проблеми з урахуванням вікових і мовних можливостей. Комунікативна спрямованість навчання зберігає своє пріоритетне значення. Фахівці зазначають, що успішне навчання другої іноземної мови залежить не тільки й навіть не стільки від засвоєння матеріалу навчального посібника, скільки від ступеня занурення в «життя з іноземною», участі в іншомовному житті не тільки першої, але і другої іноземної мови. Сприяють засвоєнню другої іноземної мови наявність досвіду вивчення першої іноземної мови, пізній початок навчання й тому більш усвідомлений підхід до вивчення мови. Необхідно зважати на індивідуальні особливості студентів і диференціювати навчання, з огляду на рівень вивчення першої мови. Для одних треба створювати умови для швидшого просування, іншим давати можливість для повторення та тренування. Дуже важливі принципи економії часу та інтенсифікації навчання. Процес оволодіння другою іноземною мовою можна значно інтенсифікувати, якщо студенти мають високий рівень володіння англійською мовою. Чинники, що сприяють економії часу та інтенсифікації процесу навчання: володіння латинським шрифтом скорочує період алфабетизації та зводить його до роз'яснення та засвоєння відмінностей звуко-буквених відповідностей у різних іноземних мовах, графічного та звукового образу слова; наявність значного потенційного словникового запасу (слова англійської мови, що мають схожість з іншими іноземними мовами, прямі запозичення з англійської мови, інтернаціоналізми полегшують процес навчання читання та сприяють швидшому оволодінню лексикою другої іноземної мови). Слід зазначити, що під час засвоєння граматики, доцільно проводити паралелі та аналогію з англійською мовою, оскільки, на нашу думку, це допомагає швидше зрозуміти й засвоїти нові граматичні явища та структури (часові форми дієслова, три основні форми дієслів, пасивний стан та ін.).

Отже, сучасна організація навчання другої іноземної мови забезпечує комунікативно-діяльнісний характер процесу оволодіння мовою в інтеграції з першою іноземною мовою та обраною спеціальністю. Відтак, зміст сучасного навчання іноземної мови зорієнтовано на формування мовленнєвих компетенцій, їхній розвиток та використання у фаховому контенті.

МЕДІЙНІ ВПЛИВИ НА НАПИСАННЯ СУЧАСНОГО АМЕРИКАНСЬКОГО РОМАНУ

Поява Інтернету та його широке користування у світі стало результатом того, що сучасні письменники відчули необхідність спілкуватися з потенційним читачем через соціальні мережі, для прикладу: Facebook, Google, Amazon. Сучасні письменники все частіше викладають свої твори в інтернет, не відмовляючись, водночас від друкованого варіанта твору. Завдяки своїм сторінкам у соціальних мережах, продукт їхньої творчості з'являється не тільки в паперовому варіанті, але й цифровому та аудіоваріанті.

Творчість Девіда Бейкера, яка вже була об'єктом наших наукових розвідок, пов'язаних із першим знайомством із письменником і його творчістю, та аналізом дискурсу його історичного роману «Зваблення Єви Фольк» (“The Seduction of Eva Volk”) потребує подальшого дослідження його творчості з точки зору впливу на нього медіа. Медіа мають неабиякий вплив на створення романів різного жанру, що з'являються в сучасному світі, який не уявляє існування без Інтернету та новітніх технологій. Твори письменників ще не були об'єктом зацікавленості вітчизняних мовознавців з точки зору впливу медіа на їхнє творення. Це швидше всього пов'язано з тим, що не всі дослідники досконало володіють комп'ютерними знаннями та навичками користування Інтернет пошуком.

Головною метою цієї роботи є аналіз інтернет-ресурсів, який створений письменником для постійного спілкування зі своїм читачем, принципи його структурування, наповнення інформацією та перспективи користування такими Інтернет-платформами не тільки для письменників, а і для науковців.

Творчість сучасних письменників широко представлена в Інтернеті для забезпечення зворотнього зв'язку з читачською аудиторією. Так, створюючи свою Web сторінку, автор спілкується зі своїм читачем. Для прикладу, Девід Бейкер, здійснює це в рубриках: *Books, Music, News, More about C D Baker, Home*. У рубриці *Books* автор повідомляє про всі свої надруковані твори в хронологічному порядку, починаючи з найновішого роману: *Siege of Eden: The Rise of the Illuminati; The Pursuit of Leviathan, Becoming the Son: An Autobiography of Jesus; The Seduction of Eva Volk; The Journey of Souls Series; Swords of Heaven; The List; Seedlings: Fables from the Forest (For Children); 101 Cups of Water; 40 Loaves*.

Про покладену на музику поезію Девіда Бейкера, ми довідуємось із рубрики *Music*. Музичні твори можна безкоштовно прослухати online. Вони того

заслужують. Тут же на вебсайті вам радять, як їх замовити. До випуску таких творів залучені композитори, музиканти і співаки. До покладення поезії Д. Бейкера на музику залучено канадського композитора Джонатана Уріє, (Jonathan Urie), а виконавцем став Курт Джонстон (Kurt Johnston). Поезію *I'll Love you for always* Д. Бейкер присвятив своїй дружині. Поезія *Fare Thee Well* присвячена річниці вшанування загиблих пожежників і поліцейських у Нью Джерсі. Лірика *My Christmas Eve*, що наснилася йому однієї ночі 2010 року, на думку автора, створена для тих, хто асоціює Різдво із сумом, а не з радістю.

Історичний роман «Зваблення Єви Фольк» (*The Seduction of Eva Volk*) також озвучений актором-наратором Майклом Вулфом (Michal Wolf). Тривалість звучання книги дванадцять годин і п'ятдесят хвилин. На сайті ми бачимо, що можна прослухати уривок із твору. Його можна прослухати безкоштовно, протягом тридцяти днів, але вам однаково прийдеється повідомити про свою платоспроможність для подальшого отримання доступу до джерела. Художній твір в аудіоформаті набирає нових якостей та іншого сприйняття й може бути об'єктом подальшого дослідження для експертів різного профілю.

З рубрики *Новини* ми знаємо про найновіші результати праці автора. Він заслуговує на увагу своєю продуктивністю.

У розділі *More about C D Baker*, автор подає свої біографічні дані, доповнює їх ілюстративним матеріалом, фотографіями, що дає змогу опустити завісу особистого життя письменника. Це створює довіру до автора і викликає зацікавленість до особистості автора та його творчості.

Медійна форма спілкування письменника зі своїм читачем набирає обертів і вимагає нових підходів, методів і методик дослідження сучасних художніх творів. Автори використовують відомі соціальні інтернет-платформи, такі як: Facebook, пошукову систему Google, комерційну структуру Amazon. На Amazon платформі ми бачимо, що до процесу залучена ціла індустрія. Твори тієї ж тематики, історичні романи інших авторів, пов'язані з Другою світовою війною, пропонуються читачеві як в паперовому, так і в аудіоформаті. Кожен із творів має «випадаюче меню» короткого змісту. Читач може обрати твір за своїм уподобанням.

Отже, такий напрямок застосування медіа в сучасному літературному світі, вимагає і від читача і від науковця обізнаності в новітніх комп'ютерних технологіях і володіння як навичками користування *сучасним художнім продуктом*, так і можливостями придбати такий художній твір через Інтернет у будь-якому форматі як паперовому, так і електронному, за останнім, вірогідніше за все, майбутнє.

**ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТІВ БІЛЬ ТА ЖАХ
В УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ
ТА АНГЛОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ**

Основною темою доповіді є аналіз вербалізації концептів *Біль* та *Жах* в українському художньому дискурсі та англомовних перекладах. Аналіз здійснено на матеріалі повісті-поєми Осипа Турянського «Поза межами болю» та її англомовного перекладу, виконаного Андрієм Микитяком. Головною ціллю роботи стало визначення основних культурних парадигм українського та англійського/американського народів та виявлення стратегій та прийомів, які можна використовувати в перекладі з цих мов, коли йдеться про тексти з культурним забарвленням. Задля досягнення мети автор використав філософську методологію таких наук як: перекладознавство, лінгвокультурологія, емотіологія та соціологія перекладів. Як показують результати аналізу, культурами *Болю* та *Жаху* в англійській та українських мовах є доволі близькими. Проте є декілька значних відмінностей, які не дозволяють говорити про повну еквівалентність. Тому перекладачі мають володіти високим рівнем знань щодо найменших відмінностей між англійською та українською мовами для того, щоби правильно їх перекладати.

Окрім цього, робота пропонує аналіз розбіжностей між одомашненням та збереженням оригінальних акцентів у концептах. Як показує аналіз, перша стратегія потребує знання структури цільової мови, яке переважно характерне для її мовців. Друга стратегія навпаки потребує більшого знання синтаксичних та концептуальних особливостей мови оригіналу. Отже, попри стереотипи, переклад іншою мовою може робити й людина, яка не є представником цільової мови.

Ключові слова: *концепт, культура, переклад, культура, перекладач, одомашнення, соціологія, емоції, біль, жах.*

**ТЕКСТ – ЧИТАЧ – ТВІР:
КОГНІТИВНО-НАРАТОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА**

Сучасні тенденції розгортання теоретико-літературного дискурсу значно розширюють горизонти наратології, зокрема, у поетологічному осмисленні когнітивних аспектів моделювання викладових стратегій. Специфіка діалогу художнього тексту зі свідомістю – одна із чільних проблем літературознавства, представлена, як у теоретичних підходах до аналізу, так і в прикладних поетикальних студіях. Значною мірою методологічно-термінологічний апарат сформований у класичних для наратологічного дискурсу та новітніх дослідженнях (В. Шмід, Б. Вервек, Л. Герман, Л. Заншайн, У. Марголін, А. Палмер, М. Флудернік, Т. Гребенюк, Р. Савчук, О. Собчук, М. Ткачук та ін.).

У просторі репрезентації та сприйняття свідомості / свідомостей, присутніх у художньому наративі, одне із найважливіших місць належить читачеві не лише як посередникові, але і як активному чинникові співіснування кількох світів: інтенційного модусу, його фікційного втілення, а також індивідуального особистісного переживання їхнього синтезу. Специфіка читацької присутності зумовлена не лише конвенціональним статусом, не лише наративним контуром тексту, не лише об'єктивними інтенційними засновками, але і способами проникнення в художній світ, шляхами (чи стежками) віднайдення того сенсу, заради якого і відбувається читання як феномен соціокультурний, психологічний, емоційний тощо. З позиції когнітивної наратології кожна читацька проєкція має свої особливості, що впливають на її місце в процесі літературної комунікації. Аналітична візія дискурсу читання як процесу в когнітивному аспекті мала би з'ясувати специфіку діалогічних відносин між смислом та значенням твору, між правом автора бути почутим та обов'язком читача осмислити авторську інтенційну присутність.

Фундаментальна позиція розуміння літератури загалом та кожного контакту читача із текстом, зокрема, визначає та моделює стратегію сприймання всіх складових літературної комунікації (спілкування). З одного боку, ідеальним чи досконалим можна вважати таке читання, яке дивовижним чином спромоглося асимілюватися з авторським досвідом, настільки зжитися зі світом емоцій, вражень і думок, сплетених у феномен тексту, що рецепція читача ототожнювалась із власною авторською. Інакше кажучи, варіантом ідеального читання є уніфікація горизонтів – творення і сприймання. З другого боку, після визнання автономності твору та його самодостатності позаособистісним світом творця слід очікувати від ідеального читання но-

вого форматкування художнього світу, надання йому значно ширшого кола значень не лише щодо всіх передбачених автором, але й тих, про які автор не здогадувався. У цьому випадку читач маніпулює текстом і мимоволі стає його автором. Видається, що досконалого діалогу не відбулося, адже обидві позиції – відправника повідомлення та його адресата – посідає читач.

Винятковість та всеправність авторської інтенції викликає сумнів, рівно ж, як і вимоги надати ширшого горизонту читацькій компетентності, збільшивши її в правах на смисл твору. Водночас варто зауважити, що процес читання (з виявленням ціннісних для конкретного читача маркерів) все-таки є похідним від процесу написання (з наявними онтологічними маркерами). Рецептивно-когнітивна теорія літератури, спираючись на інтенційний горизонт, могла б репрезентувати неосяжні інтерпретаційні моделі, у яких постав би світ, значно ширший, аніж про нього міг здогадатися автор.

Виникнення в літературно-естетичному просторі нового твору є подією, що потребує відгуку. Читач поводиться із художнім твором, умовно кажучи, на власний розсуд: він ставить питання, будує в уяві фікційний світ, а також знаходить відповіді на ті численні виклики, що постають уже під час читання й самим своїм формулюванням збагачують життєвий досвід читача. Передусім завдяки читачеві літературний твір набуває символічного значення, проростає додатковими значеннями або їхніми відтінками.

Отже, розгортання когнітивного ланцюга відбувається від першого читання, як способу шукати себе-у-тексті до рецепції, як шукання твору-в-тексті. Вміння зрівноважити виклики автора та потреби читача, здатність правдиво спроектувати мовчання автора на голос читача й навпаки, цілісність контекстного знання – ці та деякі інші чинники вважаємо найбільш значущими для встановлення оптимальної когнітивно-рецептивної системи, для відшукування схеми розкодування первинного значення твору, або як способу трансформації тексту у твір за активної участі читача.

Діана МЕЛЬНИК

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛІТЕРАТУРИ ФЕНТЕЗІ ДЛЯ ДІТЕЙ

(на матеріалі роману Корнелії Функе «Чорнильне серце»
та його українського перекладу)

Феномен Корнелії Функе для німецької літератури важко переоцінити. Після роману Міхаеля Енде «Нескінченна історія» саме творчість цієї авторки знову привернула світову увагу до німецької літератури. Після успіху трилогії про світ чорнильного серця, авторку почали називати німецькою

Джоан Роулінг. Про популярність романів К. Фуке свідчить також чимала кількість їхніх перекладів різними мовами світу, а також екранізація трилогії про чорнильне серце, світова прем'єра першого фільму, з якої відбулася 2009 року. Саме у цьому році з'явився також і переклад роману українською мовою (видавництво «Теза», перекладач Олекса Логвиненко), крім того, роман внесений до списку рекомендованих творів із позакласного читання з зарубіжної літератури для сьомого класу.

Переклад літератури фентезі займає особливе місце в дискусії довкола перекладу художньої літератури, що зумовлено передусім специфікою цього жанру. Література фентезі творить новий, потенційно кращий світ, який реферує до реального світу, забезпечуючи собі в такий спосіб правдоподібність, підкреслюючи водночас його нереальність. Попри те, що у випадку з художньою літературою маємо справу з фіктивним світом, у літературі фентезі рівень фікційності досягає свого максимуму. У такий спосіб одне з основних завдань письменника полягає в тому, щоб віднайти необхідний баланс поміж фантазією та правдоподібністю. Таке саме завдання стоїть і перед перекладачем, який працює із фентезійною літературою, позаяк, перекладаючи текст, він також стає співучасником творення фентезійного світу.

За цього слід звернути увагу на засоби творення художнього світу в літературі фентезі. Сюди належать в основному засоби творення хронотопу художнього твору, а також система персонажів, які зазвичай поляризуються в межах понять добро – зло, а якщо маємо справу із множинністю світів, то й у межах реальний – казковий/фентезійний світи. Вагому роль у формуванні світу фентезі відіграють оніми, які стосуються географії вигаданого/реального світу, а також імена персонажів, які можуть виконувати функцію маркерів світу реального/фентезійного і слугувати орієнтирами або ж бути характеристичними іменами й містити в собі інформацію про характер, походження, вміння чи рід діяльності персонажа. Саме такі персонажі є типовими і для роману Корнелії Функе. Позаяк дія роману розгортається у двох площинах – реальному світі і світі художньої книги «Чорнильного серця», то й персонажі діляться на персонажів умовно реального світу та світу фантастичного. Їхні імена стають і маркерами світів, запускають дію роману, і є характеристичними, бо інформують про основні вміння чи риси персонажів. У такий спосіб передача власних імен – один із вагомих аспектів перекладу фентезійної літератури, позаяк неправильне тлумачення може призвести до спотворення задуму автора та руйнування цілісної картини світу.

Вагомою особливістю роману К. Функе є ще й активне використання інтертексту, що також впливає на вибір перекладацької стратегії. Інтертекст функціонує в романі на кількох рівнях: паратекст (маркований інтертекст, епіграфи до розділів книги запозичено із творів світової літератури, промов, висловлювань письменників тощо), маркований інтертекст (назви художніх творів у тексті роману), а також немаркований інтертекст (як-от персонажі, запозичені з худож-

ніх творів інших авторів). Слід відзначити, що використані в епіграфах цитати пов'язані із художнім світом роману К. Функе, але часом втрачають свій контекстуальний зв'язок із першоджерелом (як-от епіграф до роману з вірша П. Целана «Стрета» чи цитата з нобелівської промови Тоні Морісон). З паратекстом пов'язаний ще один вагомий перекладацький аспект, зокрема, транслітерація імен письменників, твори яких цитуються. Зважаючи частково на просвітницьку мету роману, який критика називає книгою-зізнанням літературі в коханні, вагомим аспектом є правильна передача імен письменників, а також назв художніх творів, що допомогло б у пошуку зацікавленим читачам.

Леся МИСИК, Ірина САВКА

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ АРТИКЛІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ЮРИДИЧНІЙ МОВІ

В англійській мові категорія означеності / неозначеності є відкритою й виражається регулярно за допомогою вибору означеного або неозначеного артикля. Можна розглядати наявність артикля і, відповідно, наявність відкритої категорії означеності в мові як свідчення того, що уявлення про означеність є важливим елементом для носіїв певної мови. Категорія означеності та неозначеності в німецькій/англійській мові – це централізоване поле з цілісним морфологічним ядром, вираженим артиклем формою імені. Аналізуючи наукові праці, ми зауважили, що серед мовознавців існують певні суперечності щодо природи артикля та його значення.

Зокрема, О. В. Фьодоров розглядає функцію артиклів виключно у світі теорії активного членування речення, коли неозначений артикль вводить щось нове, невідоме, а означений артикль, навпаки, є ознакою вже відомого. Означений артикль є сигналом теми, а неозначений – реми. На думку автора, передача розбіжності в артиклі означеному та неозначеному в таких випадках навряд чи може здійснюватися лише за допомогою лексичних засобів або якихось окремих слів. Англійська іменникова група, що виконує синтаксичну функцію підмета в таких реченнях, може становити рематичний елемент, якщо вона оформлена неозначеним артиклем, і тематичний – якщо означеним.

У системі службових слів артикль займає дещо особливе місце, так, як він, на відміну від прийменників і сполучників не тотожний матеріально жодному повнозначному слову. Хоча історично артиклі сучасної англійської мови походять від повнозначних слів: *the* – генетично зв'язаний із вказівним займенником *that*, а *a(n)* – з числівником *one* (один).

Упродовж багатьох століть дослідники англійської мови в основному трактували артиклі, як самостійні слова з власними значеннями і функціями. Є всі підстави вважати англійський артикль службовою частиною мови,

окремим словом, оскільки артикль, подібно іншим словам у реченні, може не повторюватися, якщо він входить в склад членів речення, що є однорідними за синтаксичною функцією й загальним характером змісту.

Дослідження присвячені аналізу газетних і журнальних заголовків зазначають цілий ряд граматичних і стилістичних особливостей, котрі відрізняють мовленнєві вираження в заголовках газетних та журнальних статей від мови самих статей і творів інших функціональних стилів. Серед іншого дуже часто підкреслюється лаконізм (надзвичайна стислість) висловлювання, яке на думку багатьох дослідників досягається за допомогою пропуску допоміжних дієслів, а в мовах, де вживається артикль – ще й пропуском артиклів. Дослідники вважають справедливим твердження про лаконізм газетних заголовків, тим самим вказуючи на той факт, що часте пропущення в них артиклів пов'язане не тільки з відповідним прагненням журналістів до стислого викладення своїх думок, але й мотивами економії місця в газеті та часу читачів, а ґрунтується на функціональній специфіці заголовку й тієї ролі, яку грає в ньому артикль.

Насамперед необхідно відмітити, що загальноприйняте твердження про певну стислість газетних заголовків, яка досягається через пропущення артиклів, пов'язується з певними труднощами.

Перша перешкода полягає в тому, що в газетах трапляються заголовки, у яких артиклі не пропущені, а також – це ще більш цікаво в зв'язку з проблемою, яка розглядається, тобто заголовки, у яких одні іменники мають артиклі, а інші – ні.

Брак артикля, який має здатність по-різному актуалізувати іменник використовується в газетних і журнальних заголовках для того, щоби було певне інтригування читача, недовомовленість. Іменник без артикля, який вжитий у заголовку вказує не на певний, конкретний предмет, а тільки називає його за допомогою поняття, причому функцію актуалізації цього іменника виконує сама стаття.

Отже, відсутність артикля в заголовках, які були згадані вище не є показником газетного лаконізму, а представляє собою лише природне вживання артикля, яке характерне для газетно-публіцистичного стилю, так і для інших функціональних стилів.

Леся МИСЛОВСЬКА

ПРИКМЕТНИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОЦІНКИ У «МЕТАМОРФОЗАХ» ОВІДІЯ

На основі дослідження семантичного поля прикметників оцінки у поемі Публія Овідія Назона «Метаморфози» зафіксовані мовні одиниці можна поділити на загальнооцінну лексику (bonus, malus) та за такими видами частко-

вої оцінки: сенсорна, представлена словами *levis, onerosus, mollis, pretiosus, rudis, foedus, tenebrosus, immensus, ingens, liquidus, mitis, turpis, acceptus, spissus*; інтелектуальна: *prudens, ignarus, stultus, imprudens, demens, insanus, sagax*; емоційна: *iucundus, securus, inimicus, saevus, ingeniosus, severus, horridus, maestus, irrequietus, insanus, violens, terribilis*; естетична: *pulcher, formosus, speciosus, mirabilis*.

Найчастіше в поемі «Метаморфози» зустрічаємо лексику етичної оцінки, яка здебільшого акцентує негативні риси характеру людей. Цю лексику можна поділити на такі підгрупи: 1) прикметники, пов'язані з характеристикою чесності/нечесності: *iniustus, iustus, sceleratus, perfidus, inculpatus, exorabilis*; 2) вказують на ставлення до інших людей: *gratus, carus, crudelis, mitis, avidus, immitis, blandus, inhospitus, torvus, tristis*; 3) виражають ставлення до себе: *felix, miser, infelix, miserabilis*; 4) характеризують культуру поведінки гідної/негідної людини: *dingus, durus, fidus, ferus, ingratus, timidus, invidiosus, importunus*; 5) позначають вольові якості: *fortis, ferox, superbus, audax, animosus*; 6) пов'язані з релігійністю людини: *sacer, divinus, pius, impius*. У процентному відношенні найчисельніша ЛСГ етичної оцінки складає 48%, інтелектуальної – 10%, емоційної – 15%, сенсорної – 12%, естетичної – 10%, загальнооцінної лексики – 5%. У поемі Овідія «Метаморфози» прикметники оцінки несуть велике смислове навантаження, допомагають авторові висловлювати своє ставлення до людей, подій та явищ природи, акцентуючи характерні особливості образів дійових осіб та світу, який їх оточує.

Ольга НАЗАРЕНКО

АНТИЧНІ МОНЕТИ У ЛЬВОВІ

Звідки у Львові з'явилися античні монети – грецькі й римські? У 1784 році у Львівському університеті для підготовки майбутніх урядовців створили колекцію монет. При вивченні курсу нумізматики на кафедрі сфрагістики, нумізматики, геральдики основну увагу звертали на дослідження античних монет. Античні монети «прибули» до Львова з Віденської імператорської збірки. Спочатку монети зберігали в Податковому управлінні, згодом у бібліотеці університету.

У нумізматичній збірці Львівського національного університету ім. Івана Франка зберігається тисяча грецьких і понад шість тисяч римських монет. Кожна монета міститься в окремому паперовому конверті, має картку наукового опису. Так давньоримська монета – сестерцій викарбувана з латуні. На аверсі зображений римський імператор Адріан, на реверсі – постать

богині Фортуни. Монета важча за звичні українські копійки. На монеті немає ні номіналу, ні року карбування. Важить сестерцій приблизно 25 грам, датується 117 роком н.е. зазначено на картці наукового опису.

У давні часи монети не датували. Ця практика поширилася лише наприкінці XV століття. Сьогодні нумізматам важко визначити час їхнього карбування. Номінал металевих грошей давні римляни визначали за розміром, вагою, зовнішнім виглядом. Карбували античні монети на високому мистецькому рівні. У Римській державі переважали монети зі срібла, міді, латуні, інколи були золоті.

Давньоримські монети – єдине джерело, за яким можна скласти майже повну галерею портретів римських імператорів та їхніх дружин. Імператори, які правили впродовж тривалого часу, окрім, як на монетах, зображені на мозаїках, увіковічені в бюстах, а ті, які правили 10-20 днів тільки на монетах. На аверсі, як правило, карбували зображення особи, від імені, якої карбувалася монета. У Римській державі – це був імператор. На реверсі зображали різні божества, визначні події, видатні пам'ятки архітектури. Прикладом може слугувати статуя Зевса на Олімпі – одного із семи чудес світу, зображення якого дійшли до нас тільки на монетах.

Наталія НЕРА

ДИФЕРЕНЦІЙНІ ОЗНАКИ «ЧОЛОВІЧОГО» VS «ЖІНОЧОГО» У НЕВЛАСНЕ-ПРЯМОМУ МОВЛЕННІ: ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИЙ РІВЕНЬ

Гендерні дослідження, без сумніву, лінгвістично-релевантні, оскільки гендерний фактор конструюється мовою. Аналіз організації лексичного рівня художнього тексту може дати ключ до опису персонажа як моделі мовної особистості, адже єдиною матеріальною субстанцією існування героя в тексті є його мова, а точніше – слово (Л. Н. Чурилина). Отже, досліджуючи вербальну поведінку персонажів-чоловіків та персонажів-жінок у НПМ, ми виділяємо лексичні одиниці, частини мови, синтаксичні структури, які притаманні обом статям у НПМ. Аналізуючи лінгвістичну структуру чНПМ vs жНПМ, ми констатували, що морфологічні ознаки відіграють значну роль у демаркації НПМ як одного із видів лінгвопрагматичних форм оповіді. Критеріями відмежування НПМ з канви авторської оповіді служать: прономінальна транспозиція, темпоральне зрушення, модально-прагматичний і синтаксичний аспекти.

У досліджуваних прозових творах гендерний фактор проявляється у використанні автором-жінкою таких мовних засобів, які є виразниками жіно-

чої індивідуальності. Отже, дослідження лексико-граматичної моделі чНПМ vs жНПМ дало нам змогу зіставити ознаки жіночого vs чоловічого мовлення в рамках англомовної феміністичної літератури та виділити фемінні vs маскулінні параметри. Проаналізовані гендерні характеристики чНПМ vs жНПМ уможливили проникливу інтерпретацію глибинних кодів жіночих текстів на лексичному та синтаксичному рівнях.

У прономінальній системі чНПМ vs жНПМ домінує 3-особа однини, сигналізуючи про авторську перспективу розвитку подій. В аналізованих творах у чНПМ та жНПМ зафіксована форма 1-ої особи однини, яка передає відчуття таємничості, відчаю, страждання, страху, а також дає змогу читачеві зазирнути у внутрішній світ персонажів—чоловіків та жінок. Форми 1-ої та 2-ої форм множини сигналізують про комунікацію автора та читача, встановлюють зв'язок між ними, залучаючи читача до переживань. Специфіка функціонування темпоральної системи чНПМ vs жНПМ залежить від того, чи суб'єкт перебуває в стані спогадів (позиція ретроспекції), сподівань (позиція проспекції), чи переживань (позиція інтроспекції). Результати аналізу продемонстрували, що персонажі-чоловіки й жінки найчастіше вдаються до інтроспекції та ретроспекції, так як події в часовому каркасі чНПМ vs жНПМ розгортаються через міркування, спогади, розповіді та самоспостереження героїв.

Модальні оператори, вигуки, емоційно-експресивна лексика, формують основу лексичної бази чНПМ vs жНПМ, яка проявляється в репрезентації суб'єктного плану, у виділенні чоловічого vs жіночого НПМ. Аналіз НПМ свідчить про те, що модальні оператори превалюють у жНПМ і реалізуються в комунікації «жіночого типу» частіше, ніж в чНПМ. Найяскравішим виявом жіночої емоційності у чНПМ vs жНПМ на лексичному рівні є вигуки, які ми диференціювали на чоловічі та жіночі. Їхня семантика дифузна, адже здатна передавати як позитивні, так і негативні емоції залежно від контексту.

Синтаксис НПМ (чНПМ vs жНПМ) характеризується широким спектром невластивих питальних структур: риторичний оклик, риторичне запитання, експресивно-редуковані структури: еліптичні й номінативні структури, апосіопезис, парцельовані та сегментовані конструкції. Саме ці конструкції динамізують оповідь, вводячи елемент живого мовлення, вони є засобом висловлення думки, міркувань, почуттів героїв у чНПМ та жНПМ. Однією з форм текстової актуалізації чНПМ vs жНПМ є репрезентуючі дієслова, які вводять чНПМ та жНПМ і слугують засобом виділення з оповіді персонажної перспективи. Гендерний підхід до репрезентуючого компоненту (РК) у НПМ дав змогу нам виділити якісно відмінні характеристики в чНПМ та жНПМ, а саме семантику та позицію РК.

НОМІНАТИВНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТУ «ЛЮБОВ» В РОМАНІ АХІЛЛА ТАТІЯ «ЛЕВКІППА ТА КЛІТОФОНТ»

Номінативне поле концепту «любов» в романі «Левкіппа та Клітофонт» давньогрецького письменника Ахілла Татія досліджено за допомогою вивчення його репрезентантів, представлених словотвірним компонентом *fil-*. Він трапляється в романі 152 рази.

До складу любовної лексики, яка формує номінативне поле досліджуваного концепту належать іменникові, дієслівні та прикметникові лексеми. Ядро становлять лексеми *φιλῶ* (любити, цілувати) та *τό φίλημα* (поцілунок). Відповідно 44 та 43 слововживання.

Із поданих у словниках значень лексеми *φιλῶ* ми зафіксували в Ахілла Татія 28 прикладів зі значенням «любити» та 16 – «цілувати».

Лексема *φιλῶ* у значенні «любити» вживається в досліджуваного автора у своєму прямому значенні, дуже часто поєднуючись із прямими додатками і притому неодноразово є в складі стилістичної фігури антитези, що сполучається з оксимороном: ¹ *καὶ μισοῦμένη τὸν μισοῦντα φιλῶ* (5,25,2) – «і я, яку ненавидять, ненавидячого люблю», – каже одна з героїнь роману Меліта, звертаючись до Клітофонта.

Лексема *τό φίλημα* у Ахілла Татія – один із найпоширеніших тілесних виявів любові. Письменник використовує названу лексему в складі різних художніх засобів, зокрема, метафор. Так, Клітофонт називає поцілунки Левкіппи такими, що ранять: *τιτρώσκει σου φίλημα* (2,7,6). Вони хвилюють серце: *ἢ δὲ ταραχθεῖσα τῷ φιλίματι πάλλεται* (2,37,10), схвильоване поцілунком (серце) тріпоче.

Увиразне значення лексеми *τό φίλημα* поєднання з метафоричними прикметниками. Клітофонт називає поцілунок коханої «істинним, живим, солодким»: *ἀλλ' ἰδοὺ καὶ φίλημα ἀληθινὸν καὶ ζῶν ... γλυκύ* (3,18,2).

Крім іменника *τό φίλημα* в значенні «цілувати», автор вживає дієслово *φιλι* та композит *катаφιλῶ*.

Ахілл Татій здебільшого поєднує обидва дієслова з іменниками прямими додатками: *φιλεῖν τραχηλόν* (2,4,4) – цілувати шию, *τὰς χεῖρας* (5,27,1) – руки, *τὸν πατέρα* (1,7,3) – батька, *τὸν πρόσωπον* (1,7,3) – обличчя тощо. Інколи натрапляємо на поєднання згаданих дієслів з іменниками в непрямих відмінках: *ἐθέλει φιλεῖν χεῖρες* (2,37,7) – хоче цілувати губами.

Вживаний Ахіллом Татієм ад'єктив φίλος (корінь φίλ-) можна вважати афектонімом, тобто словом, яке вживається на позначення суб'єктів кохання. Треба зауважити, що романіст вживає його лише у суперлативі: Τί σιγῶς φίλάτης; (3,11,2). «Що ти мовчиш, найдорожча?» – каже Клітофонт, звертаючись до своєї коханої Левкіппи.

Вкрай рідко трапляється зафіксована в романі лексема ἡ φίλία і лише у значенні «дружба».

Отже, розглянувши номінативне поле концепту «любов» у романі «Левкіппа та Клітофонт», констатуємо, що воно представлене рядом різночастини-мовних лексем. Вони беруть участь у творенні численних художніх засобів (антитез, метафор, оксиморонів тощо), що зумовлено особливістю жанру твору та ідіостилю письменника.

Ярина ОПРІСНИК

РОМАН КАДЗУО ІШІГУРО «НЕВТІШНІ»: ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ЛІТЕРАТУРИ, КІНЕМАТОГРАФУ І МУЗИКИ

У романі Кадзуо Ішігуро «Невтішні» (1995) переплетіння літературного, кінематографічного і музичного кодів виконує унікальну сюжетотворчу та смислогенеруючу функцію. Для даного роману характерна літературна кінематографічність, представлена такими прийомами аудіовізуальності, як концентрація наративу на зорових та слухових образах, розкриття психології персонажів через описи їхньої зовнішності та невербальної мови, символічна багатозначність певних явищ, предметів та звуків.

Роман «Невтішні» насичений візуальними метафорами, якими в кінематографі символічно передають архетипи людської психіки, як-от наскрізний мотив блукання лабіринтом, вузькими, темними коридорами та вулицями («*claustrophobic corridors*»; «*another narrow dark street*»; «*walk way dark, silent and empty*»). Серед кінематографічних візуальних ефектів у романі також трапляються: 1) ефект розмивання, коли протагоніст бачить щось нечітко через туман («*having to peer through the fine mist hovering in the air*»); 2) гра тіней, контраст світла й темряви («*the afternoon sunshine streaming through the window behind me, throwing my shadow sharply across the keyboard*»); 3) ефект фокусу на конкретному предметі («*the floor was a vast expanse of white tiles, at the centre of which, dominating every thing, was a fountain*»); 4) укрупнення плану через акцент на невербальній мові персонажів («*His face became strangely flushed. His jaw clenched furiously, his cheeks grew distorted, the muscles on his neck stood out*»). Важливого значення в

романі набуває звукова образність, зокрема, коли почуття персонажів розкриваються через особливе звучання їхнього голосу: «*her voice still sounded distant and lacking in urgency*»; «*he sounded tired and dejected*»; «*there was a playful note in her voice*». Також у романі періодично робиться акцент на тому, який ефект справляє музика на персонажів: 1) зачаровує, викликає сльози й ностальгію: «*Within minutes the music had cast a spell over us all, had lulled us into a deeply tranquil mood. Some of us had tears in our eyes. We realised we were listening to something we had so sorely missed over the years*»; 2) втішає: «*She'll be like the music. A consolation. A wonderful consolation*»; 3) навіює смуток: «*The sadness of the music drifting through the air*».

Крім того, у романі «Невтішні» задіяні такі прийоми кінематографічності, як монтаж, раптові стрибки хронотопу, флешбеки і довільне сповільнення та прискорення часу, які змушують читача сприймати прочитане як кіно, самостійно реконструюючи просторово-часові зв'язки між розрізненими та перемішаними сценами. Центральне місце в логіці, що керує реальністю роману, займають флешбеки в спогади протагоніста та використання часового і просторового стиснення, які функціонують за законами сну та психологічного часу. Просторово-часовий континуум у романі навмисно ненадійний, що демонструється рядом епізодів, коли час протікає в занадто повільному або швидкому темпі. Отже, у романі «Невтішні» прийоми кінематографічного маніпулювання простором та часом слугують не лише як засоби конструювання сюжетної лінії, а і як можливість відобразити символічну та хаотичну реальність, яка притаманна людським снам.

Олександра ОСТРОВСЬКА

РЕАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙНОЇ ТА ЕКСПРЕСИВНОЇ ОЦІНКИ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Оцінка як мовна категорія, що спирається у своїй семантиці на аксіологічну константу, з формального боку є вираженням за допомогою різноманітних мовних засобів узагальненого інваріантного значення схвалення/несхвалення кого-небудь або чого-небудь. Під час оцінки завжди тією чи іншою мірою присутні об'єкт і суб'єкт. У будь-якій мові вона включає аксіологічні предикати, інтенсифікатори, емоційно-експресивну лексику.

Дискурс оцінюється не лише щодо істинності або хибності інформації, але й порівняно до індивідуальних норм і цінностей, тобто до існуючих у цей момент поглядів носія мови. Окрім того, оцінюватися у такий спосіб може не

лише дискурс або база тексту, але й факти, які описуються. Читач або слухач вкладає в деякі фрагменти моделі свої особисті оцінки персонажів та подій.

Словосполучення «емоційна оцінка» називає різнорівневі явища. На екстралінгвістичному рівні емоційна оцінка являє собою думку суб'єкта про цінність певного об'єкта і проявляється не як логічне судження, а як відчуття, почуття, емоція мовця. На мовному рівні емоційна оцінка відображена й закріплена в семантиці мовного знака як сема. Оцінність, представлена, як співвіднесеність слова з оцінкою, й емоційність, пов'язана з емоціями, почуттями людини, не складають двох різних компонентів значення, вони єдині, як нерозривні оцінка й емоція на позамовному рівні.

Сема «емоційна оцінка», яку розглядають на абстрактному рівні, є семантичним інваріантом. На більш конкретних рівнях вона виступає у двох антонімічних варіантах: «позитивна емоційна оцінка» і «негативна емоційна оцінка».

Ми розглядаємо емоційну оцінку як інваріантну сему семантичного рівня мови, пов'язану з відображенням ціннісного відношення між суб'єктом і «предметом» на рівні реальної дійсності, думки суб'єкта (індивідуального чи колективного) про «предмет», виражений за допомогою емоцій або почуттів, що є компонентом оцінки в художньому дискурсі.

Конкретні слова не фіксують своєю семантикою всього «репертуару» емоційних реакцій людини. Такі емоції, як роздратування, гнів, незадоволення та інші не представлені в значеннях емоційно-лексичних одиниць, але вони створюють емоційний тон висловлювання, який зумовлює вибір експресивних слівформ із визначеною аloseмою «емоційна оцінка». У семантиці експресивного слова емоційна оцінка взаємодіє з іншими семами, які лежать в основі експресивності.

Експресія виявляє різноманітні відтінки сили слова. Експресія – це посилення виразності, те, що робить мовлення більш яскравим, вражаючим. Зображувальні якості мовлення, які відрізняють його від звичайного, стилістично-нейтрального, надають мовленнєвим засобам образності. Одна з істотних ознак експресії полягає в тому, що вона завжди пов'язана із своєрідним смисловими відтінками, які дають змогу мовцю виражати своє ставлення до предмета думки. Відповідно, експресія – це передусім категорія семантична, оскільки прояв у слові експресії супроводжується розширенням і ускладненням його смислового діапазону.

У семантиці експресивного слова поєднуються два макрокомпоненти: денотативно-сигніфікативний, який здійснює зв'язок між мовним знаком і об'єктивною реальністю, «частину», яку він відображає, і конотативний, пов'язаний з відображенням сфери емоційно-психічної діяльності – почуттів, емоцій, емоційних переживань людини, суб'єктивних думок і суб'єктивних уявлень про реальні явища.

Іншою, не менш важливою ознакою експресії є її взаємозв'язок з емоційністю. Окрім усіх смислових відтінків, до поняття експресивності входять також відтінки емоційної (позитивної або негативної) забарвленості, оскільки емоційність є однією з головних ознак експресивного змісту. Але не можна вважати, що експресія завжди й за всіх умов обов'язково пов'язана з емоційністю. Експресивність може бути присутня і в емоційному, і в інтелектуальному висловлюванні, відповідно експресивність у мові ширша, ніж емоційність.

Мовні засоби творення експресії різноманітні, неоднорідні та історично мінливі. Експресивність може виражатися: а) морфологічними засобами (прикметники, іменники, прислівники, дієслова); б) синтаксичними (словосполучення, порядок слів); в) лексичними і лексико-фразеологічними; г) контекстуальним; д) фонетичними засобами.

Проблема експресії як мовно-стилістичної категорії походить з існування різних її мовних ознак, створених у загальнонародній мові. Елементи, які характеризуються різницею експресивного забарвлення, не існують у мові як такі, що не піддаються систематизації. Вони об'єднуються в певні експресивно-стилістичні ряди всередині мовної системи залежно від однорідності експресивності та їхнього ставлення до єдиної норми загальнонародної мови й до традицій, які склалися для їхнього функціонально-поширеного вживання.

Наталія ПАНЧИШИН

РОЛЬ СПОЛУЧНИКІВ ТА СПОЛУЧНИХ СЛІВ У КЛАСИФІКАЦІІ ТАКСИСУ

У сучасному вітчизняному та зарубіжному мовознавстві помітна тенденція до вивчення художніх текстів через призму категорії таксису. Таксис здебільшого розглядають із точки зору функціональної граматики. Таксисна форма є поліпредикативною конструкцією (ППК). Основою формування ППК є складнопідрядні та складносурядні речення. За ключовими іманентними темпоральними ознаками таксис має чотири різновиди: лінійний рівнорядний, лінійний нерівнорядний, нелінійний рівнорядний, нелінійний нерівнорядний.

Класифікація підрядних часових речень до певного виду таксису відбувається на основі засобів зв'язку головного та підрядного речення, зважаючи на їхню природу та тип.

Щодо природи засобів зв'язку, то в частині синтаксичних праць стверджується, що предикативні частини в складнопідрядних темпоральних ре-

ченнях поєднуються за допомогою *сполучників*. В інших роботах говориться, що *сполучники і сполучні слова* поєднують компоненти часових речень. Часто ці поняття просто не розділяються.

Щодо типу зв'язку підрядної частини з головною в складнопідрядних темпоральних реченнях, то існує декілька їх класифікацій.

І. Р. Вихованець виділяє складнопідрядні речення з *прислівними й детермінантними підрядними частинами*.

К. Ф. Шульжук виділяє три різновиди конструкцій: *сполучниковий, відносний (сполучнослівний) та займенниково-співвідносний тип*.

Отже, проаналізувавши вищезгаданий матеріал і застосувавши до латинських текстів, було виявлено лише три різновиди таксису, представлені складнопідрядними часовими реченнями.

На основі проаналізованого матеріалу можна зробити висновок, що розглянуті різновиди таксису представлені часовими реченнями з детермінантним та кореляційним зв'язками. Детермінантний зв'язок найчастіше виступає в реченнях із недиференційованим сполучником *cum* (лінійний нерівнорядний таксис), однак, якщо в головному реченні наявні часові конкретизатори, представлені займенниковими прислівниками, прислівниками чи іменниками, то в такому випадку ми говоримо про кореляційний зв'язок різних типів (нелінійний рівнорядний таксис (сутаксис), нелінійний нерівнорядний таксис (інтаксис)). Часові речення із диференційованими сполучниками *cum primum, ut, ut primum, ubi, ibi primum, simulac, simulatque, simul ut, quom extemplo, extemplo ubi, postquam, posteaquam, antequam, priusquam, dum, donec, quoad* побудовані також за допомогою кореляційного зв'язку (лінійний нерівнорядний таксис, нелінійний рівнорядний таксис (сутаксис)).

Mariana PELIKAN, Lyubov VITALISH

AKTUELLE GESPRÄCHSTHEMEN

(ein Lehrwerk für Deutsch als zweites Fach)

Die Gestaltung aller Arten von sprachlichen Kompetenzen bei Germanistikstudenten erhält zurzeit ein besonderes Gewicht unter den modernen Herangehensweisen an das Erlernen der Fremdsprachen an ukrainischen Hochschulen.

Die kommunikative Herangehensweise bleibt im Mittelpunkt des Fremdsprachenunterrichts sowohl Deutsch als erstes Fach als auch bei der Erwerbung vom Nebenfach. Es gilt dabei, verschiedene Methoden im Unterricht sowie mannigfaltige selbstständige Arbeit der Studenten sinnvoll zu verbinden; die Teilnehmer des Lehr- und Lernprozesses – Lehrer und Studenten – richten ihre Anstrengungen zur erfolgreichen Kommunikation als zum Hauptziel.

Im Mittelpunkt der selbstständigen Arbeit der Studenten befindet sich die traditionelle Arbeit mit den Texten. Das Lesen stellt bekanntlich eine Art der Kommunikation dar, noch mehr – es bildet ein Mittel zur Erkenntnis der Welt, zur Bereicherung des aktiven und passiven Wortschatzes, zur Entwicklung des Intellekts, zum Informationsaustausch. Ein schnelles und tiefes Verständnis des gelesenen Textes sichert dem Lernenden eine gute Leistung in seiner Lerntätigkeit, bringt positive intellektuelle Emotionen mit und zeugt vom entsprechenden Niveau der Beherrschung der Fremdsprache.

Das Lehrwerk "Aktuelle Gesprächsthemen auf Deutsch" [1] setzt sich zum Ziel, feste Fähigkeiten für die Arbeit mit dem fremdsprachigen Text bei Studenten zu entwickeln, ihnen das Verständnis und das Können für richtige Beantwortung von Fragen beizubringen, das in den Fragen befindliche lexikalische Material dynamisch bei der Konstruierung der Antworten zu verwenden. Noch einen Schwerpunkt der Übungen bilden unterschiedliche Varianten der Wortfolge in Sätzen.

Das vorliegende Lehrwerk besteht aus vier thematischen Teilen: Der erste Teil "Persönlicher Bereich" enthält 12 Texte auf dem Sprachniveau A1 und A2, Fragen und Aufgaben zu jedem Text; der zweite Teil "Öffentlicher Bereich" fasst 12 Texte auf dem Sprachniveau A2 und B1 zusammen; der dritte und der vierte Teil – "Die Ukraine, ihre Geschichte und Kultur" und "Deutschsprachige Länder: Vielfalt und Tradition" – enthalten die Texte auf dem Sprachniveau B1, B2 und C1. Kurze aktuelle Texte gestalten den Themenkreis, der vom Studienprogramm der Bildungsstufe "Bachelor" vorgesehen ist und den Interessen der Studenten entspricht.

Eine kurze Liste der Lexik nach jedem Text sollte der Aktivierung und Festigung des notwendigen Wortschatzes dienen; die Lückenübungen und die Übungen zur Rekonstruierung der Wortfolge in Sätzen sollen ebenfalls der Realisierung der grammatischen Kenntnisse, besonders der Wortfolge in zusammengesetzten Sätzen, nützen.

In Zukunft haben die Verfasser des Lehrwerks vor, den didaktischen Teil jedes Themas zu erweitern, indem Übersetzungsübungen hinzugefügt werden sollen; eine hilfreiche Stütze für die selbstständige Übersetzung werden auch eine deutsch-ukrainische und ukrainisch-deutsche Wörterliste der aktuellen Lexik im gesamten Lehrwerk bilden.

Das vorhandene Lehrwerk eignet sich für die Arbeit im Unterricht und für die selbstständige Arbeit der Germanistikstudenten der Fakultät für Fremdsprachen, welche Deutsch als zweites Fach studieren sowie für alle, die daran Interesse finden, den deutschen Text verstehen zu lernen und auf Deutsch sprechen zu können.

Bibliographie:

1. Віталіш Л. П., Пелікан М. Р. Актуальні розмовні теми німецькою мовою = Aktuelle Gesprächsthemen auf Deutsch : посібн. / Любов Віталіш, Мар'яна Пелікан. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 160 с.

ГРИГОРІЙ КОЧУР: ПРО ВИДАВНИЧУ ПОЛІТИКУ ТА ВИБІР ТВОРІВ ДЛЯ ВИДАВНИЧИХ ПРОЄКТІВ

---

1. Видавнича політика та вибір творів для видавничих проєктів – тема, яка залишається незмінно важливою з огляду на необхідність інтеграції України до світових літературознавчих та культурознавчих процесів та, зокрема, ознайомлення української аудиторії зі здобутками світової літератури й популяризації української культури у світі.

2. Думки відомого українського перекладача ХХ століття Григорія Кочура варто розглянути крізь призму сучасності: охарактеризувати ті прогалини в роботі видавництва, які вже заповнено, та ділянки, у яких стан не значно покращився, як порівняти з сучасним для перекладознавця.

3. У своїх працях Г. Кочур виділяє основні потреби видань українського художнього перекладу, перелічуючи насамперед ті ресурси, яких бракувало, виділяючи, зокрема, *словники* – загальні, спеціальні, фразеологічні, ідіом, словники фальшивих друзів перекладача, допоміжні засоби, яких не вистачає.

4. Г. Кочур виокремлює потребу в *критичній літературі*, вказуючи на відсутність та недосконалість довідкової літератури, працях наукових (а не науково-популярних репрезентативного характеру, на які зусиль розпорозувати не можна), вказує на необхідність випуску *бібліографічних покажчиків, систематизованих і коментованих статей та висловлювань українських письменників про переклад* (як це видавали інші нації), *хрестоматії українського перекладу* в його історичному розвитку, оскільки таке цілісне видання, з критичним і теоретичним осмисленням є відсутнє.

5. Проблему браку потрібних видань Г. Кочур розділяє на дві: брак видання і необхідність перевидання, зокрема, відзначає раритетність деяких видань, скажімо, тридцятих років, що винищувалися і брак передруків творів, які «криком кричать про перевидання».

6. Г. Кочур зазначає також проблему невідповідного рівня реалізованих видань. Загроза видання недосконалих чи неправильно дібраних збірок полягає в тому, що ця видимість видання тільки позбавляє можливості видавати ще раз у зв'язку з браком коштів та перекладацьких кадрів.

7. У своїх статтях Г. Кочур часто надає інформацію про необхідні видання і про плани чи то видавництва, чи то перекладачів. Аналізує практику українських та зарубіжних видавців щодо вибору творів для перекладу, зазначаючи, що іноді недосконалість підбору творів залежить виключно від обсягу збірки чи мети її видання, а іноді – від недбалості і браку необхідних

знань про творчість деяких поетів в упорядників збірок. Г. Кочур наголошує на тому, що найкращий вибір – це колективна антологія, де кожен перекладач знаходить різну інтерпретацію в іншій мові віршів за власним уподобанням, що зменшує суб'єктивізм і неадекватне відтворення поетичних творів. До збірок варто включати й кореспонденцію поета, та насамперед вибіриувати ті вірші, що свого часу з'являлися в журналах і до збірок не потрапили. У виборі необхідно враховувати і жанровий рівень. Ідеальною була би паралельна увага й до класичної, і до сучасної літератури. Невід'ємним компонентом видань Г. Кочур вважає ілюстрації.

8. Г. Кочур аналізує необхідність створення детальних проспектів українських видавництв. Неправильним Г. Кочур вважає стиль роботи видавництва, ключова риса, якої – поспіх та обмаль часу, виділеного перекладачеві. Тож радить готувати багаторічні проспекти перекладної роботи видавництва.

9. Г. Кочур здійснював масштабну роботу як редактор і упорядник опублікованих творів, й у форматі порад та настанов, які він давав колегам. Редакторська робота Г. Кочура поділялася на офіційну й неофіційну: він часто брався за «хатне» редагування перекладів. У редагуванні важливу роль відігравав момент вибору: за умови належної якості оригіналів та заповзятості перекладачів, Г. Кочур здатен був редагувати, не шкодуючи навіть свого особистого перекладацького часу. На його думку, редактор – співперекладач. А співпереклад Г. Кочур вважав можливим лише тоді, коли завершувач праці обговорював переклад із попередником, засвоїв його стилістичну манеру, по-дослідницьки проаналізував і систематизував словниковий запас, лексичні та синтаксичні скарби, використані попереднім перекладачем, використав примітки на берегах оригіналу або на закладках між сторінками.

10. Отже, у наш час думки Г. Кочура залишаються актуальними, зокрема, через величезний вплив різномірної літератури, за якою не стигають перекладачі, та у зв'язку з часто нефаховим підходом видавництва та перекладачів до формування кінцевого продукту. Настанови перекладознавця щодо підбору творів, здійснення перекладів, редагування та оформлення видань у рамках роботи видавництва заслуговують на використання в роботі сучасних видавництв.

Література:

1. Кочур Г. [Відповіді на запитання з анкети редколегії збірника «Теорія і практика перекладу» для перекладачів] / Г. Кочур // Теорія і практика перекладу. 1991. – К.: Вища шк., 1992. – Вип. 18. – С. 171-189.

4. Кочур Г. Езоп українською мовою / Г. Кочур // Кочур Г. Література та переклад: Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур; Передм. І. Дзюби, Р. Зорівчак. – К.: Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 622-625.

6. Кочур Г. Зауваження до перекладів для «Хрестоматії зарубіжної літератури XVII-XVIII ст.» / Г. Кочур // Кочур Г. Література та переклад: Досліджен-

ня. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур; Передм. І. Дзюби, Р. Зорівчак. – К.: Смолоскип, 2008. – Т. 1. – 612 с. – С. 87-90.

9. Кочур Г. Нова зустріч з Джозефом Конрадом / Г. Кочур // Кочур Г. Література та переклад: Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур; Передм. І. Дзюби, Р. Зорівчак. – К.: Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 695-697.

10. Кочур Г. Проспект збірки «Славетні українки-митці» / Г. Кочур // Кочур Г. Література та переклад: Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур; Передм. І. Дзюби, Р. Зорівчак. – К.: Смолоскип, 2008. – Т. 1. – С. 185-186.

11. Кочур Г. Рецензія на примітки М. І. Дубини до «Вибраних творів» Антона Крушельницького / Г. Кочур // Кочур Г. Література та переклад: Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур; Передм. І. Дзюби, Р. Зорівчак. – К.: Смолоскип, 2008. – Т. 1. – С. 280.

12. Кочур Г. Шекспир на Україні / Г. Кочур // Кочур Г. Література та переклад: Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур; Передм. І. Дзюби, Р. Зорівчак. – К.: Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 704-729.

13. Новикова М. Кочур у пост-Кочуровому світі / М. Новикова // Творчість Григорія Кочура у контексті української культури ХХІ віку: до 100-річчя від дня народження Майстра : матеріали ІV Міжнародної наукової конференції (Львів, 15-17 листопада 2008 р.). – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – С. 48-52.

14. Стріха М. Нові риси до портрета Григорія Кочура – дослідника, енциклопедиста, громадянина / М. Стріха // Творчість Григорія Кочура у контексті української культури ХХІ віку: до 100-річчя від дня народження Майстра : матеріали ІV Міжнародної наукової конференції (Львів, 15-17 листопада 2008 р.). – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – С. 14-23.

15. Рильський, Кочур. Світова класика українською мовою // Друг читача. – 1963. – 15. 06.

Олена ПИСАРЕВСЬКА

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО СТАНУ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ

Навчання на юридичному факультеті тісно пов'язане із вивченням та знанням закону, правових норм. Правова норма відрізняється від інших норм методами прийняття, впливом, місцем в ієрархії, контролем та санкціями. Саме культура норми та її тлумачення, права та обов'язки цікавить тих, хто

вивчає, викладає та практикує право. Основним питанням, на яке повинен відповісти юрист, є питання джерел права, без чого його викладання зведеться до коментування кодексів. Такі джерела не є непорушними і змінюються з часом. Тому викладання права сьогодні – це сфера, яка постійно переосмислюється. Можна розглядати право, як суспільну науку, або науку про суспільство: воно регулює вплив людини на суспільство; фактичні відносини і правила формують його щоденно; соціальний попит фахівців у цій галузі є постійно зростаючим [23;16].

Той факт, що поняття «правової держави» стало загальнопоширеним, про що щоденно стверджують ЗМІ, свідчить про те, що сучасне суспільство – це суспільство, яке має намір вирішити свої проблеми шляхом закону [2]. Хоча його процеси не є такими ж, як процеси інших соціальних наук, право перебуває з ними у тісних стосунках. Варто підкреслити важливий момент: студент, який вступає на перший курс юридичного факультету, як у Франції, так і в Україні, за винятком тих, хто має юристів у родині, не має сформованого загального бачення права. Це незнання відрізняє студента юридичного факультету від студентів інших спеціальностей. Юридичну освіту на першому освітньому циклі (Licence) здобувають студенти, які мають дуже різний попередній початковий досвід у закладах середньої освіти. Зазначена ситуація вимагає застосування особливих педагогічних методів та технологій рівномірної ініціації для подальшого поглиблення знань під час переходу на наступні курси, а згодом цикли. Такий педагогічний підхід стосується фундаментальних знань про основні групи правових норм та їх взаємозв'язок, основних методів права та загальнокультурної складової, необхідних для розуміння закону. Лише фундаментальне навчання, що відбувається у шести семестрах першого освітнього циклу, на бакалавраті (Licence), відкриває шлях до подальшої повної та спеціалізованої підготовки спеціалістів у галузі міжнародного права, здатних або приступити до професійної діяльності, або продовжити спеціалізацію на другому освітньому циклі, у магістратурі (Master) або на третьому циклі, у аспірантурі (Doctorat). Навчання на юридичному факультеті приводить переважну більшість студентів до судів, адміністрацій, фірм або дослідницької роботи, до міжнародних компаній та громадських організацій. Можливості надзвичайно різноманітні, але у них спільне те, що вони всі «займаються правом» [23;17]. Дослідження та пошуки інформації, які доводиться робити студентам під час підготовки до лекцій, семінарів, практичних занять, відрізняються за своїми об'єктами та методами, але мають спільну специфіку, яка ґрунтується насамперед на інтенсивному використанні часто дуже великих документів (історичних чи філософських текстів, законів, договорів, судових рішень тощо), які, незважаючи на наявність бібліотек, електронних ресурсів, баз даних, завжди потрібно довго шукати, збирати, аналізувати, розуміти, щоб потім правильно використовувати.

Освітні програми з права на першому освітньому циклі, бакалавраті (Licence), є досить однорідними і мають подібний перелік навчальних дисциплін у різних університетах: вони укладені на базі багатолітнього досвіду та сталої педагогічної моделі, продиктованої вимогами освітнього процесу, у який включаються студенти, що не мають базових знань з права. Проведений аналіз засвідчує, що для французьких університетів важливо підтримувати цей «спільний фундамент», оскільки це сприяє мобільності студентів як у середині Франції з одного університету до іншого, так і міжнародній академічній мобільності.

Література:

1. 76 Recommandation pour l'enseignement du droit [режим доступу: <http://www.afsp.mshparis.fr/observatoire/metiers/rapport2007enseigndroit.pdf>]
2. Портал юридичної освіти [режим доступу: <https://univ-droit.fr/>]

Людмила ПОПЛАВСЬКА

ТЕСТУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ЮРИДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Тестування визнано наразі ефективним засобом організації контролю у формуванні іншомовної комунікативної компетенції студентів. Тестування в широкому сенсі може забезпечити успішну реалізацію мети і всіх функцій контролю, а також задовольнити вимоги, що висуваються до його якості. Тестовий контроль з іноземної мови залишається актуальним для дослідження проблеми. Головним завданням вивчення іноземної мови є навчити студентів користуватися іноземною мовою, як засобом спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності в різноманітних ситуаціях реального життя. Одним з аспектів у реформуванні освіти є впровадження нових методик оцінки навчальних досягнень студентів. Ефективність та надійність такої оцінки може реалізуватися через тестовий контроль. Найбільш доцільним є класифікація на підставі практичної мети такого тестового завдання, що дає змогу розрізняти тести оцінювання загального рівня мовленнєвої компетенції студентів, тести контролю поточної успішності, підсумкові тести тощо. Важливо усвідомлювати переваги та недоліки таких тестів у кожній конкретній навчальній ситуації. Регулярний контроль рівня знань студентів є важливою складовою процесу викладання іноземних мов. Використання різних типів тестових завдань дозволяє урізноманітнити навчальний процес і є ефективним джерелом мотивації студентів до оволодіння іноземною мовою.

У нашому випадку ми розглядаємо викладання та тестування знань з іноземної мови (зокрема, англійської), як мови фаху у Львівському університеті імені Івана Франка (спеціальність «Правознавство»).

Зважаючи на вищезазначене, викладачі кафедри іноземних мов, для гуманітарних факультетів розробили збірник лексико-граматичних тестів з англійської мови для студентів I-IV курсів денної та заочної форм навчання юридичного факультету. Цей збірник можуть також використовувати і ті, хто прагне вдосконалити свої знання з англійської юридичної мови. Він містить завдання на словотвір, синонімію, вживання прийменників, виокремлення та переклад правничої термінології, утворення похідних термінів та стрижневих слів, термінологічних сполучень та виразів, їхнє тлумачення англійською мовою (частина I). Частини II та IV містять тести для вдосконалення знань з англійської граматики. Частина III пропонує завдання та переклад юридичних термінів. Частина V містить анотації статей англійською мовою та анотації українською мовою. Студентам пропонують оцінити переклад анотацій англійською мовою, знайти недоліки в ньому та помилки, запропонувати свій власний варіант. Виконуючи завдання, студенти зможуть навчитися належно перекладати українські анотації до наукових статей англійською мовою, а також виробити навички виокремлення ключових слів до статей, присвячених конкретним галузям права. Розділ VI передбачає комплексне повторення англійської граматики; студентам пропонують дати вичерпну характеристику підкреслених слів та частин речень у поданих англомовних юридичних текстах.

Проведений аналіз діючих вітчизняних та зарубіжних підручників з англійської мови для юридичних факультетів та ВНЗ підтвердив необхідність створення сучасного комплексного підручника для української аудиторії, який забезпечив би досягнення вимог чинної програми вивчення іноземних мов. Зважаючи на вищевикладене, ми поставили за мету розробити головні методичні засади підручника для студентів юридичного факультету, який водночас слугував би вступом до англійської мови як мови фаху, забезпечив би оволодіння її базовими знаннями, вміннями та навичками, обсягом необхідної фахової лексики, допоміг перейти до самостійної роботи над необхідною юридичною літературою. Саме ці засади й лягли в основу підручника «Legal English» для студентів I-II курсів (Частина I) та III-IV курсів (Частина II) юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, створених викладачами кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів. Інтенсифікація навчання досягається відповідною організацією та поданням навчального матеріалу – добором автентичних текстів, лексичних та граматичних зразків, а також тестів для перевірки набутих знань.

Використання тестів у процесі викладання іноземної мови в немовних вищих навчальних закладах є цілком доцільним і необхідним. Проте варто зазначити, що викладачі повинні розробляти тести залежно від того, на якому етапі вивчення іноземної мови вони використовуються. Потрібно також оцінювати, наскільки тести вдосконалюють мовну підготовку студентів.

DIE HÄUFIGSTEN FAMILIENNAMEN IN DEN DEUTSCHSPRACHIGEN LÄNDERN

„Duden. Familiennamen“ von Rosa und Volker Kohlheim bringt eine Liste der 200 häufigsten Familiennamen Deutschlands, aufgrund von Telefonbüchern des Jahres 1996. Eine ähnliche Untersuchung des deutschen Familiennamenschatzes aus den Telefonbüchern 1995 hat Konrad Kunze durchgeführt (die häufigsten deutschen 140 Familiennamen und noch 40 schweizerische und österreichische Familiennamen). In diesen Listen ändert sich auch in einigen Fällen die Rangfolge: von Position 7-9 (*Wagner, Becker, Schulz – Schulz, Wagner, Becker*) und 14-16 (*Richter, Klein, Schröder – Schröder, Klein, Richter*).

Bereits die ersten 20 häufigsten Familiennamen in den drei deutschsprachigen Ländern zeigen, wie sehr ungleich sie verteilt sind: In Deutschland gehören allein 16 Namen der Gruppe der Berufsnamen an, angeführt von *Müller, Schneider, Fischer* und *Meyer*, und die vier restlichen den Übernamen (angeführt von *Klein* an 15. Stelle, auch *Wolf, Neumann, Schwarz*). In der Schweiz der Gruppe der Berufsnamen gehören 13 Namen (angeführt auch von *Müller*), noch je 3 Wohnstätte- und Übernamen und ein Patronymikon *Peter*. Österreich sticht hervor mit gleicher Zahl (je 45 %) Wohnstättenamen: *Gruber, Steiner, Pichler* (< Bühl „Hügel“), *Moser, Berger, Leitner* „Bergabgang“, *Eder* (< öde „unbewohntes Gebiet“), *Winkler* und Berufsnamen (angeführt von *Huber* an der 2. Stelle, auch *Bauer, Müller, Wagner, Mayer* u.a.). Den Rest (10%) nehmen die Übernamen (*Fuchs* und *Schwarz*).

Die Top 20 bilden nur die Spitze des Eisbergs und sagen nicht viel über die Masse der ca. 860.000 deutschen Familiennamen aus. So haben gerade die Herkunftsnamen, die oft Ortsnamen kleiner Dörfer enthalten, in der Regel nur wenige Träger(innen). Die Rangfolgen verschieben sich, wenn man mehr Types einbezieht. Auf der Basis der 200 häufigsten Familiennamen Deutschlands verteilen sich die Benennungsmotive wie folgt: 1) Berufsnamen 34%, 2) Patronymie 33%, 3) Übernamen 22%, 4) Wohnstättennamen 7%, 5) Herkunftsnamen 4%.

Nach Damaris Nübling haben Farø und Kürschner mit ihrer sog. „Bot-tom-up-Methode“ ein interessantes Verfahren, um einen repräsentativen Querschnitt zu erlangen, entwickelt: Sie haben eine Zufallsauswahl von 1.000 unterschiedlichen deutschen (und dänischen) Familiennamen erstellt, indem sie alle Namen der Bewohner der vielen *Lindenstraßen* gesammelt und deren Motivgruppen ermittelt haben. Hier kommt es zu einem ausgeglicheneren Bild. Nun führen: 1) die

Patronyme mit 33%, gefolgt von 2) den Berufsnamen (25%), den 3) + 4) Wohnstätten- und Herkunftsnamen (die oft nicht trennbar sind, zusammen 23%) und schließlich 5) den Übernamen (18%). Somit bleibt den Sprachforschern eine wichtige Aufgabe Tausende oder gar sämtliche Familiennamen in die Forschung einzubeziehen und zu vergleichen.

Алла РАДУ

КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

(на прикладі англомовної юридичної і комп'ютерної термінології)

Вивчення особливостей утворення і функціонування термінологічної лексики в професійній комунікації в контексті глобалізації інформаційного простору визначає актуальність цього дослідження. У мові спостерігається тенденція до універсалізації термінологічної лексики різнофахової типології внаслідок уніфікації комп'ютерних програм, а також паралельне зрощення профільної професійної термінології із комп'ютерною термінологією. Під універсалізацією термінологічної лексики автор розуміє тенденцію до вживання термінологічних одиниць, які позначають окремі об'єкти та явища об'єктивної реальності в часі та просторі, та мають пізнавану вербальну форму та єдине, загальне значення, яке зрозуміле всім фахівцям безвідносно країни проживання і яке трактується всіма ними однаково [3-4].

Прослідковано особливості утворення і функціонування термінологічної лексики сфери боротьби з кіберзлочинністю на мовному матеріалі документу "Comments of the United States of America to the Draft Comprehensive Study on Cybercrime, August 22, 2016" [5], ключовий термін, якого складається з комп'ютерного терміну *cyber* та юридичного *crime*. Через злиття двох понять «кібер, кібернетичний» або «віртуальний, пов'язаний із інформаційними технологіями» та «злочин/злочинність» утворено новий термін *cybercrime* на позначення нового виду кримінальної діяльності. Частотність його вживання є значною і становить 119 слововживань або 1,8% від загальної кількості слів у тексті (6774). Серед професіоналізмів на основі термінологічної одиниці *cybercrime* виокремлено дві групи: (а) словосполучення-професіоналізми на основі терміну *cybercrime*; (б) словосполучення-професіоналізми на основі моделі: термін *cybercrime* (у ролі означення) + іменник.

Проведене дослідження підтвердило наявність процесів універсалізації термінологічної лексики в умовах глобалізації інформаційного простору сучасного

суспільства та дало змогу зробити такі висновки: 1) глобалізація сприяє уніфікації інституційного простору різних професійних середовищ країн світу та супроводжується уніфікацією комп'ютерних програм із діловодства, фінансового обліку, ведення банківських і торговельних операцій тощо; 2) паралельно з процесом уніфікації інституційного простору різних професійних середовищ країн світу відбувається універсалізація загальної термінологічної лексики бізнесу та маркетингу та зрощення профільної професійної термінології із комп'ютерною термінологією; 3) перехід легальної й нелегальної ділової активності в кіберпростір супроводжується зростанням кіберзлочинності, як якісно нової кримінальної діяльності; 4) дискурс міжнародної правоохоронної діяльності у сфері боротьби із кіберзлочинністю характеризується вживанням термінологічної лексики, утвореної на основі злиття юридичної й комп'ютерної термінології.

Література:

1. Дудок Р. І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках : монографія / Р. І. Дудок. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 358 с.
2. Кравченко Н. К. Міжнародно-правовий дискурс: когнітивно-комунікативний аспект : Автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.02.15, Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка, К., 2007, 31 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2007/07knkkka.zip>
3. Раду А. І. Особливості універсалізації термінологічної лексики в умовах глобалізації / А. І. Раду // Національна ідентичність в мові і культурі : зб.н.п. – К.: Талком, 2019. – С. 241-246.
4. Radu A. Structural-and-Semantic Characteristics of Terminology Universalization in the Context of Globalization / A. Radu // Спеціальний випуск наукового журналу «Молодий вчений». – 2020. – № 2.1 (78.1). – С. 81-84. – DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-22>

Джерела ілюстративного матеріалу:

5. Comments of the United States of America to the Draft Comprehensive Study on Cybercrime August 22, 2016 [Electronic Resource] – Available from : <https://unodc.org/organized-crime> – 14 p.

Марія РАТИЧ, Леся ТИМЧИШИН

ГРАМАТИЧНИЙ АСПЕКТ У КУРСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Багаторічний досвід викладання німецької мови поза межами іншомовного середовища засвідчив, що навчити чужої мови без цілеспрямованого вивчення граматики неможливо.

Будучи окремим аспектом, граматика є водночас невід'ємним компонентом навчання мовленнєвої діяльності в цілому і служить засобом для забезпечення комунікації.

Метою навчання граматики є формування граматичних автоматизмів, які б давали студентам можливість правильно будувати висловлювання, адекватно інтерпретувати прослуханий чи прочитаний текст, тобто розвинути практичні навички та вміння оволодіння мовою.

Завдання викладача не тільки розвивати інтуїцію студентів щодо граматичного матеріалу, пропонуючи мовленнєві зразки для засвоєння, а і створювати умови для самостійної аналітичної діяльності тих, хто навчається.

Як саме навчати граматики показує стартовий рівень знань студентів у кожній конкретній мовній групі. Звичайно, що ті граматичні теми, які входять до мінімуму середньої школи й не викликають великих труднощів, повинні опрацьовуватись студентами самостійно. Опрацьований у такий спосіб матеріал уточнюється, поглиблюється й активізується на занятті. Усі граматичні явища, які не є типовими для рідної мови, треба, без сумніву, пояснювати в аудиторії. Це мотивується тим, що: а) під час пояснення матеріалу викладач вибирає основне, суттєве, а тому граматичне явище засвоюється студентами швидше, розуміється краще й точніше; б) викладач може врахувати не тільки мовні труднощі узагалі, але і труднощі для цієї групи; в) спосіб пояснення викладача розкриває перед студентами методiku роботи над граматику; г) перевірка викладачем розуміння пояснювального матеріалу і виконання вправ на тому ж занятті підвищує якість засвоєння, оскільки відразу починається робота над розвитком навичок і вмінь.

Тренування граматичних явищ за допомогою вправ є другим компонентом роботи над граматику. Саме вправи повинні займати центральне місце в навчальному процесі з іноземних мов. Адже ж відомо, що основна трудність у навчанні граматичних умінь і навичок полягає не у запам'ятовуванні окремих мовних фактів, а у володінні діями з ними. Тому головне призначення вправ – виробити в студента первинні вміння й навички користування окремими елементами мови, яка вивчається і підготувати його до подальшої мовленнєвої діяльності.

Вправи виконуються, як правило, після отримання студентами достатньої кількості інформації про граматичне явище, яке тренується, і розраховані на те, щоби студент міг виконати їх за допомогою викладача чи ключа до вправ, а потім уже й самостійно.

Кількість граматичних вправ залежить від складності граматичного матеріалу й рівня підготовки студентів. Вправи повинні бути чіткими, зрозумілими, містити тільки одну трудність, не ускладнюватись новими словами і виконуватись свідомо, що допоможе в подальшому правильно будувати комунікативні висловлювання в реальних життєвих ситуаціях.

У немовному вищій граматичний матеріал бажано концентрувати на початку заняття. Важливо, щоби викладання граматики базувалось на принципах свідомого навчання, систематичності, доступності та урахування індивідуальних особливостей студентів.

У процесі навчання елементи мовної структури необхідно розглядати й оцінювати під кутом зору їхньої корисності й необхідності в мовленнєвій діяльності. Студенти повинні бачити, які мовленнєві завдання можна вирішити за допомогою того чи іншого граматичного правила: підтвердити думку, запитати про щось, сумніватись у почутому чи спонукати співрозмовника до дії.

Закріпити навички граматичного оформлення висловлювань різного рівня дозволяють наочні засоби. Схеми й таблиці ілюструють особливості лексико-граматичного оформлення, попереджають можливі помилки, допомагають виразити комунікативний задум, а регулярне використання роздаткового матеріалу збільшує час говоріння на занятті.

Без регулярного звертання до граматики будь-які комунікативні навички можливі лише до певної межі. Знання граматики задовольняють природні потреби людей в оволодінні мовою й допомагають у досягненні цієї мети.

Ірина РОМАНЮК

СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІЇ ПРЕФІКСА *INTER-* У ПІЗНІЙ ЛАТИНІ

Префікс *inter-* – прислівникового походження. Прислівник має значення «між, серед», семантика прийменника *inter* – положення між, на, у, перед. Префікс *inter-* має два варіанти значень. Перше з них виникло з обставинної семантики «поміж, серед» у поєднанні з перехідними та неперехідними дієсловами руху. Такі композити позначають розташування чи перебування «серед, поміж».

Оскільки префікси виникли з локальних прислівників, основною функцією, яких є вираження спрямованої дії, її просторова локалізація, вони переважно поєднуються з дієсловами руху. Часто *inter-* приєднується до дієслів, що позначають дію, процес. Композити префікса *inter-* з дієсловами спокою виступають рідко. У поєднанні з дієсловами мовлення з'явилась семантика переривання процесу мовлення, перешкоди чи заборони з подальшою зміною значень складного дієслова.

Крім цього, префікс *inter-* має семантику віддалення. На основі цього значення («забирати, відсторонювати») виникає метафорична семантика: *interimo* – «вбивати, знищувати», *interficio* – «вбивати».

Частина дієслів, отримавши префікс *inter-*, звужують кількість значень, що свідчить про десемантизацію префікса. Деякі композити, приєднавши префікс, набувають нової семантики. У текстах пізньої латини зустрічаємо композити з двома префіксами: *interamitto*, паралельне вживання композитів *interpedio* = *impedio*, *interire* = *interimere*, *рекомпозицію*: *intercapio*.

Тенденція до втрати дієслівним префіксом *inter-* конкретного характеру виявляється в підкріпленні дієслова прийменником.

З приєднанням префікса *inter-* композити зазнають зміни сполучуваності. Дієслова, вжиті в переносному значенні, скорочують чи змінюють кількість актантів.

Володимир РУДИЙ

НІМЕЦЬКІ ПРІЗВИЩА, УТВОРЕННІ ВІД НАЗВИ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ЧИ ПОХОДЖЕННЯ

Система найменування осіб, що є в сучасній німецькій мові, пройшла довгий і складний шлях історичного розвитку. До XI ст. німці не мали прізвищ, а лише ім'я, яке отримували під час хрещення. Одним з основних джерел виникнення родових прізвищ була ідентифікація особи за місцем проживання, походження чи етнічною належністю. На перших порах свого функціонування такі найменування були, імовірно, індивідуальними прізвишками, які не лише називали, але й характеризували свого денотата як члена відповідної громади. Сучасні прізвища є типовими асемантичними знаками. Такі родові знаки стали спадковими в привілейованих дворян, заможних купців, рицарів, а пізніше – і серед решти громадян.

За семантикою твірних основ ці прізвищеві назви можна поділити на дві підгрупи: 1) прізвищеві назви, які загально вказують на походження; 2) прізвищеві назви, які називають конкретну місцевість (населений пункт), звідки хтось прибув. До першої з них належать: а) які вказували на національне походження основоположника роду (*Schweizer, Czech, Unger*) б) утворені від назви окремих частин німецької території, давніх племен та етнічних груп (*Bayer, Schwab(e), Fries(e)*); в) які тільки загально вказували на місце, де хтось проживав (*Nordmman, Sudermann*). Такі прізвища могли утворюватися лексико-семантичним і морфологічним способом, а саме за допомогою певних суфіксальних формантів, зокрема, *-er, -ner, -ler, -ing, -(i)sch, -chen, -lein, -el* (*Basiler, Wiener, Busching, Brugsch, Bayerlein*). Незначну групу становлять прізвищеві назви, утворені за допомогою префіксів: (*Hinterbach, Vorhoff*).

Деякі з цих відтопонімних найменувань були ще випадковими, іноді вони зникали зі смертю їхніх носіїв. Лише на початку XII ст. такі прізвищеві назви починають переходити на нащадків і стають родовими прізвищами. Цей процес розтягнувся на декілька століть і тривав до кінця XVIII ст. Найпізніше розвинулися прізвища у Фризландії. Подекуди потрібні були спеціальні урядові накази (пор. накази Ганноверського уряду від 1826 та 1835 рр.), щоби закріпити за жителями цих околиць постійні прізвища.

ІНТЕНСИВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА КАТЕГОРІЇ ЕКСПРЕСИВНОСТІ

У сучасній лінгвістиці не є новим твердження про те, що категорія інтенсивності функційно тісно пов'язана з категорією експресивності. Експресивність містить сему інтенсивності й також передбачає градацію характеризованої якості. Експресивність — це «ознака тексту, його якісна характеристика. Експресивність завжди співвідноситься з нейтральною формою викладу, поза таким співвідношенням експресія неможлива. Посилена виразність передбачає процес підсилення або інтенсифікації. Інтенсифікація як показник ступеня є кількісною характеристикою якісної (експресивної) сторони мови, кількісним відображенням того, наскільки експресивне стоїть вище над предметно-логічним змістом висловлювання. З огляду на те, що експресивність розкриває якісний бік висловлювання, є ознакою мовленнєвого утворення, відображаючи його сутність, доцільно трактувати інтенсивність, як ознаку ознаки, як кількісну характеристику експресивності, що призначена для показу міри експресивності.

У латинській поезії, яка фактично є творінням звукових та зорових образів, носієм глибокої світоглядної філософської думки, особливо глибоко та зворушливо представлена у літературі августівської доби, зокрема, у творах Вергілія, Горація, Овідія. Поетика їхніх творів просякнута ефектами милозвучності, підвищеною інтонаційною виразністю. Відображаючи у віршах своє об'єктивне чи суб'єктивне ставлення до подій, автори з допомогою інтенсифікованих прикметників (дісприкметників) створюють одну з формотворчих «цеглин» своїх слухово-зорових образів. Інтенсифікований атрибут як художнє слово є інструмент, яким поети створюють справжній образний мікросвіт із метою певного естетичного впливу на читача.

Образність в ідіостилі авторів слугує однією з ознак експресивності, з допомогою, якої можна досягти виразності мовної комунікації. Відповідно до цього, образність — це властивість слів, словосполучень, що передає не лише логічну, а й конкретно-чуттєву, емоційно-оцінну інформацію. Вона завжди містить «прирошення» значення, яке відбувається через тропи і фігури. Отже, засоби вираження категорії інтенсивності атрибутивної ознаки розглядаються через призму стилістики тексту.

Вергілій, Горацій, Овідій використовують такі стилістичні фігури з допомогою, яких вони передають образність, експресію засобами вираження

інтенсивності атрибутивної ознаки: алітерація, асонанс, метафора, іронія, антитеза, епітет, емфаза, стилістичний повтор (рефрен).

Більша частина засобів вираження інтенсивності якісної ознаки в поезії досліджуваних авторів виражає адгерентну експресивність, інтенсивно виразною до мовного знака, сформованою тільки в певному контексті, ситуації, умовах, а не в основному словниковому значенні. Також засвідчено невелику кількість випадків з інгерентною експресивністю, такою, що внутрішньо притаманна мовному знаку, і що є його постійною й невід'ємною ознакою в будь-яких ситуативно-контекстних умовах.

Також трапляються випадки, коли декілька стилістичних фігур поєднуються довкола інтенсифікованого атрибута. Вони цікаві, оскільки містять експресивно збагачений контекст.

***Ключові слова:** інтенсивність, засоби вираження інтенсивності, атрибутивна ознака, ступінь, градація, експресивність, образність.*

Лариса САНОЦЬКА

НАПИСАННЯ «ЛАНЦЮГОВОГО ВІРША» ЯК КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ДО КОЛАБОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ

Написання віршів іноземною мовою організовує механізм мислення в студентів і виробляє навички користування необхідними мовними структурами в цікавий та неординарний спосіб. Створення «ланцюгового вірша» («chain poetry writing») не лише формує навички спільної роботи, а й дає змогу студентам зануритись у красу поетичної творчості. Дослідження свідчать про те, що написання поезії є ефективним способом вивчення структур іноземної мови (Donnelly 2010, 2011; Harper 2013). Це також формує усвідомлення самоефективності та спроможності самооцінки в студентів різних рівнів успішності.

Наше дослідження базується на результатах експерименту, який є частиною проекту вивчення впливу колаборативного мотиваційного підходу на засвоєння іноземної мови студентами університету. Експеримент має на меті встановити, наскільки корисним й ефективним є такий колаборативний вид навчальної діяльності, як «ланцюгове» написання віршів, наскільки позитивно він впливає на вироблення почуття самоефективності та на розвиток навичок письма англійською мовою.

Для дослідження цієї проблеми ми впровадили методи колаборації на заняттях зі студентами бакалаврами англійської філології. З огляду на мотиваційний аспект поезії, ми спробували замінити усну «розминку» на

початку заняття на творчу письмову вправу, а саме, написання «ланцюгового» вірша. Зважаючи на важливість виховання в студента вміння самостійно розв'язувати проблеми і нести відповідальність за свою роботу, на цьому етапі студенти працювали повністю автономно, хоча викладач не відмовляв у допомозі на прохання студентів. Вони могли співпрацювати при складанні кожного рядка або писати рядки один за одним; могли вибирати будь-яку тему: ліричну чи жартівливу. Окрім того, студенти обирали неримовану модель білого вірша. Наприкінці практичної фази експерименту студенти мали змогу зважити сильні та слабкі сторони цієї роботи, відповідаючи на питання відкритої анкети та під час співбесіди, що й лягло в основу нашого якісного аналізу.

Залучаючи студентів до процесу спільної діяльності, ми звернулися до них із проханням оцінити свій досвід написання «ланцюгової» поезії. Визначення ефективності поставленого завдання для нас базувалося на рефлексіях студентів щодо обидвох процесів: написання творів та співпраці під час написання. Особливу увагу ми звертали на такі цільові сфери: розвиток мови (посилення базових мовних структур та поглиблення словникового запасу), проблеми мотивації (усвідомлення самооцінки та самоефективності) та ефективність співпраці між слабкими та сильними студентами в колаборативному залученні до роботи всієї групи.

Під час обговорення більшість студентів погоджувалась, що «ланцюгова» творчість була цікавим завданням, хоча вони і стикались із певними труднощами, адже іноді нелегко слідкувати за ідеями інших, чи рівномірно брати участь у процесі. Але в загальному, студенти засвідчили, що цей досвід, безумовно, допомагає розвивати як загальні навички письма, так і логічне та критичне мислення.

На завершення важливо зазначити, що наш експеримент засвідчує мотиваційну ефективність колаборативної поетичної творчості на заняттях з англійської мови, хоча із урахуванням певних недоліків колаборації. Оскільки процес написання віршів є розумовою вправою, він озброює студентів додатковими інструментами для побудови продуктивних мовних навичок, а саме: критичним мисленням та здатністю вербалізувати ідеї в найбільш точний, достовірний і продуктивний спосіб.

Література:

1. Donnelly D. 2010. Does the Writing Workshop Still Work? Bristol: Multilingual Matters.
2. Donnelly, D. 2011. Establishing Creative Writing Studies as an Academic Discipline. Multilingual Matters LTD.
3. Harper G. 2013. A Companion to Creative Writing. John Wiley and Sons Ltd.

**TRANSCULTURAL IDENTITY OF NINA ALMAYER
(BASED ON JOSEPH CONRAD'S NOVEL ALMAYER'S FOLLY)**

The idea of otherness and identity as two inseparable sides inherently intertwined is central to the work of Joseph Conrad (1857-1924), the British writer of Polish origins. It might be his personal experience of alterity and intercultural subjectivity that influenced Conrad's fictional representations of cultural and racial difference as well as characters with transcultural, hybrid identity.

The term "transculturation", introduced by the Cuban anthropologist Fernando Ortiz to challenge the traditional view that cultural encounters only work in one direction, is rather productive with regard to Conrad's work, since the encounters between the European and the non-European characters, especially in his early novels and stories, often imply reciprocal exchanges (knowledge goes in both directions) and in some cases involve, as Ortiz suggested, "the loss or uprooting of a previous culture, which could be defined as a deculturation" and eventually, the emergence of "new cultural phenomena, which could be called neoculturation". The history of the Malay region, Conrad's first novel *Almayer's Folly* (1895) is set in, like that of Cuba, as Ortiz argues in his book *Cuban Counterpoint. Tobacco and Sugar* (1940), is "the history of its intermeshed transculturations". Within three centuries the Malays faced the arrival of Portuguese, Spanish, Dutch, British and Arab traders, Chinese and other immigrants. So different cultures met and clashed in the area. But all of these transcultural exchanges took place in colonial or imperial contexts with the main aim of European powers to establish political and economic control over the territory. This resulted in rather asymmetrical power situation, power imbalance, which evoked a similarly unbalanced cultural exchange threatening to deculturate the colonized, without proportionately acculturating the colonizer. However, it does not contradict the idea that transculturation proved to be a productive force. The language contact between European traders and indigenous people led to the neocultural phenomenon of a new trading language in the region. Besides, European traders and travellers married women from locals, thus giving rise to the generation of cultural hybrids.

All these instances of possible reciprocity of transcultural interactions can be traced in Conrad's *Almayer's Folly* with transcultural character of Nina Almayer, a beautiful half-caste, the offspring of the Dutch colonial Kaspar Almayer's interracial marriage, as one of its major characters: "She was tall for a half-caste,

with the correct profile of the father, modified and strengthened by the squareness of the lower part of the face inherited from her maternal ancestors – the Sulu pirates. Her firm mouth, with the lips slightly parted and disclosing a gleam of white teeth, put a vague suggestion of ferocity into the impatient expression of her features. And yet her dark and perfect eyes had all the tender softness of expression common to Malay women, but with a gleam of superior intelligence; <...> straight, flexible, graceful, unconscious of herself, her low but broad forehead crowned with a shining mass of long black hair that fell in heavy tresses over her shoulders, and made her pale olive complexion look paler still by the contrast of its coal-black hue”. The transcultural identity of Nina Almayer situates her in-between space: she belongs to neither Europeans (as seen from the isolation to which her condition as a half-breed has condemned her at school) nor natives (people in Sambir consider her to be “white”). The shadow of race falls even between Nina and her mother, who once said: “You speak like a fool of a white woman”. Race likewise stands between Nina and Dain Maroola, a Balinese Rajah’s son she elopes with, the one who is fascinated with the “woman who half belonged to his enemies”. Besides, Dain hardly ever thinks of his beloved without associating her with the emblematic white dress Nina always seems to wear. But notwithstanding her European blood with the power and privilege it may suggest, Nina eliminates her white heritage. Nina’s transcultural representations in *Almayer’s Folly* point to both constructive and destructive moments in history affected by colonialism and imperialism.

Ярина ТАРАСЮК

**ЛОТРЕАМОН «ПІСНІ МАЛЬДОРОРА» :
ЕСТЕТИЗАЦІЯ ЗЛА ЯК ПРИКЛАД ГРАНИЧНОГО ДОСВІДУ**

Граф де Лотреамон – псевдонім Ізидора Дюкаса (1846-1870), який, зрештою, був ужитий ним лише один раз для позначення авторства скандального й субверсивного тексту «Пісень Мальдорора». Про життя самого Дюкаса відомо небагато – народився в Монтевідео (Уругвай), рано (1,5 роки) втратив матір, у підлітковому віці переїхав у Францію, навчався в Парижі, там і помер – несподівано в готельному номері з невстановлених причин. Відомо також, що цвинтар на Монмартрі, де його було поховано, зруйнували. Антонен Арто висловився, що «Граф Лотреамон, чиє ім’я придумав Дюкас, пережив його», тобто Ізидор Дюкас увесь перейшов-перевтілювався в Лотреамона й місце його поховання (чи життя) – «Пісні Мальдорора».

Найвідоміший і найвпливовіший твір Ізидора Дюкаса – «Пісні Мальдорора», поезія в прозі, що складається із шести частин-пісень. У 1868 році у віці 22 років власним коштом поет видає першу пісню (з шести) «Пісень Мальдорора». Анонімно. Вона також увійшла до колективної збірки віршів «Пахощі душі», опублікованої 1869 року в Бордо Еварістом Карансом, французьким літератором, якого вважають першовідкривачем Лотреамона.

У 1870 році був готовий наклад повного видання «Пісень Мальдорора» за кошт автора, підписаний псевдонімом граф де Лотреамон у Бельгії у видавництві Альбера Лакруа. Але видавець відмовився пускати книжку в продаж, за однією версією, через можливі судові позови (як у випадку з Е. Золя та Ш. Бодлером) та, за іншою, менш відомою версією, через те, що автор не заплатив видавцеві велику частину коштів. У 1874 році кілька примірників першого видання «Пісень» були знайдені в Бельгії і продані під іншою обкладинкою. У 1885 році Макс Валлер опублікував у журналі «Молодий бельгієць» уривок з «Пісень», відкривши їх для широкої публіки. Цей текст, непомічений за життя автора, став культовим у ХХ столітті. Винятковий вплив він справив на творчість сюрреалістів, про нього писали більшість значних мислителів ХХ століття, як-от: Г. Башляр, А. Арто, Ф. Супо, М. Бланшо, А. Камю, Ю. Крістева, Ф. Солерс.

Одними з ключових категорій у навколотреамонівській критиці є категорії границі, пограниччя, граничного досвіду, трансгресії. У своїй розвідці «Лотреамон: в оксамитовому мороці Мальдорора» Натела Сперанська згадує поняття «анагноризис», який Аристотель використовує в «Поетиці». Це переломний момент у драматичному творі, коли таємне стає явним, коли протагоніст втрачає свої ілюзії й розуміє суть того, що відбувається навколо. Саме такою є функція граничного досвіду в «Піснях» Лотреамона, це неминуче в траєкторії ініціації, безконечного й неминучого переходу від незнання до знання. Сам Лотреамон дає блискучий опис граничного досвіду у Другій Пісні: «Мені розповідали, що я народився глухим. У полоні глухоти минули мої перші роки, тому я не чув людського голосу... І ось настав цей злочасний день. Одного разу, втомившись видряпуватися на кручі і блукати, втративши правильний шлях у темних лабіринтах життя, я звів стомлені, з колами синяви, очі на вічний небосхил, – я, юнак, відважився проникнути у таємниці всесвіту. Але мій погляд зустрівся з порожнечею. Охоплений жахом і тремтінням, я зазиравав усе глибше, глибше і нарешті побачив... Від жаху я заціпенів перед цим видінням, я не міг вимовити ані слова, не міг поворухнутися. Тричі я був готовий впасти, як мрець, але тричі вистояв. Мене лихоманило, всередині усе кипіло і клекотіло, наче лава у жерлі вулкану. Я задихався, наче залізний обруч стиснув мені груди; коли ж, втративши рівновагу від страху і задухи, я почав хапати ротом повітря, то з моїх розтулених вуст **вирвався крик**... пронизливо-надсадний крик, такий, що я його почув! ... Стіна вродженої глухоти моментально впала. Я чув!»

Лотреамон проявляє феномен граничного досвіду за допомогою різних аспектів. Однією з актуалізацій цього феномену є естетизація зла, яка працює на різних рівнях, зокрема, соціальному, антропологічному й метафізичному. До того ж текст демонструє як свідомо-концептуальний відсторонений підхід в естетизації зла, так і несвідомо діткливий: «Незабаром він зауважив, що через певну фатальну примху долі, його було створено злим» (Пісня I (3) або «Що таке добро і що таке зло! Можливо, це проявлення тієї самої негнатовної пристрасті до досконалості, якої ми намагаємося будь-що досягти, не хутуючи найбезумнішими засобами, і кожна спроба, якби ми не лютували, закінчується визнанням своєї безпорадності. Чи може все-таки це різні речі? Ні... мене значно більше влаштовує єдиноістотність...» (Пісня I (6) vs «Дехто пише для того, щоби змусити публіку аплодувати своїй доброчесності, удаваній чи справжній. Я ж присвячую свій талант описуванню насолод, які приносить зло. Вони не тимчасові, не надумані, вони народилися разом із людиною й разом з нею помруть» (Пісня I (4). Тому естетизація зла є однією з можливостей пережити граничний досвід, перехід за межі знаного, неминучого досвіду в пізнанні людиною себе і світу.

Olesya TATAROVSKA

PARETO ANALYSIS, AS METHOD OF ROOT-CAUSE ANALYSIS

Pareto Analysis is a simple technique for prioritizing possible changes by identifying the problems that will be resolved by making these changes. Given analysis is also used to record and analyse data relating to a problem in such a way as to highlight the most significant areas, inputs or issues, which will most improve the situation [1]. It is a creative way of looking at problems, which helps to stimulate thinking and organize thoughts.

Pareto Analysis uses the Pareto Principle – also known as the "80/20 Rule". Given analysis was named after Vilfredo Pareto, an Italian economist and sociologist.

Vilfred Pareto, an economist, published "Cours d'économie politique" (1896-97), which included his famous law of income distribution. It was a complicated mathematical formulation in which he attempted to prove that the distribution of incomes and wealth in society is not random in the world and in all societies. When he discovered the principle, it established that 80% of the land in Italy was owed by 20% of the population. Later, he discovered that the Pareto principle was valid in other parts of his life, such as gardening: 80% of peas were produced by 20% of the pea pods. The principle provides rough approximations and recognizes that effort and reward are not linearly related [2].

In 1937 Pareto principle was developed by Joseph M. Juran. The idea is that 20 percent of causes generate 80 percent of results. With this tool, it is possible to find the 20 percent of work that will generate 80 percent of the results that doing all of the work would deliver [3].

What is the most important, that this analysis is a technique, which perfectly highlights the most sensitive points of any problem. A Pareto diagram allows data to be displayed as a bar chart and enables the main contributors to a problem to be highlighted [1]. By means of this analysis researcher can visually present objects of research, which deserve supreme attention.

It can be questioned – what has in common economic analysis and linguistics. Indeed, by means of mathematical calculation researcher can distinguish spheres which require particular concentration. In terms of the diploma paper, Pareto analysis will be implemented in order to reveal media companies, which present their information using the biggest amount of vague expressions. Contrary to these companies, within given analysis, it will be possible to name companies whose manner of conveying information is based on maximum of preciseness. In addition, the most important part of analysis will be research of the most common vague expressions, their role and function.

Within our further research, hereby it can be presented in Pareto analysis which will display British media companies, in particular among newspaper and radio companies, which provide the most and least vague information. Moreover, Pareto diagram can show which categories of vague expressions are used the most frequently and which are less common.

Bibliographic:

1. ASG aTQ training module 7.4 : Measure /Analyse - Pareto & Cause-Effect Revisited, URL=<https://oasis.northgrum.com/general/docs/basic/BasicTools-ParetoAnalysis.ppt>
2. Parmenter, David, 2007. Pareto's 80/20 Rule for Corporate Accountants. URL=http://books.google.com.ua/books/about/Pareto_s_80_20_Rule_for_Corporate_Accountants?id=4Uo8cBKyyScC&redir_esc=y
3. http://www.mindtools.com/pages/article/newTED_01.htm

Анна ХОМИК

СТРУКТУРА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРОГРАМІСТІВ

Процеси глобалізації з максимальною інтенсивністю відбуваються у сфері інформаційних технологій, саме тому заклади вищої освіти повинні забезпечувати випускників гідним рівнем підготовки в усіх аспектах.

Одним із домінуючих аспектів у цій ситуації і є комунікативна компетентність. Комунікативна компетентність є тим видом компетентності, котрий набувається в соціальному контексті, де основними факторами

виступають загальна ерудиція особи, життєвий досвід та спеціальні наукові методи. Поняття комунікативної компетентності передє компетентності, адже компетентція є складовою компетентності на мезорівні іншомовної професійної компетентності, а також перебуває на одному рівні з прагматичною, дискурсивною, функціональною, референційною, соціокультурною та міжкультурною компетентностями.

Структура комунікативної компетентності включає в себе:

- 1) граматичну;
- 2) соціолінгвістичну;
- 3) стратегічну;
- 4) дискурсивну компетенції.

Така структуризація слугувала першим поштовхом до подальшого прогресу у сфері викладання іноземної мови.

А. Андриєнко запропонувала модель комунікативної компетентності для студентів технічних закладів вищої освіти, до складу якої належать такі компетенції як:

- 1) дискурсивна, як така, що дає змогу вибудовувати логічні висловлювання в процесі комунікації;
- 2) соціокультурна, як така, що характеризує вміння учасників комунікативного процесу адекватно сприймати, розуміти, та оцінювати досягнення культурні та наукові інших народів у процесі міжкультурного спілкування;
- 3) соціально-інформаційна, як така, що розвиває вміння виражати критичне ставлення до широкого спектру інформації в процесі міжкультурної взаємодії та побутових сферах діяльності;
- 4) особистісна, як така, що дозволяє в процесі комунікації розкрити індивідуальні цінності, а також бажання індивіда до постійного професійного зростання та самоствердження.

Сутність комунікативної компетентності полягає у розумінні ситуативної доречності тієї чи іншої мови.

У контексті викладання іноземної мови майбутнім програмістам особливої актуальності набуває спрямованість навчального процесу на розвиток практичних умінь володіння мовою як засобом спілкування в різноманітних життєвих ситуаціях залежно від мети спілкування. Тобто, на формування комунікативної компетентності необхідного рівня.

Наталія ФЕЩУК

ХУДОЖНІ ПОРІВНЯННЯ В ТЕКСТІ РОМАНУ ІЛЬЗЕ АЙХІНГЕР «БІЛЬША НАДІЯ»

Художні порівняння є мовностилістичним засобом, який широко вживається в багатьох романах І. Айхінгер, австрійська письменниця не є тут ви-

нятком. Ми зустрічаємо в її єдиному романі «Більша надія» досить багато структур, які відзначаються оригінальною базою, на якій відбувається порівняння, що робить їх несподіваними для читача й надзвичайно експресивними в тексті.

Можна визначити такі головні тенденції письменниці у створенні порівнянь:

1. Порівняння явищ природи з живими істотами. Це, звичайно, не рідкість, проте письменниця будує структуру на несподіваному *tertium comparationis*:

„...*Der Himmel war blaß wie ein verspäteter Zuschauer, der den Zusammenhang nicht verstand.*“

2. Порівнюються також явища природи з поняттями семантично-ментальної сфери:

„*Furchtsam blieb der Abendstern hinter dem Nebel. Wie etwas längst Beschlossenes, das noch niemand weiß.*“

3. Люди найчастіше порівнюються з неживими предметами, якщо структури мають раціонально уточнюючу мету, проте вони відзначаються несподіваністю вибору цього предмета:

“*Und so tatsächlich war Tante Sonja verschwunden wie eine glänzende Münze in einem rostigen Kanalgitter.*”

Люди порівнюються нерідко з явищами з далеких семантичних сфер:

„*Sein Weinen verlöschte Georg die Worte im Mund, wie ein Luftzug ein Streichholz nach dem anderen verlöscht.*“

Аналіз роману свідчить, що І. Айхінгер своєю майстерністю надала порівнянню повного життя, що вплинуло на емоційність тексту, сприяло більшому зацікавленню читачів.

Література:

1. Eichinger, Ilse. Die größere Hoffnung. Fischer Verlag. – Frankfurt am Main, 1991.

Natalia FESHCHUK, Lyubov VITALISH

DEUTSCH-UKRAINISCHE NACHDICHTUNGEN: EIN LEHRWERK FÜR GERMANISTIKSTUDENTEN

Das Lehrwerk "Deutsche Nachdichtungen der ukrainischen Poesie" (Umfang 66 Seiten) wurde am Lehrstuhl für Deutsche Philologie für Studenten der Fachrichtung 035.041 "Germanische Sprachen und Literaturen (einschließlich der Übersetzung)" zusammengestellt. Das Lehrwerk enthält die für die Germanistik-

studenten aktuellen poetischen Werke von ukrainischen Dichtern Taras Schewtschenko, Iwan Franko, Lesja Ukrainka, Ihor-Bohdan Antonytsch, Wassyl Stus, Nina Kostenko sowie ihre deutschen Nachdichtungen. Bekannte Werke von hervorragenden und beliebten ukrainischen Autoren sind im Laufe der Zeit zu Quellen von geflügelten Worten geworden; die treffenden Ausdrücke werden von Staatsmännern, Diplomaten, Journalisten, Teilnehmern des Kulturaustausches gern und häufig zitiert; und Germanistikstudenten könnten diese Zitate bei der schriftlichen, mündlichen oder konsequenten Übersetzung verwenden.

Dank dem vorliegenden Lehrwerk können die Studenten den Kontext des entsprechenden Ausdrucks sehen, den Geist des Originaltextes wahrnehmen und den Sinn der Idee wiedergeben, die zum Leser oder Hörer – je nach der Art der Übersetzung – weitergeleitet werden sollte.

Der ukrainische Originaltext und die deutschsprachige Nachdichtung werden im Lehrwerk nebeneinander dargestellt, das ermöglicht den Studenten einen Vergleich von sprachlichen und poetischen Besonderheiten beider dichterischen Werke. Zwecks besseren Verständnisses der deutschen Nachdichtungen von unseren StudentInnen wurden die Nachdichtungen durch deutsch-ukrainische Kommentare zur Lexik und zu schwierigen grammatischen Formen ergänzt.

Die ukrainischen Dichtungen wurden meisterhaft von bekannten deutschen Dichtern Erich Weinert, Arthur Bosch, Alfred Kurella wie auch von ukrainischen Übersetzern Ostap Hrytsaj, Irene Husar, Irene Katschanjuk-Spiech poetisch wiedergegeben. Sie widerspiegeln den Geist, den Sinn, den Rhythmus der Originaltexte, die Besonderheiten ihrer Lexik und bilden eine wahre Schatzkammer zur Wahl der entsprechenden Ausdrücke beim Zitieren der ukrainischen Poeten auf Deutsch.

Jeder deutschen Nachdichtung folgt im Lehrwerk eine Liste der Vokabeln und Ausdrücke, die die Nachdichtung enthält; am Ende des Lehrwerks fasst ein deutsch-ukrainisches Vokabular alle Wörter und Wendungen, die für StudentInnen neu sein könnten, zusammen.

Dieses Lehrwerk kann für den praktischen Unterricht in Translatork empfohlen werden; im Folgenden könnte es einen bestimmten Beitrag zu einer modernen ukrainisch-deutschen Zitatensammlung leisten.

Das Lehrwerk "Deutsche Nachdichtungen der ukrainischen Poesie" eignet sich für den beruflichen und didaktischen Gebrauch von Germanistikstudenten, Deutschlehrern an Hochschulen und Mittelschulen, Übersetzern und Dolmetschern.

Bibliographie:

1. Віталіш Л. П., Фещук Н. С. Українсько-німецькі переспіви = Deutsche Nachdichtungen der ukrainischen Poesie : посібн. / Любов Віталіш, Наталія Фещук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 66 с.

АНТИРЕЗЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ В ЛАТИНСЬКІЙ МОВІ

Об'єктом розгляду є семантична зона антирезультативності (браку результату) та засоби її вираження в латинській мові. Представлена у вигляді недосягнутого або анульованого результату, антирезультативність виражається граматичними й лексичними засобами.

Недосягнутий результат може реалізуватись у трьох напрямках: тимчасове припинення ситуації, яке не виключає можливості її наступного продовження (перервана дія); спроба суб'єкта досягти результату (намірена дія); припинення ситуації в точці максимально наближеній до фіналу. Припинення ситуації з її можливим продовженням і логічним завершенням виражається виключно на лексичному рівні за допомогою фазових дієслів із семантикою припинення (*desino, desisto, cesso*) або обставинних показників, які вказують на брак результату до певного моменту (*nondum*). За цієї умови основна роль відводиться контексту.

Засобом вираження наміреної, але не реалізованої дії, виступає імперфект (т. зв. *imperfectum de conatu*) конативне значення, якого виникає завдяки взаємодії акціональної семантики предикатів (переважно телічні дієслова) та контексту і може трактуватись як прагматична імплікатура. Експліцитно намірена дія також виражається синтагмами з дієсловами відповідної семантики (типу *conor, tempto + infinitivus*).

Припинення ситуації в критичній точці близькій до завершення трактується в статті як проксимативність (часткова результативність). Вона реалізується виключно на лексичному рівні за допомогою прислівників *paene* та, рідше, *prope*.

Засобом вираження анульованого результату є *plusquamperfectum*.

Антирезультативність латинського імперфекта, як і антирезультативність плюсквамперфекта є наслідком прагматичної імплікатури, яка виникає під впливом контексту та/або комунікативної ситуації. У першому випадку брак результату можна розглядати як імплікатуру дуративності, якщо відсутня інформація про досягнення фінальної точки, а лише повідомляється про розвиток ситуації в напрямку до неї. Антирезультативне значення плюсквамперфекта зумовлене властивим для цієї часової форми замкнутим часовим інтервалом і зв'язком із вторинною точкою відліку.

ВЖИВАННЯ АНГЛІЦИЗМІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Завдяки Інтернету, який став загальнодоступним та загальнопоширеним явищем, розвитку пристроїв, котрі уможливають безперервну комунікацію онлайн, а також популяризації соціальних мереж як доміантних майданчиків для спілкування, соціалізація й комунікація в Інтернеті стали невід'ємною частиною сьогодення. Новий спосіб спілкування має свою специфіку та особливості, які є об'єктом зацікавлення значної кількості вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, однак мовлення мережі настільки динамічне й мінливе, що потребує постійного вивчення та кодифікації.

Мета *дослідження* полягає в аналізі та виділенні основних закономірностей та причин вживання англіцизмів у спілкуванні в соціальних мережах, з'ясувати, чому учасники спілкування надають перевагу використанню англійських запозичень замість українських відповідників.

Очевидно, що сучасне мовлення тяжіє до нестандартної лексики, використовуючи водночас усі можливі стилістичні засоби: інфантильні вкраплення, згрубіле, перенасичене мовлення, елементи мовної гри та адаптовані запозичення. Найрізноманітнішим та найцікавішим мовним середовищем є Інтернет. Саме в комунікації онлайн користувачі соціальних мереж, блогів та форумів повністю проявляють свою мовленнєву креативність, створюючи неологізми.

Український дослідник сленгу та неформальної лексики Тарас Кондрачук вважає, що розмовне мовлення є найбільш продуктивним для дослідження, оскільки в ньому якнайповніше відображається вся сукупність проявів людської особистості. Це визначається засадничими властивостями цієї мовної структури. Отже, розмовне мовлення та сленг характеризуються особливими умовами функціонування, до яких належить брак попереднього обдумування висловлювання та пов'язану з цим неможливість попереднього відбору мовного матеріалу, безпосередність мовленнєвого спілкування між його учасниками, невимушеність мовленнєвого акту, що зумовлена браком офіційності між комунікантами та в самому характері висловлювання. Усі перелічені чинники в сукупності утворюють найсприятливіший ґрунт для реалізації мовної експресії та застосування лексичних засобів її творення.

Термін «сленг» є запозиченням з англійської мови, однак етимологія слова не з'ясована й має безліч гіпотез. Найприйнятнішою та найбільш популярною версією є пояснення Е. Партріджа, який виводить *slang* від англій-

ського Past Participle дієслова *to sling* («*Slang is language slung about*»), підтверджуючи свою думку наявними в літературній мові висловами *to sling words, to sling the bat*.

Так, зокрема, Оксфордський словник англійської мови онлайн визначає *сленг* як тип мовлення, що складається зі слів і фраз, які вважаються неформальними.

В українському мовознавстві терміни «сленг» та «жаргон» ототожнюються між собою та використовуються на позначення одного й того ж мовленнєвого явища.

Днем, коли було винайдено Інтернет, прийнято вважати *2 вересня 1969 року*. Проте перше справжнє повідомлення за допомогою мережі було надіслано дещо пізніше, 26 жовтня 1969 року. Перший e-mail було відправлено вже в *1971 році*. Для того, аби визначити реципієнта та розташування машини, на яку має бути надіслане повідомлення, Томлісон вибрав символ @, який відмежовував ім'я користувача від імені його комп'ютера.

Соціальні *мережі* стали справжньою революцією у сфері комунікації та спілкування. Їх по праву можна вважати феноменом 21 століття. Так, *Facebook* був створений у *2004 році* гарвардським студентом Марком Цукенбергом як локальна мережа для студентів. Слоган Фейсбуку звучить так: «*Facebook допомагає підтримувати зв'язок із рідними та близькими*», що є найкращою характеристикою для цієї соціальної мережі. 28 червня 2017 року кількість користувачів Facebook сягнула 2 млрд людей, а в Україні – 10 млн.

Інтернет-комунікація має ряд пріоритетів у порівнянні з традиційним мовленням і спілкуванням, а саме: анонімність, інтерактивність, комфортність, добровільність, вона не обмежена в часі та дає змогу комуніканту сформувати свою віртуальну особистість, відмінну від особистості в реальному житті.

Інтернет-користувачі намагаються привернути увагу адресатів-читачів, і саме тому вони готові на експерименти з текстом. Серед найпоширеніших прийомів видозмінення тексту вона виділяє такі: звуконаслідування, скорочення слів, використання пробілів, закреслювання, шрифтові виділення, інші алфавіти, різні символи (*Рахматуллина, 2009*).

Усі найважливіші особливості Інтернет-сленгу можна умовно розділити на графічні, лексичні та стилістичні підгрупи.

До графічних належать емоційна перевантаженість, транслітерація, використання емотиконів та акронімів.

Дослідниця інтернет-англіцизмів Богдана Микитюк вважає, що однозначним лідером серед запозичень стали інтерпретації популярної функції оцінювання контенту у Facebook «*like*». Український інтерфейс сайту пропонує переклад «*подобається*», який, на нашу думку, є доволі вдалим і несе необхідне емоційне навантаження. Однак, український відповідник є значно більший за розмірами в порівнянні з англійською версією слова. Українські

користувачі адаптували це слово за допомогою транскрибування – лайк, зберігши у такий спосіб лаконічність та, наділяючи цей новотвір, вузькою семантикою. Слово лайк, яке в англійській мові є дієсловом, отримало чимало похідних форм в українському Інтернет-сленгу. Користувачі соціальних мереж зазвичай використовують його як іменник чоловічого роду: *лайкати, збирати лайки; ставити лайк; 100 лайків*.

Цікавим прикладом стала функція поширення інформації серед своїх друзів за допомогою публікації на власній сторінці, яка в англійській мові Facebook-у звучить «share». В українській мові соціальної мережі її названо «поширити», що є дослівним перекладом. У порівнянні зі словом *like*, де ми чітко чуємо всі звуки і з легкістю можемо транслітерувати його, слово *share* має дещо тяжчу вимову: [ʃeə]: *шарити, шерити, розшарити, розшарювати, розшерити, шейрити*.

Соціальні мережі негативно впливають на контроль лексики, яку вживають в спілкуванні. Орфографія – найбільша проблема при спілкуванні в Інтернеті. Основними причинами ігнорування пунктуації є швидкість набору тексту та незначна роль розділових знаків у користуванні миттєвими повідомленнями.

Під час спілкування в соціальних мережах, комуніканти ставлять на перше місце швидкість написання повідомлення та його зрозумілість для конкретного співрозмовника, а не граматичну правильність. Звикаючи до стилю спілкування в мережах, користувачі починають спілкуватися в такий же спосіб і в реальному житті, що часто є просто неприйнятним у контексті певних життєвих обставин.

Українська дослідниця І. Кирилова в роботі «Особливості англіцизмів у сучасних німецькій та українських мовах» (с. 176) наводить таку класифікацію англіцизмів:

- новотвори – нові слова, створені в системі української мови за власними словотворчими зразками: *апгрейтити, банити, вебка, джмейлівський, серчити, спойлер, твітеріанин, фейковий*;

- неозапозичення – слова іншомовного походження, адаптовані до системи мови шляхом транскрибування або транслітерування: *бест, гоу, некст, піпл*;

- неосемантизми – це слова, які при запозиченні набули нового значення: *лайк, ноутбук, стрім*.

Вибуки, типові для англійської мови: окей (ок), сорі, ес, вооооу, хай, сенкс, кул, велкам, бай, упс, фак.

Більшість прикметників є похідними від іменників або дієслів: *фейковий, джмейлівський, он-/офлайнівський, скомпікований, крейзі*.

Спосіб передачі конкретних літер є чітко кодифікованим, зокрема, постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 року №55 «Про впровадження транслітерації українського алфавіту латиницею».

Найбільше слів, які адаптуються українськими користувачами соціальних мереж, набувають ознак іменників чоловічого роду, оскільки основи перейнятих слів закінчуються на приголосний: *android* – андроїд, *app* – ап (ен), *bag* – баг, *banner* – банер, *benefit* – бенефіт, *gadget* – гаджет, *Gmail* – джімейл, *development* – девелопмент, *developer* – девелопер, *account* – екаунт (акаунт), *event* – івент, *couchsurfing* – каучсерфінг, *content* – контент, *couching* – коучинг, *lifehack* – лайфхак, *level* – левел, *laptop* – лентоп, *link* – лінк, *mail* – мейл, *meme* – мем, *messenger* – месенджер, *meeting* – мімінг, *participant* – партісіпант, *play-list* – плей-лист, *post* – пост, *support* – сапорт, *skill* – скіл, *spam* – спам, *spoiler* – спойлер, *tablet* – таблет, *twit* – твіт, *tag* – тег, *team-building* – тім-білдінг, *trend* – тренд, *trash* – треш, *troll* – троль, *fandrasing* – фандрейзінг, *friend* – френд, *freelancer* – фрілансер, *follower* – фоловер, *chat* – чат, *challenge* – челендж, *user* – юзер.

Чимало лексем закінчуються на голосний [e], проте, згідно з правилами англійської вимови, голосний [e] на кінці слова не вимовляється, і це добре відображено в написанні адаптованих англіцизмів в українській мові: *google* – гугл, *deadline* – дедлайн, *copy-paste* – копіпейст, *line* – лайн, *meme* – мем, *online* – он-лайн, *profile* – профайл, *site* – сайт, *skype* – скайп, *smile* – смайл, *smartphone* – смартфон, *trouble* – трабл, *fake* – фейк, *face* – феїс, *share* – шер (шейр), *facilitation* – фасилітація, *baby* – бейба, *gif* – гіфка, *web* – вебка

Найпродуктивнішим способом словотворення дієслова в англійській мові є конверсія, яку можна якраз проілюструвати на прикладах: *google* – *to google*, *friend* – *to friend* в англійській мові та *гугл* – *гуглити* в українській; *tag* – *to tag* та тег – тегнути; *ban* – *to ban* та бан – забанити; *upgrade* – *to upgrade* та апгрейт – апгрейтити, лайкати, моніторити, постити, серфити, твітити, фоловити, для недоконаного виду та аплікнутися, інвайтнути, рібутнути, форварднути, хакнути, тролити, спамити, зафрендити тощо («Юзери залайкали пост»).

При адаптації назв професій, а також деяких функцій соціальних мереж, можемо спостерігати часте використання питомого англійського омонімічного суфікса *-er*: *фоловер*, *девелопер*, *копіпейстер*, *фрілансер*, *спойлер*, *месенджер*, *банер*, *спойлер*.

Часто запозичені дієслова утворюються від уже адаптованих в українській мові іменників, зазвичай – чоловічого роду: *бан* – банити, *каучсерфінг* – каучсерфити, *лайк* – лайкати, *пост* – постити, *твіт* – світити, *треш* – трешити, *чат* – чатитись, *челендж* – челенджити.

Крім того, український дослідник П. Грибовий вважає, що молодіжний сленг становить невід’ємну частину лексики користувачів Інтернету та, особливо, соціальних мереж. Чимало суто Інтернет-лексем широко побутує й поза мережевою комунікацією. Наприклад, лексеми *загуглити*, *залайкати*, *ігнорити*, *копіпейстити*, *стрімити*, *чекнути* тощо.

МОЖЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТЕКСТОВИХ НОВОТВОРІВ

(на матеріалі німецької мови)

Принципами сучасної лінгвістичної парадигми – комунікативної прагматики та когнітивізму – зумовлено дослідження okazіоналізмів, що формуються в текстах на основі синтаксичних структур. Семантичне узгодження опирається на стійкі предметні відношення, які експлікуються в тексті та ґрунтуються на пресупозиції мовців. Такі одиниці не є узуально-номінативними, їх інтегрують у текст як продукти номіналізацій, підпорядковані певним ситуативно-комунікативним завданням.

Питання формально-структурної асиметрії номінацій – okazіональних слів та кореферентних синтаксичних структур є актуальним і відкритим, висвітлюється в працях К. Віллемса, Й. Ербена, В. Кульчицького, К. Пешель, М. Шлінца та ін.

Розглядаються кореляти такого типу: *Leistungsindividualisten – Sie sind hoch gebildet und optimistisch, haben gute Jobs und großes Zutrauen in die eigene Kompetenz* (FAZ.online 16.10.2006), *Herdprämie – Das Gehalt soll für alle gezahlt werden, die sich hauptsächlich um ihre Kinder kümmern* (Welt.de 11.11.2012).

На основі зіставлення різнорівневих номінацій, їх можна класифікувати за різними критеріями. Відношення між ними характеризуються, зокрема, такими опозиціями:

З огляду на розташування у тексті, розрізняємо номінації суміжні (представлені у прилеглих реченнях) та дистанційно розміщені. Кореляти виконують внутріструктурну текстову функцію, оскільки відсилають до кореферентних відтінків тексту.

Згортання синтаксичних структур пов'язане з модифікацією плану змісту, тож специфіка okazіоналізмів полягає в способі їхнього творення як вторинної номінації. У семантичному плані такі одиниці виявляють нову смислову структуру з умотивованим або переосмисленим значенням.

З погляду семіотики формування okazіоналізмів супроводжується усуненням елементів синтаксичного корелята, які не є обов'язковими для розуміння, тож, залежно від протяжності мотивуючої структури, okazіоналізми виявляють різні ступені семантичної компресії.

З позицій стилістики вторинна номінація може бути нейтральною або експресивно-оцінною. Номінативна функція дистанційно розміщених оказіоналізмів зазвичай ослаблена, у ній здебільшого проявляється оцінне значення.

Як елементи текстової форики й з огляду на анафоричне чи катафоричне розташування вказані кореляти є одним зі способів експансії або конденсації інформації.

Підкреслюючи специфіку об'єкта дослідження, необхідно зазначити, що спостереження за такими явищами актуалізують дані щодо продуктивності та частотності словотворчих ресурсів сучасної німецької мови, розширюють теорію комунікації та функціональної лінгвістики.

Література:

1. Кульчицький В. І. Словотворення і текстотворення (на матеріалі сучасної німецької мови) / В. І. Кульчицький // Записки з романо-германської філології. – 2011. – Вип. 26. – С. 119–127.
2. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е.А. Селиванова. – Київ, 2002. – 336 с.
3. Erben J. Wortbildungsstrukturen und Textverständlichkeit / J. Erben // Praxis- und Integrationsfelder der Wortbildungsforschung. – Heidelberg : Winter, 2000. – S. 159–166.
4. Schlienz M. Wortbildung und Text. Eine Untersuchung textverknüpfender Wortbildungselemente / M. Schlienz. – Erlangen : Palm & Enke, 2004. – 350 S.

Ольга ШУМСЬКА

ЛОГІЧНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ КУЛЬТУРИ МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧИХ ФАКУЛЬТЕТІВ УНІВЕРСИТЕТУ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ефективність навчання студентів немовних факультетів, зокрема, природничих, іншомовної комунікації безпосередньо пов'язана зі знанням законів мислення. Логічність мислення є передумовою правильно побудованого висловлювання. Брак належної уваги до культури в практиці викладання іноземної мови призводить до численних помилок у мовленні студентів, а, отже, й до порушення комунікації, зниження впливу іншомовного висловлювання.

Існують помилки, котрі, звичайно, кваліфікуються як граматичні, насправді є результатом порушення законів логіки. Тому ефективне навчання граматики неможливе без ознайомлення студентів з основними логічними законами і правилами оперування тощо. Адже саме в граматичних правилах

побудови синтаксичних конструкцій, речень, надфразових єдностей знаходять відображення основні властивості логічного мислення, а, отже, й мовлення, такі як: послідовність, визначеність, аргументованість тощо. Завдання викладача полягає в тому, щоби навчити студентів бачити причину логічної (граматичної) помилки у висловлюванні, вміти її виправляти. Так, помилка, що в граматиці має назву предикації (*faulty predication*), пояснюється порушенням правил логічної операції визначення поняття. Наприклад, у реченні *Another kind of flying is a glider* підмет, виражений іменником *flying*, що означає рід діяльності, помилково прирівнюється до предмета (*glider*), – порушується логічна основа поділу понять.

Ряд граматичних помилок є проявом порушення одного з основних логічних законів – закону тотожності, результатом чого є неточність, двозначність (*ambiguity*) висловленої думки, що утруднює комунікацію.

Неправильний порядок слів у реченні призводить до логічної неточності висловлення. Це особливо стосується писемної форми комунікації, де, на відміну від усного мовлення, немає можливості поставити логічний наголос. Помилки в порядку слів зумовлюють порушення семантичних зв'язків між частинами висловлення, як, наприклад, у реченні: *My roommate only smiles on Sundays*.

Порушення закону тотожності має місце й тоді, коли в реченні складаються невірні відношення між його членами в результаті браку одного з них. Це спостерігається, наприклад, у неправильній побудові речень із дієприкметниковими зворотами. Так, у реченні *“Parking the car, the right front fender was scraped”* браку правильного підмета (виконавця дії, вираженої дієприкметником), призводить до хибного зв'язку між обома частинами речення, що й зумовлює його алогічність.

Часто джерелом двозначності є невірне вживання займенників. Вивчаючи займенники, слід підкреслити, що значення деяких із них в реченні (зокрема, вказівних *this, that, these, those*), зрозумілі лише тоді, коли безпомилково ідентифікуються їх антецеденти (окремі слова чи групи слів, до яких належить цей займенник). Неправильне вживання відмінкових форм займенників також утруднює адекватне сприйняття висловлення. Наприклад, займенники *myself, himself, herself, themselves* вживаються в функції додатка лише тоді, коли додаток і підмет відносяться до однієї особи. Наприклад: *Please, notify Nick or myself if you are running late*. Compare with: *Please, notify Nick or me if you are running late*.

Не менш важливим із погляду логіки висловленої думки, передусім її послідовності, є вживання часових форм дієслова. Це стосується, зокрема, вживання доконаного часу (а не минулого неозначеного) для позначення дії, що була завершена до того, як почалася інша дія в минулому, а також вживання неозначених і перфектних форм інфінітива й герундія. Наприклад,

Having written the compositions, the students handed them in. (Compare with: Writing his report, Tom had to draw many charts).

Правила послідовності часів як прояв логічності висловлення відіграють суттєву роль у письмовій комунікативній компетентності. У правильно сформованій частині тексту, звичайно, вживається один граматичний час. Перехід до іншої часової форми повинен бути логічно обґрунтованим. Важливо дотримуватися відповідності між фізичним і граматичним часом.

Викладені вище міркування щодо врахування логічних законів у навчанні граматики студентів немовних спеціальностей університету повинні, на нашу думку, знайти відображення в посібниках, методичних вказівках та вправах, що сприятиме формуванню загальної мовної культури студентів.

Тетяна ЯРЕМКО

ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПРИСЛІВ'ІВ ПРИ ВИВЧЕННІ СТУПЕНІВ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ТА ПРИСЛІВНИКІВ

ГраMATика – це сукупність правил, за якими слова змінюють форму та поєднуються в змістовні фрази та речення. ГраMATика розкриває студентам структуру мови, показує, що мова є сукупністю чітко визначених зразків, використовуючи які вони можуть читати, писати та розмовляти й бути впевненими, що їх правильно зрозуміють.

ГраMATика англійської мови є досить складною. ГраMATичні явища важко засвоюються студентами. Для подачі матеріалу «Ступені порівняння прикметників» (Degrees of comparison of adjectives) досить ефективним із методичної точки зору є використання англійських прислів'їв, які є невід'ємною частиною фольклору англійського народу. У прислів'ях і приказках відображений багатий історичний досвід народу, моральні цінності, побут і культура людей. Правильне й доречне використання прислів'їв надає мові неповторної своєрідності та особливої виразності.

Головною особливістю прислів'їв є їхня закінченість і дидактичний зміст. Тому граматичні правила, які вони ілюструють, легко запам'ятовують студенти.

В англійській мові є **три ступені порівняння прикметників** та прислівників: **звичайний** (positive), **вищий** (comparative) та **найвищий** (superlative) **та три основні способи їх утворення. Односкладові прикметники** утворюють вищий та найвищий ступені порівняння за допомогою додавання до слова суфік-

сів **-er** та **-est**: *loud – louder – loudest*. Проілюструємо прислів'ям, у якому використовуємо вищий ступінь порівняння прикметників: *Actions speak **louder** than words*. – Вчинки промовляють голосніше за слова.

Двоскладові та трьоскладові прикметники та прислівники утворюють ступені порівняння за допомогою додавання слів **more** та **most** до **прикметника**. У найвищому ступені завжди використовуємо артикль **the**.

Винятки складають такі прикметники та прислівники: *good/well – better – best; bad/badly – worse – worst; many – more – most; little – less – least; far – farther – farthest; far – further – furthest*.

Найкраще прислів'ями можна проілюструвати винятки. Це допоможе студентіві їх запам'ятати.

***Better** late than never but **better** never be late*. – Краще пізніше, ніж ніколи, але краще ніколи не запізнюватись.

*East or West home is **best***. – Скрізь добре, а вдома найкраще.

*More haste **less** speed*. – Поспішиш – людей насмішиш.

*Two heads are **better** than one*. – Одна голова – добре, а дві – краще.

*The **best** fish swim in the bottom*. – Найкраща риба плаває на дні.

*The **least** said, the **soonest** mended*. Чим менше сказано, тим швидше виправлено.

Let's hope for the **best** but prepare for the **worst**. – Надіймося на краще, але готуймося до найгіршого.

Виклад граматичного матеріалу на прикладі прислів'їв сприяє успішному засвоєнню ступенів порівняння прикметників та пізнанню народної мудрості.

Зоряна ЯЦІВ

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ВПЛИВУ НА АДРЕСАТА У ВАЛЕОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Ефективність валеологічного дискурсу визначається застосуванням комплексу комунікативних стратегій і тактик та адекватністю їхньої вербальної реалізації. Ретельний добір лексики та стилістичних засобів, а також невербальних засобів сприяє реалізації завдань адресанта – поінформувати, зробивши акцент на «авторитетності» викладу, та завоювати довіру з боку реципієнта для досягнення комунікативної мети – переконати адресата діяти запропонованим способом за тих чи інших обставин. Лексичний склад, сти-

лістичні прийоми та невербальні елементи виконують інформативну та аргументативно-персуазивну функції, які забезпечують адекватне сприйняття наданої інформації та її доцільне практичне застосування.

Варто наголосити, що об'єктом аналізу став професійно-непрофесійний валеологічний дискурс (учасниками є фахівці та широкий загал), який реалізується в англомовних електронних журналах, що, своєю чергою, сприяє інтегруванню ознак медійного та рекламного дискурсів, які забезпечують гармонійне поєднання вербальних та невербальних засобів, а застосування кольору, різних шрифтів та «яскравих» заголовків сприяє приверненню уваги потенційного адресата. Через опосередкованість зв'язку, реакція реципієнта залишається невідомою, а комунікативна дистанція між учасниками спілкування значно ускладнює завдання адресанта, який змушений висловлюватись зрозуміло, доступно та переконливо.

У результаті дослідження виокремлено дві глобальні комунікативні стратегії ПНВД, які апелюють до інтелектуальної та емоційної сфер адресата, а саме – стратегію інтелектуальної орієнтації адресата та стратегію емоційного налаштування адресата. Кожна з двох стратегій містить основні тактики, спрямовані на реалізацію провідного цільового призначення ПНВД, та допоміжні, що сприяють найбільш ефективній імплементації основної стратегії. У межах стратегії інтелектуальної орієнтації виокремлено такі інструменти реалізації загальної стратегії, як тактика раціональної аргументації, апелювання до авторитету, ефективної смислової організації тексту та графічно-видільної візуалізації. Виявлено такі моделі подачі аргументів: антикульмінаційна (сильні аргументи подаються на початку повідомлення), пірамідальна (в середині повідомлення), кульмінаційна (в кінці повідомлення), а також «розпорошена» аргументація (аргументи подаються в довільній кількості та в довільних місцях у тексті) та відповідь-аргумент (потік аргументів, що підсилюють та доповнюють один одного). Використання візуально-графічних (схем, діаграм) та видільних (шрифту, кольору) елементів сприяє представленню важливої інформації в сконденсованому вигляді, тим самим сприяючи її запам'ятовуванню.

Задля досягнення максимально ефективного сприйняття та запам'ятовування реципієнтом важливої інформації та заклику до конкретних дій щодо турботи про власне здоров'я та ведення здорового способу життя, автор апелює й до емоцій читача. Цьому сприяє застосування тактик вияву солідарності адресанта й адресата, латентного психологічного тиску, заклику до конкретних дій та зображувальної візуалізації. У текстотипі «питання/відповідь» простежується тактика вияву солідарності адресанта й адресата, коли перший у своїй відповіді поділяє та підтримує точку зору останнього, висловлену в питанні, яке було поставлено з метою уточнення інформації

авторитетним фахівцем. Поєднання вербального та візуального створює лінгвовізуальний ефект, що забезпечує комплексний прагматичний вплив на адресата. Різного роду зображення вимагають від адресата активізації фонових знань задля адекватної інтерпретації повідомлення.

Комунікативна стратегія інтелектуальної орієнтації спрямована на збагачення адресата знанням у сфері здорового способу життя та сприяння його адекватному застосуванню для покращення здоров'я. Стратегія емоційного налаштування у ПНВД покликана здійснити вплив на психоемоційну сферу потенційного адресата з метою ідеологічного налаштування та формування емоційної готовності до активних дій на шляху до збереження власного здоров'я, ведення здорового способу життя та навіть його пропагування серед свого оточення.

Наукове видання

**Тези звітної наукової конференції
професорсько-викладацького складу
факультету іноземних мов за 2019 рік
(6-7 лютого 2020 рік)**

На пошану доцента кафедри іноземних мов
Сергія Омеляновича Гурського
(до 100-річчя від дня народження)

Відповідальна за випуск *Олеся Татаровська*
Комп'ютерна верстка *Анастасії Дідух*
Дизайн обкладинки *Світлани Костенко*

Формат 60x84/16.
Умовн. друк. арк. 7,43.
Наклад 50 прим.

Видавництво ПАІС

Реєстраційне свідоцтво ДК № 3173 від 23 квітня 2008 року,
вул. Гребінки, 5, оф. 1, м. Львів, 79007.
Тел.: (032) 225-49-00, (032) 261-24-15.
e-mail: pais.druk@gmail.com; www.pais.com.ua.